

Vilniaus Universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

ŠIUOLAIKINIŲ POLITIKOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

GABIJA NORGILAITĖ

II kurso studentė

**LYTIES KRITIKOS (TERF) DISKURSO POLITIZACIJA: RETORINĖS
STRATEGIJOS SKAITMENINĖSE ERDVĖSE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Dr. Gražina Bielousova

Vilnius, 2026

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

Gražina Bielousova

.....

(data)

(v., pavardė)

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Norgilaitė, G. Lyties kritikos (TERF) diskurso politizacija: retorinės strategijos skaitmeninėse erdvėse: Šiuolaikinės politikos studijų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė G. Bielousova. – V., 2026. – 80 p.

Reikšminiai žodžiai: lyties kritikos diskursas, TERF, transaktyvizmas, biologinė lytis, moterų teisės, trans teisės, X platforma, skaitmeninė etnografija, kritinė diskurso analizė, politizacija.

Šiame darbe nagrinėjamas „lyties kritikos“ / „TERF“ diskurso konstravimas ir politizacija skaitmeninėse erdvėse. Diskursas analizuojamas kaip reikšmių sistema, kurioje biologinė lytis, „moters“ kategorija, moterų teisės ir transaktyvizmas tampa politinio konflikto objektais. Darbe siekiama ištirti, kokiomis retorinėmis strategijomis, ideologinėmis prielaidomis ir platforminės komunikacijos mechanizmais šis diskursas įgyja politinę reikšmę. Tyrime derinama skaitmeninės etnografijos prieiga ir kritinė diskurso analizė; empirinę medžiagą sudaro vieši 2023–2025 m. „X“ platformos įrašai bei vieši „lyties kritikos“ veikėjų tekstai. Analizuojami pasikartojantys diskurso rėmai, veikėjai, raktažodžiai, matomumo logikos ir retorinės strategijos, kuriomis biologinė lytis pristatoma kaip politinio pripažinimo pagrindas, o translyčių asmenų įtrauktis reprezentuojama kaip grėsmė moterų teisėms, saugumui, vaikų apsaugai, sportui ir institucinei tvarkai. Tyrimas parodo, kad „lyties kritikos“ / „TERF“ diskursas „X“ platformoje veikia per pasikartojančias priešpriešas, grėsmės ir apsaugos naratyvus bei trumpas, lengvai atpažįstamas formuluotes, kurios tampa politinės mobilizacijos ir tapatinimosi priemonėmis.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Lyties kritikos (TERF) diskurso politizacija: retorinės strategijos skaitmeninėse erdvėse“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Gabija Norgilaitė

Turinys

Įvadas.....	6
Literatūros apžvalga	9
2. Teorinis pagrindas: lytis, kūniškumas, reprezentacija ir populiarioji kultūra	22
2.1. Judith Butler: lyties performatyvumas, materialumas ir politinis įskaitomumas	22
2.2. Stuart Hall: reprezentacija, kultūriniai kodai ir „Kito“ konstravimas	24
2.3. John Fiske: populiarioji kultūra, matomumas ir reikšmių naudojimas	26
3. Tyrimo metodologija.....	29
3.1. Skaitmeninė etnografija „X“ platformoje.....	29
3.2. Tyrimo etika ir tyrėjos refleksyvumas.....	32
3.3. Diskurso-istorinė analizė	33
4. „Lyties kritikos“ diskurso konstravimas ir politizacija „X“ platformoje.....	35
4.1. Biologinis esencializmas: „moters“ kategorijos politinės ribos	35
4.2. Grėsmės konstravimo mechanizmai: moterų erdvės, sportas ir vaikai	42
4.3. Žodžio laisvė, viktimizacija ir „TERF“ etiketės perrašymas	47
4.4. Politizacijos trajektorijos: institucijos, teisė ir valstybės politika	52
4.5. Pasikartojančios diskursinės strategijos: įvardijimas, grėsmė ir priešpriešos	55
5. Teorinė rezultatų interpretacija: lyties ribos, reprezentacija ir skaitmeninis atpažįstamumas.....	58
5.1. Lyties ribų stabilizavimas ir politinis įskaitomumas	58
5.2. Reprezentacinės priešpriešos: tiesa, grėsmė ir ideologija	61
5.3. Skaitmeninis atpažįstamumas ir populiariai cirkuliuojančios formulės	64
Išvados	67
Literatūros sąrašas	71
Empiriniai šaltiniai: „X“ įrašai	75
DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA	81
Priedai	84
Summary.....	86

Ivadas

2020 m. liepą J. K. Rowling, geriausiai žinoma dėl „Hario Poterio“ knygų serijos, savo asmeniniame tinklalapyje paskelbė esė, kritikuojančią šiuolaikinį transaktyvizmą. Anot J. K. Rowling, šiuolaikinis transaktyvizmas silpnina biologinės lyties kaip teisinės ir socialinės kategorijos reikšmę ir kelia grėsmę vaikams, moterų teisėms bei jų saugumui, todėl savo „lyties kritikos“ (angl. gender-critical) poziciją autorė pristato kaip siekį jas apsaugoti.¹ Ši publikacija buvo autorės atsakas į kritiką, kurios ji sulaukė dėl ankstesnių pasisakymų Twitter platformoje, kur pirmiausia ir užsimezgė viešas diskursas transaktyvizmo, lyties ir lytiškumo tema. Pasidalindama šiuo esė „Twitter“ platformoje, Rowling ji lydėjo priedašu „TERF wars“, taip referuodama į viešą savo pačios ginčą su transaktyvistais, kurie jos poziciją trans klausimais apibūdina kaip „TERF“ arba „trans-exclusionary radical feminist“ (liet. – *trans išskiriantis radikalusis feminizmas*). Tačiau esė ginčo neužbaigė – priešingai, tapo atspirties tašku iki šiol besitęsiančiam viešam Rowling įsitraukimui į transaktyvizmo diskursą, kuris, kaip pažymi Rowling tekstus ir įrašus nagrinėjusi L. J. Miller, įgyja populistinio transantagonizmo bruožų, konstruojant priešpriešą tarp „moterų“ kaip saugotinos grupės ir „transaktyvistų“ kaip grėsmės.² Taip rašytoja, kadaise pasiekusi milijonus skaitytojų knygomis apie magijos pasaulį, šiandien transaktyvistus lygina su „mirties valgytojais“ ir dėl savo populiarumo tapo, ko gero, viena žinomiausių internetinio „TERF“ diskurso pavyzdžių.³

Istoriškai translytiškumo ir feminizmo santykis nebuvo priešiškas, net jei ir atsižvelgsime į ankstyvuosius feminizmo teoretikų, tokių kaip J. G. Raymond ar S. Jeffreys, tekstus, kuriuose translyčiai asmenys ir translytiškumas kaip reiškinys aprašomi kaip grėsmė cis moterims ir feminizmui – tokie tekstai labiau išliko nuošalėje ir nedalyvavo dominuojančiuose feminizmo diskursuose.⁴ Translytės moterys ištisus dešimtmečius buvo feminizmo judėjimų dalyvės, o XX a. pab. vyraujanti feminizmo kryptis vis labiau ėmėsi analizuoti translytiškumo problematiką, kas tapo atspirties tašku permažstant

---

¹ J. K. Rowling, „J.K. Rowling Writes about Her Reasons for Speaking Out on Sex and Gender Issues“, J.K. Rowling, 2020 m. birželio 10 d., <https://www.jkrowling.com/opinions/j-k-rowling-writes-about-her-reasons-for-speaking-out-on-sex-and-gender-issues/>.

² L. J. Miller, „JK Rowling’s Anti-Trans Rhetoric: Populist Transantagonism“, Quarterly Journal of Speech 110, no. 3 (2024): 479–488.

³ Ibid, 479–488.

⁴ Ruth Pearce, Sonja Erikainen, and Ben Vincent, „TERF Wars: An Introduction“, The Sociological Review 68, no. 4 (2020): 677–698.

lytinės tapatybės ir nelygybės santykį.⁵ Tai, ką šiandien vadiname „TERF“ arba „lyties kritikos“ diskursu, yra tam tikra anksčiau minėtų teoretikų idėjų tąsa ir pirmiausia yra diskursyvus šiuolaikinio feminizmo ginčas dėl to, kas turi balsą ir vietą feminizmo judėjimuose.

„TERF“ kaip internetinis akronimas fiksuojamas jau 2008-aisiais metais internetiniame tinklaraštyje ir tuo metu feminisčių skaitmeninėse diskusijose funkcionavo kaip neutralus, diferencijuojantis terminas, apibūdinantis tam tikrą feminisčių grupę/poziciją, kuri nepripažįsta translyčių moterų kaip feminizmo subjektų.⁶ Šiandien akronimas įgijo įvairių, daugiausia neigiamų reikšmių ir konotacijų, todėl neretai yra pakeičiamas „lyties kritikos“ terminu, tačiau abu žymi bendrą skaitmeninėse erdvėse išsivysčiusį feminisčių ginčą dėl to, kas patenka į feminizmo subjekto apibrėžimą ir kokios lyties kategorijos jį konstruoja.⁷ Šis ginčas ir diskursas nėra lokalizuotas tik vidinėse feminisčių diskusijose – „TERF“ arba „lyties kritikos“ idėjų vedamos grupės veikia prieš trans-pozityvią politinę darbotvarkę ir šiam tikslui kartais vienijasi ar kitaip persidengia ir su politine dešine.⁸ Kitaip negu ankstyvieji trans-išskiriantys feministiniai judėjimai, šiandienos „TERF“ arba „lyties kritikos“ judėjimai įgauna visai kitokį pagreitį ir sklaidą skaitmeninių technologijų amžiuje.

Skaitmeninės technologijos kaip erdvė feministiniam aktyvizmui ir diskursui apmąstyta dar devintajame dešimtmetyje – D. Haraway ir kitų teoretikų požiūriu kibernetinės erdvės turi potencialą išlaisvinti feminizmo diskursą, sudaryti sąlygas perkurti ar iš naujo įsivaizduoti tapatybės, kūniškumo ir lytiškumo sampratas, išeinant už tradiciškai nusistovėjusių normų ribų.⁹ Kartu su interneto plėtra vis labiau buvo teorizuojama apie „įtinklintą feminizmą“, pabrėžiant interneto prieinamumo svarbą šiuolaikiniams feminizmo judėjimams.¹⁰ Tačiau dar XXI a. pradžioje skaitmenines kultūras tyrinėjusi akademikė L. Nakamura pastebi, kad ši optimistinė, emancipuojančio interneto idėja neišsipildė: nors skaitmeninės technologijos tapo vis labiau prieinamos, jose susirinkusių vartotojų demografiją daugiausiai sudarė baltaodžiai vyrai – šiai kategorijai pagal platformose numatytus nustatymus priskirti

---

⁵ Ibid, 677–698.

⁶ Viv Smythe, „I’m Credited with Having Coined the Word ‘Terf’. Here’s How It Happened,“ The Guardian, 2018 m. lapkričio 29 d., <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/nov/29/im-credited-with-having-coined-the-acronym-terf-heres-how-it-happened>, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d.

⁷ Pearce, Erikainen, and Vincent, „TERF Wars,“ 677–698.

⁸ Ibid, 677–698.

⁹ Hojung Rhee and Kate Eichhorn, „Digital Feminisms,“ in Oxford Research Encyclopedia of Gender and Women’s History, ed. Amanda Capern (New York: Oxford University Press, 2026), <https://doi.org/10.1093/9780197852675.003.0015>, žiūrėta 2026 m. balandžio 21 d.

¹⁰ Ibid, 1-19

ir savo tapatybės nepažymintys vartotojai.¹¹ Komercializuotose skaitmeninėse erdvėse moterys ir mažumos vis labiau reprezentuojamos kaip potencialios rinkos auditorijos reklamos ir komercinių platformų logikoje, o ne kaip internetinių platformų bendrakūrėjai.¹² Ši kritika žymėjo perėjimą prie „skaitmeninio feminizmo“ teorijos, kurioje buvo atkreipiamas dėmesys į skaitmeninių erdvių struktūrinę nelygybę.¹³ Taip atitinkamai kartu su technologijų raida kito ir skaitmeninių erdvių medijuojamo feminizmo koncepcijos – utopinę „kibernetinio feminizmo“ idėją pakeitė „įtinklintas feminizmas“, šiandien žinomas kaip „skaitmeninis feminizmas“.¹⁴ „Skaitmeninis feminizmas“ žymi naują, subalansuotą požiūrį – skaitmeninės erdvės gali veikti kaip svarbus aktyvizmo įrankis bei platforma nusistovėjusių normų ir struktūrų kritikai, tačiau lygiai taip pat gali jas atkurti ir perprodukuoti.¹⁵

Taigi, „TERF“ ir „lyties kritikos“ diskursai turi būti tyrinėjami kaip socialinis ir skaitmeninis reiškiny. Skaitmeninės platformos nėra neutrali terpė viešajam diskursui – jose užkoduoti šališkumai, turinio apribojimai, o algoritmai medijuoja skaitmeninį diskursą ir turi įtakos tam, kieno balsai bus išgirsti. Aukščiau aptartas J. K. Rowling skaitmeninis ginčas su transaktyvistais vystėsi „Twitter“ platformoje, kurios virsmas į „X“, po Elon Musk įsigijimo, taip pat žymėjo esminį platformos pokytį: sušvelnintos taisyklės atvėrė erdvę poliarizuojančiam, politiškai angažuotam turiniui, kurio matomumą reguliuoja selektyviai užprogramuoti algoritmai.¹⁶ Todėl šiame darbe bus siekiama ne tik įsigilinti į „TERF“ ir „lyties kritikos“ diskurso esminius naratyvus, bet ir atkreipti dėmesį, kaip juos sąlygoja diskursą talpinančios platformos. Atsižvelgiant į šią problematiką, formuluojamas tyrimo klausimas: kaip skaitmeninėje viešojoje erdvėje konstruojamas „lyties kritikos“ / „TERF“ diskursas ir kokiais retoriniais bei ideologiniais būdais jis yra politizuojamas?

Šio tyrimo tikslas – ištirti „lyties kritikos“ / „TERF“ diskurso konstravimą „X“ platformoje, analizuojant jo retorines strategijas, ideologinius pagrindus ir politinės reikšmės formavimo mechanizmus.

---

¹¹ Ibid, 1-19

¹² Ibid, 1-19

¹³ Ibid, 1-19

¹⁴ Ibid, 1-19

¹⁵ Ibid, 1-19

¹⁶ Kate Conger and Ryan Mac, *Character Limit: How Elon Musk Destroyed Twitter* (New York: Penguin Group, 2024).

Tyrimė bus derinama skaitmeninės etnografijos prieiga ir kritinė diskurso analizė. Empirinę medžiagą sudaro vieši „Twitter/X“ platformos įrašai.

Atsižvelgiant į tyrimo tikslą, formuluojami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti ir susisteminti „TERF“ / „lyties kritikos“ diskurso sampratas bei jų raidą akademinėje literatūroje, atskleidžiant pagrindinius feministinius ginčus dėl biologinės lyties, socialinės lyties, „moters“ kaip politinio subjekto ir translyčių asmenų įtraukties.
2. Suformuluoti teorinį tyrimo pagrindą, remiantis J. Butler lyties performatyvumo ir politinio įskaitomumo, S. Hall reprezentacijos bei J. Fiske populiariosios kultūros politinio matomumo sampratomis.
3. Pagrįsti tyrimo metodologinę prieigą, derinant skaitmeninę etnografiją ir R. Wodak diskurso-istorinę kritinės diskurso analizės prieigą.
4. Taikant skaitmeninės etnografijos ir kritinės diskurso analizės prieigas, ištirti, kaip „Twitter/X“ platformoje konstruojamas, artikuluojamas ir politizuojamas „TERF“ / „lyties kritikos“ diskursas.
5. Teoriškai interpretuoti empirinio tyrimo rezultatus, parodant, kaip biologinės lyties, „moters“, moterų teisių, saugumo ir transaktyvizmo reprezentacijos tampa politinio įskaitomumo, grėsmės konstravimo ir mobilizacijos pagrindu.

1. Literatūros apžvalga

Prieš pradedant analizuoti „lyties kritikos“ ir „TERF“ diskursą ir jo politizavimą skaitmeninėse erdvėse, pirmiausia svarbu aptarti, koks jau yra susiklostęs akademinis ginčas aplink šį tyrimo objektą ir ką anksčiau rašę akademikai jame problemizuoja. Šiame skyriuje aptariamos socialinės lyties, biologinės lyties ir „moters“ kaip politinės kategorijos sampratos feministinėje teorijoje, taip pat nagrinėjama, kaip translyčių asmenų įtraukties klausimas tapo vienu ryškiausių šiuolaikinių feministinių konfliktų. Toliau apžvelgiama „TERF“ ir „lyties kritikos“ sąvokų raida, jų santykis su radikaliuoju feminizmu, translyčių asmenų įtraukties klausimu ir platesniais politiniais ginčais dėl lyties, moterų teisių bei feministinės politikos ribų. Galiausiai, literatūra pasitelkiama ne tik šio diskurso ideologiniams pagrindams apibrėžti, bet ir parodyti, kodėl jo analizė turi būti siejama su skaitmeninių platformų logika, kurioje šios idėjos cirkuliuoja, įgauna matomumą ir tampa politinio mobilizavimo įrankiu.

Ankstesniųjų „lyties kritikos“ feminizmo teoretikų, tokių kaip Janice Raymond ir Sheila Jeffreys, tekstuose lytis konceptualizuojama radikalaus feminizmo kontekste ir yra grindžiama biologine skirtimi

– „moteris“ apibrėžiama per fiksuotas, kūniškas patirtis, kurias veikia struktūrinė patriarchalinė priespauda.¹⁷ Šių teoretikų požiūriu, biologinė lytis egzistuoja kaip materialiai reali, tačiau yra visada socialiai ir politiškai įprasminama per patriarchalines struktūras. Tuo tarpu šiuolaikinės lyties realizmo krypties teoretikė Kathleen Stock lytį apibrėžia kaip realią ir binarinę biologinę kategoriją, kuri sudaro socialinės klasifikacijos pagrindą, o socialinę lytį – kaip socialiai konstruojamų vaidmenų sistemą, nepakeičiančią biologinės lyties.¹⁸ Taigi, „lyties kritikos“ pirmiausia yra retorinis ginčas dėl „moters“ kaip lyties kategorijos ir feminizmo subjekto apibrėžimo. Tuo pačiu tai yra nesutarimas dėl to, kas patenka į feminizmo subjekto apibrėžimą, taigi, kieno balsai ir patirtys bus judėjimo dalimi.

Savo tekste apie „moters“ kaip feminizmo subjekto ontologiją Cristan Williams apžvelgia, kaip feminizmo viduje vykę ginčai lėmė tam tikrų grupių išskyrimą iš feministinių erdvių ir judėjimų.¹⁹ Autorė brėžia paralelę tarp to, kaip skirtingai konstruojant „moters kaip feminizmo subjekto“ apibrėžimą buvo išskiriamos lesbietės, o vėliau ir trans moterys.²⁰ C. Williams tai apibūdina kaip „deautentifikavimo mechanizmą“ – kuomet kuriant „autentiškos moters“ apibrėžimą per heteronormatyvias ar biologines kategorijas išskiriama apibrėžimo neatitinkanti – „neautentiška moteris“.²¹ Anot C. Williams, tokiu būdu kuriama biologija grindžiama moralinė hierarchija, kurioje cis moterų kūnai įreminami kaip „natūralūs“ arba „autentiški“, tuo tarpu trans moterų kūnai išskiriami kaip „nenatūralūs“, „sintetiški“, taigi – „neautentiški“.²² Ši kritika iliustruoja, kaip „moters“ lyties kategorijos apybraiža tampa ne tik semantine praktika, bet gali veikti ir kaip įrankis tam tikrų grupių atskirčiai.

Panašias istorines paraleles savo tyrime pasitelkia ir E. R. Green, kuris, kaip ir C. Williams, analizuoja „lyties kritikos“ diskurso formavimąsi J. Raymond darbuose. Tačiau šis autorius „lyties kritikos“ ideologiją interpretuoja ne kaip sąmoningą dehumanizacijos projektą, o kaip episteminių nesusipratimų, kylantį iš riboto žinojimo apie trans tapatybes ir patirtis.²³ E.R. Green pabrėžia, kad šioje tradicijoje „moteris“ dažnai konstruojama kaip dviguba kategorija – vienu metu laikoma tiek socialiai formuojama, tiek biologiškai fiksuota – priklausomai nuo analitinio konteksto, kuriam šie apibrėžimai

---

¹⁷ Helen Clarke, „Revisiting the Legacy: The Historical Influence of Mary Daly, Janice Raymond, and Shelia Jeffreys on ‘Gender-Critical’ Feminism,“ *Women’s History Review* (2025): 5–10, <https://doi.org/10.1080/09612025.2025.2530259>.

¹⁸ Kathleen Stock, *Material Girls: Why Reality Matters for Feminism* (London: Fleet, 2021).

¹⁹ Cristan Williams, „The Ontological Woman: A History of Deauthentication, Dehumanization, and Violence,“ *The Sociological Review* 68, no. 4 (2020): 718–734.

²⁰ Ibid, 718–734.

²¹ Ibid, 718–734.

²² Ibid, 718–734.

²³ E. R. Green, „Debating Trans Inclusion in the Feminist Movement: A Trans-Positive Analysis,“ in *Challenging Lesbian Norms*, ed. Angela Pattatucci-Aragón (London: Routledge, 2013), 231–248.

taikomi.²⁴ Tuo tarpu trans moterys apibūdinamos vienu metu ir kaip įtvirtinančios, ir kaip destabilizuojančios lyčių roles, todėl yra išskiriamos dėl baimės, kad jų įtrauktis destabilizuos feminizmo teorinius pagrindus bei „moters“ kaip politinio subjekto ribas. Taigi, viena vertus „lyties kritikos“ tradicija siūlo specifinę moralinę sistemą ir rėmą, per kurį formuojamas tam tikras „moters“ kaip lyties kategorijos ir politinio subjekto apibrėžimas, kita vertus – pasižymi nenuoseklia, prieštariningomis prielaidomis grindžiama argumentacija, nukreipta prieš trans asmenų įtrauktį.

Šiuolaikinių „lyties kritikos“ mąstytojų tekstų kritika išryškina jų epistemologinių prielaidų ribotumą feministinės teorijos atžvilgiu. A. Zanghellini, analizuodamas K. Stock argumentaciją, pabrėžia, kad „TERF“ argumentai dažnai remiasi „numanomu paranojišku struktūralizmu“, kuriame struktūrinės prielaidos laikomos nekvestionuojamais faktais aiškinant socialinę realybę.²⁵ Ši analitinė schema iš dalies perima radikaliojo feminizmo tradicijoje naudojamą struktūrinės nelygybės (patriarchalinės sistemos, vyrų dominavimo) analizę, tačiau ją suabsoliutina ir paverčia vieninteliu socialinės realybės aiškinimo modeliu. Kaip pažymi autorius, tokia prieiga yra redukcionistinė, nes sudėtingas socialines ir lyties patirtis ji verčia per vieną struktūrinį paaiškinimą, todėl trans asmenų patirtys tampa sunkiai artikuliuojamos, o tai sudaro prielaidas šios visuomenės grupės sugrėsminimui.²⁶ Ši kritika rodo, kad „lyties kritikos“ epistemologinės prielaidos sukuria įtampą su radikalaus feminizmo tradicija, iš kurios jos istoriškai kyla, tačiau kurią jos transformuoja į redukcionistinį socialinės realybės aiškinimo modelį.

S. Killmister, analizuodama Holly Lawford-Smith tekstus, iš dalies atkartoja Zanghellini kritiką dėl „TERF“ įvardijamų rizikų ir grėsmių cis moterims nepagrįstumo.²⁷ Visgi esminis autorės argumentas nukreiptas ne į šių grėsmių empirinį pagrįstumą, bet į „TERF“ ideologinį nesuderinamumą su feminizmo kritika. Anot autorės, biologinis esencializmas susiaurina feminizmo analizės lauką, nes neleidžia atpažinti socialiai konstruojamų lyčių rolių kuriamų nelygybės struktūrų, kurių biologinė skirtis nepaaiškina.²⁸ S. Killmister taip pat pabrėžia, kad feministinė tradicija istoriškai siekė dekonstruoti tokias socialines struktūras, todėl grįžimas prie esencializmo reikštų šio projekto regresiją ir keltų ne tik teorines, bet ir praktines rizikas trans asmenims.²⁹ Be to, autorė atkreipia dėmesį, kad kai kurie „TERF“

---

²⁴ Ibid, 231–248.

²⁵ Aleardo Zanghellini, „Philosophical Problems With the Gender-Critical Feminist Argument Against Trans Inclusion,“ SAGE Open 10, no. 2 (2020): 1–9, <https://doi.org/10.1177/2158244020927029>.

²⁶ Ibid. 1–9

²⁷ Suzanne Killmister, „What’s Wrong with Gender-Critical Feminism?,“ Hypatia (2025): 1–22.

²⁸ Ibid, 1–22.

²⁹ Ibid, 1–22.

argumentų elementai rezonuoja su konservatyviomis politinėmis nuostatomis, o tai gali sudaryti prielaidas jų pasitelkimui platesnėse dešiniųjų politinėse darbotvarkėse.³⁰ Ši analizė papildoma anksčiau aptartą kritiką, išryškinant ontologinę „lyties kritikos“ ideologijos nesuderinamumą su feministine lyčių teorijos tradicija ir esminį jų konfliktą dėl lyties ir lytiškumo sampratos.

Kitas retorinis ginčas iškilo jau vėliau, kuomet „lyties kritikos“ diskursas persikėlė į skaitmenines erdves ir (nuo 2008 m.) tapo vis dažniau žinomas kaip „Trans-exclusionary radical feminism“ arba „TERF“. Būtent trumpinys „TERF“ tapo poleminiu žymeniu trans teises palaikančiose erdvėse, kuriose įgijo ryškiai neigiamą reikšmę bei vartoseną.³¹ Tyrėjai jau taip pat nagrinėja, kaip šis antagonistinis, iš skaitmeninių erdvių ateinantis diskursas persikelia ir į akademines erdves, kur tokios etiketės kaip „TERF“ gali būti pasitelkiamos kaip disciplinuojantis diskursyvinis instrumentas.³² C. Thomsen ir L. Essig nagrinėto atvejo analizė parodė, kad „TERF“ etiketė gali veikti kaip moralinės panikos įrankis: viena vertus, ji pasitelkiama signalizuoti prieš transfobiją nukreiptą poziciją, tačiau, kita vertus, gali susiaurinti akademinių nesutarimų lauką ir delegitimizuoti tam tikrus balsus akademiniame diskurse.³³ Autorės šią strategiją sieja su „įvairovės industrijos“ logika, kai progresyvios pozicijos institucijoje signalizuojamos per potencialiai žalingų subjektų identifikavimą, o ne per gilesnę akademinę ir struktūrinę analizę.³⁴ Iš to galima daryti išvadą, kad „lyties kritikos“ diskurso persikėlimas į skaitmenines erdves sudaro palankesnes sąlygas jo ideologinių prielaidų kritikai ir atsakui. Tačiau šios erdvės kartu tampa konfliktine diskursyvine aplinka, kurioje politiškai įkrautos etiketės veikia kaip aktyvios kovos priemonės ir gali persikelti į kitas erdves, įskaitant akademinį lauką.

Tuo tarpu Jordan J. Tudisco „TERF“ diskurso akademiniame erdvėje analizėje išryškinama kita problema – akademiniame diskursuose prieš trans asmenis nukreiptos pozicijos ir diskursas nėra pakankamai problematizuojami, o „lyties kritikos“ diskursas legitimuojamas kaip akademiniame diskursuose pozicija.³⁵ Autorius kritikuoja akademinių institucijų tylėjimą ir paviršutines įtraukties praktikas, dėl kurių pražiūrimos transfobijos apraiškos, o tokie diskursai kaip „TERF“ laikomi nuomonių įvairove, o

---

³⁰ Ibid, 1–22.

³¹ Isabel de la Villa Vecilla, „‘You Are a TERF’: Discursive-Semantic Analysis of the Use of the Acronyms TERF and TRA in the Trans-Inclusive and Trans-Exclusionary Radical Feminism Conflict,“ *Estudios interlingüísticos*, no. 9 (2021): 60–76.

³² Carly Thomsen and Laurie Essig, „Lesbian, Feminist, TERF: A Queer Attack on Feminist Studies,“ in *Is Lesbian Identity Obsolete?* (London: Routledge, 2023), 111–128.

³³ Ibid, 111–128.

³⁴ Ibid, 111–128.

³⁵ Jordan J. Tudisco, „The Failure of Cis Feminism: Trans-Exclusionary Radical Feminism in Academia,“ *TSQ: Transgender Studies Quarterly* 10, no. 3–4 (2023): 508–526.

ne aktyviai kvestionuotinu reiškiniu.³⁶ Be to, autorius atkreipia dėmesį į tendenciją atmesti šias pozicijas kaip „ne feministines“, dėl ko išvengiama refleksijos ir kritinės analizės, kaip šie požiūriai vystosi feminizmo viduje.³⁷ Taigi, tiek Tudisco, tiek anksčiau minėtos autorės problematizuoja akademinį institucijų paviršutiniškas įtrauktis praktikas, tačiau išryškina skirtingas „lyties kritikos“ diskurso problemas. Tai rodo, kad „lyties kritikos“ diskursas akademinėje erdvėje turi būti nuosekliai ir kritiškai analizuojamas, nes priešingu atveju atsiranda dvilypė rizika: jis gali būti arba redukuojamas į disciplinuojančią etiketę, arba nepastebimai legitimuojamas kaip akademinės diskusijos dalis.

Kartu tyrėjai atkreipia dėmesį, kad kalbant apie „TERF“/„lyties kritikos“ atstovų ir transaktyvistų konfliktą svarbu atsižvelgti į abiejų pusių diskurso turinį ir joje veikiančią galios asimetriją – kol „TERF“ terminas pasitelkiamas ideologinių nuostatų kritikai, „lyties kritikos“ diskursas dažnai taikosi paneigti trans moterų tapatybę apskritai, neretai per sugrėsminimo ir dehumanizavimo rėmus.³⁸ Dėl anksčiau aptartos stigmatos ir negatyvios konotacijos „TERF“ diskurso dalyviai vis labiau siekia persivadavimo ir sugrįžimo prie „lyties kritikos“ sąvokos. C. Thurlow, tyrinėjusi „lyties kritikos“ diskurso genealogiją pažymi, kad stebimas persivadavimas turėtų būti suprantamas kaip strateginis diskurso perorientavimas – grįžimas prie „lyties kritikos“ leidžia ne tik nusimesti stigmą, bet ir kurti sąsają su anksčiau minėtų teoretikų sukurtu ideologiniu pagrindu.³⁹ Tokiu būdu siekiama prisitaikyti prie viešojo diskurso, kuriame atvirai transfobiškos pozicijos nebėra visuotinai priimtinos, ir perorientuoti judėjimą iš „anti-trans“ į „už-moteris“.⁴⁰ Todėl šį pokytį galima interpretuoti ne kaip ideologinį persiorientavimą, o labiau kaip reprezentacinį žingsnį, susijusį su legitimumo klausimais. Toliau tyrinėjant TERF/„lyties kritikos“ fenomeną bus svarbu atsižvelgti į skirtingas šių terminų vartojimo implikacijas, kadangi vieno ar kito termino naudojimas jau gali nurodyti į tam tikrą diskusijoje užimamą poziciją.

Tačiau „TERF“ ryšys su „lyties kritikos“ teorija ir radikaliuoju feminizmu nėra vientisas, tai yra, šiuolaikinis judėjimas susiformavo visai kitame politiniame kontekste ir nėra paprasta feministinės teorijos tęsia. Sally Hines Jungtinės Karalystės analizėje parodoma, kad šiuolaikinis „lyties kritikos“ judėjimas retrospektyviai kuria ryšį su radikaliojo feminizmo tradicija, siekiant per šią genealogiją įgyti legitimumo viešajame disкурse.⁴¹ Dabartinėms pozicijoms pagrįsti, pasitelkiamas selektyvus,

---

³⁶ Ibid, 508–526.

³⁷ Ibid, 508–526.

³⁸ Pearce, Erikainen, and Vincent, „TERF Wars“, 682–684.

³⁹ Claire Thurlow, „From TERF to Gender Critical: A Telling Genealogy?“, *Sexualities* 27, no. 4 (2024): 962–978.

⁴⁰ Ibid, 962–978.

⁴¹ Sally Hines, „Hands towards the Right: UK Gender-Critical Feminism and Right-Wing Coalitions“, *Journal of Gender Studies* 34, no. 5 (2025): 699–715, <https://doi.org/10.1080/09589236.2025.2468805>.

revizionistinis feministinės teorijos skaitymas.⁴² Tuo tarpu T.J. Billard teigia, kad „lyties kritikos“ / „TERF“ diskursą reikia suprasti kaip strateginės politinės komunikacijos projektą, kuris funkcionuoja kaip dezinformacija.⁴³ Autorius išskleidžia keletą šios dezinformacijos strategijų: skleidžiama neteisinga ar klaidinga medicininė informacija, iškraipomi naratyvai apie trans bendruomenę, konstruojamos moralinės panikos ir grėsmės, taip pat pasitelkiama reakcinė, tapatybėmis paremta politinio diskurso strategija, kurios sklaidai siekiama kuo daugiau galios žiniasklaidoje.⁴⁴ Taigi šiuolaikinis „lyties kritikos“ judėjimas gali būti suprantamas kaip reakcinis politinis judėjimas, kurio ideologija ir komunikacija grindžiama retrospektyviai formuojama genealogija ir strateginės dezinformacijos taktikomis.

Šią „lyties kritikos“ diskurso kaip politinio projekto analizę papildė kiti tyrėjai, konceptualizuodami jį platesniame politiniame ir struktūriniame kontekste. Bassi ir LaFleur požiūriu, prieš trans asmenų tieses nukreiptas feminizmo judėjimas turėtų būti suprantamas kaip „postfašistinio feminizmo“ darinys, kuriame talpinamas feministinis žodynas, biologinis esencializmas, moralinės panikos naratyvai, kuriais kuriama priešprieša tarp „tikrų moterų“ ir elito, kuris per lytiškumo politiką kėsina sugriauti status quo.⁴⁵ Tokiu būdu, perdirbant fašistinius tropus, cis moterys konstruojamos kaip homogeniška, tačiau pažeidžiama dauguma, kuriai reikalinga apsauga.⁴⁶ Fran Amery papildė šią politinės minties analizę, nagrinėdama „lyties kritikos“ kaip politinio judėjimo veiklą per M. Foucault išvystytą biopolitikos koncepciją.⁴⁷ Autorės analizė pademonstruoja, kaip per institucinę kontrolę, lobizmą, duomenų rinkimo ir operacionalizavimo praktikas yra įgyvendinamas biopolitikos projektas, kuriuo biologinė lytis įtvirtinama kaip nepakeičiama kategorija, o visa tai įrėminama kaip sąlyga moterų ir jų teisių apsaugai.⁴⁸ Šių ir anksčiau minėtų autorių analizė iš esmės atkartoja tuos pačius su „lyties kritikos“ judėjimu siejamus motyvus – biologinį esencializmą, trans asmenų ir aktyvistų sugrėsminimą, feminizmo kaip cis moterims skirtą projekto konceptualizavimą. Pastarųjų autorių analizė pristato šio judėjimo politinio veikimo mechanizmus – diskursyvią sąveiką su kitomis ideologijomis ir jo įsitvirtinimą per institucines, teisinio reguliavimo bei viešosios komunikacijos praktikas, kurios leidžia šias nuostatas paversti materialiai veikiančia politine programa.

---

⁴² Ibid, 699–715.

⁴³ Thomas J. Billard, „‘Gender-Critical’ Discourse as Disinformation: Unpacking TERF Strategies of Political Communication,“ *Women’s Studies in Communication* 46, no. 2 (2023): 235–243.

⁴⁴ Ibid, 235–243

⁴⁵ Serena Bassi and Greta LaFleur, „Introduction: TERFs, Gender-Critical Movements, and Postfascist Feminisms,“ *TSQ: Transgender Studies Quarterly* 9, no. 3 (2022): 311–333.

⁴⁶ Ibid, 311–333.

⁴⁷ Fran Amery, „‘Gender Critical’ Feminism as Biopolitical Project,“ *Sexualities* 28, no. 3 (2025): 1239–1253.

⁴⁸ Ibid, 1239–1253.

Didžioji dalis analizuojamos literatūros kalba apie Jungtinės Karalystės, kartais Jungtinių Amerikos valstijų atvejus, todėl svarbu aptarti, kaip „lyties kritikos“ diskursas vystosi kituose kontekstuose. Italijos atveju, kaip rodo Paolo Gusmeroli analizė, „lyties kritikos“ diskursas įsiterpia į jau egzistuojančią stiprią, istoriškai su Katalikų bažnyčia susijusią anti-gender mobilizaciją ir veikia kaip sekuliarizuojantis tiltas, leidžiantis anti-gender retorikai išplisti už religinių ir dešiniųjų politinių erdvių ribų.⁴⁹ Tuo tarpu Meksikos kontekste „lyties kritikos“ diskurso iškilimas yra glaudžiai susijęs su intensyvia feministine mobilizacija, kilusia reaguojant į aukštą struktūrinio smurto prieš moteris lygį, įskaitant femicido problemą.⁵⁰ Šiame kontekste emociniu afektu – ypač pykčiu ir baime – grindžiama mobilizacija sudaro palankias sąlygas supaprastintiems, biologiniu esencializmu grįstiems paaiškinimams įsitvirtinti, siaurinant feminizmo subjektą ir legitimuojant trans asmenų atskirtį.⁵¹ Taigi, jei Italijoje „lyties kritikos“ diskursas prisideda prie anti-gender naratyvų normalizacijos viešajame diskurse, Meksikoje jis įsitvirtina kaip afektyvus atsakas į realias socialines krizes, kuris dėl savo supaprastinančio pobūdžio tampa itin imlus politinei kooptacijai ir instrumentalizacijai.

Akademiniėje literatūroje taip pat aptinkama „lyties kritikos“ reiškinių tyrimų, pasitelkiančių kiekybinius metodus, kuriais siekiama išskleisti, kaip įvairios nuostatos sąveikauja su požiūriu į trans asmenų teises ir įtrauktį. Morgenroth ir kolegų tyrime buvo siekiama nustatyti, kokie klausimai ir įsitikinimai šiandien struktūroja šiuolaikinio feminizmo vidinius nesutarimus.⁵² Empiriniai duomenys parodė, kad save feministais laikantys asmenys pasiskirsto į skirtingus klasterius, kurie pirmiausia skiriasi pagal trans teisių ir įtraukties palaikymo lygį – būtent šis klausimas iškyla kaip stipriausia ideologinė skirtis.⁵³ Nors šios grupės nėra homogeniškos ir skiriasi ir kitais feministiniais įsitikinimais, priešiškesnės nuostatos trans atžvilgiu nuosekliai siejamos su lyčių esencializmu ir biologiškai determinuotos lyčių sistemos legitimizavimu.⁵⁴ Taigi, trans įtraukties klausimas iškyla kaip vienas pagrindinių šiuolaikinio feminizmo vidinius nesutarimus struktūruojančių veiksnių.

---

⁴⁹ Paolo Gusmeroli, „Is Gender-Critical Feminism Feeding the Neo-Conservative Anti-Gender Rhetoric? Snapshots from the Italian Public Debate,“ *Journal of Lesbian Studies* 28, no. 3 (2024): 382–399, <https://doi.org/10.1080/10894160.2023.2184908>.

⁵⁰ Susan G. Mc Manus and Jennifer S. Neuhouser, „Gender Critical Feminism in Mexico: Origins, Particularities, Attributes,“ *DiGeSt: Journal of Diversity and Gender Studies* 10, no. 2 (2023).

⁵¹ Ibid.

⁵² Thekla Morgenroth, Teri A. Kirby, Marleen K. Zehnter, and Michelle K. Ryan, „Sex Wars and TERF Wars: The Divisiveness of Who Is Included in Feminism,“ *Sex Roles* 90, no. 6 (2024): 676–705.

⁵³ Ibid, 676–705.

⁵⁴ Ibid, 676–705.

Šią skirtį toliau konkretizuoja Sarter ir kolegų tyrimas, kuriame tikrinama, ar „lyties kritikos“ pozicijos gali būti siejamos su radikaliojo feminizmo tradicija.⁵⁵ Tyrimo rezultatai rodo, kad toks ryšys nėra empiriškai pagrįstas, o priešiškas požiūris į trans įtrauktį siejasi su lyčių esencializmo ir biologinio determinizmo įsitikinimais, o ne su konkrečia feministine kryptimi.⁵⁶ Taigi, tyrimas leidžia tiksliau suprasti, kad feminizmo viduje stebimi nesutarimai kyla ne iš vienos konkrečios feministinės tradicijos, bet iš skirtingų ideologinių prielaidų apie lytį.

Šiuos rezultatus papildė Worthen tyrimas, kuriame analizuojamas lesbietės tapatybės ir požiūrio į trans moteris santykis.⁵⁷ Nors egzistuoja tiek istoriniai, tiek šiuolaikiniai trans moterų atskirties atvejai kai kuriuose radikalaus lesbietiško feminizmo kontekstuose, tyrimo rezultatai rodo, kad šis ryšys nėra nei nuoseklus, nei tolygus.⁵⁸ Nustatyta, kad tam tikrais atvejais lesbietės feministės identifikuojančios respondentės gali išreikšti labiau neigiamas nuostatas trans moterų atžvilgiu, tačiau bendra tendencija rodo, kad lesbietės nėra homogeniška grupė ir dažnai pasižymi net palankesniu požiūriu į trans teises nei kitos respondentų grupės.⁵⁹ Šias įžvalgas papildė ir Baker A. Rogers kokybinis tyrimas, rodantis, kad dauguma lesbiečių respondenčių atsiriboja nuo „TERF“ ideologijos ir kritiškai vertina kuriamas sąsajas tarp lesbiečių bendruomenės ir priešiško požiūrio į trans moterų įtrauktį ir teises.⁶⁰ Tai leidžia teigti, kad toks sutapatinimas veikia kaip stereotipizacijos forma, supaprastinanti vidinę bendruomenės įvairovę.

„TERF“ / „lyties kritikos“ kaip socialinės grupės veikimo logika analizuojama N. Ploch tyrime, kuriame, pasitelkiant X (Twitter) turinio analizę ir akademinį tekstų apžvalgą, identifikuojami šiam diskursui būdingi pasikartojantys naratyvai ir įsitikinimų struktūros.⁶¹ Tyrimas rodo, kad skaitmeninėje erdvėje šis diskursas artikuliuojamas per gana nuoseklų teminį repertuarą – biologinį esencializmą, trans asmenų delegitimizavimą, grėsmės moterims konstravimą bei moralinės panikos elementus, susijusius su vaikais ir seksualumu.⁶² Šie naratyvai pasirodė ne kaip atsitiktinis turinys, bet kaip nuoseklios grupinės logikos išraiška: jie siejami su stipria vidine tapatybe, aiškia „mes-jie“ skirtimi ir tendencija

---

⁵⁵ Elena Sarter, Peter Hegarty, and Annalisa Casini, „Gender-Critical or Gender-Inclusive?: Radical Feminism Is Associated With Positive Attitudes Toward Trans* People and Their Rights,“ *Sex Roles* 90, no. 10 (2024): 1301–1325.

⁵⁶ *Ibid.*, 1301–1325.

⁵⁷ Meredith G. F. Worthen, „This Is My TERF! Lesbian Feminists and the Stigmatization of Trans Women,“ *Sexuality & Culture* 26, no. 5 (2022): 5.

⁵⁸ *Ibid.*, 5–6.

⁵⁹ *Ibid.*, 5–6.

⁶⁰ B. A. Rogers, „TERFs Aren’t Feminists: Lesbians Stand Against Trans Exclusion,“ *Journal of Lesbian Studies* 28, no. 1 (2024): 24–43.

⁶¹ N. Ploch, „A Systematic Review of TERF Behaviour Online in Relation to Sociopsychological Group Dynamics,“ *Journal of Gender Studies* 34, no. 4 (2025): 526–539.

⁶² *Ibid.*, 526–539.

homogenizuoti „išorinę“ grupę, trans asmenis konstruojant kaip vienalytę ir pavojingą kategoriją.⁶³ Tokiu būdu diskurso turinys tampa neatsiejamas nuo jo socialinės funkcijos – grupės ribų palaikymo ir identiteto įtvirtinimo.⁶⁴

Tačiau nors šie tyrimai leidžia identifikuoti pagrindines nuostatas ir pasikartojančius naratyvus, jie mažiau dėmesio skiria tam, kaip šie naratyvai artikuliuojami konkrečiose diskursyvinėse praktikose ir kokiomis retorinėmis strategijomis jie įgauna politinę reikšmę skaitmeninėse erdvėse. Šis darbas siekia užpildyti šią spragą, analizuojant „lyties kritikos“ diskurso raišką ir jo politizacijos mechanizmus „X“ platformoje.

Tokia prieiga leidžia pereiti nuo klausimo, kokios nuostatos siejamos su „lyties kritikos“ pozicijomis, prie klausimo, kaip jos įgauna konkrečią formą skaitmeniniame diskurse. Būtent čia atsiveria erdvė tolesniam tyrimui – analizuoti ne tik įsitikinimų turinį, bet ir jų diskursyvinę raišką bei politizacijos mechanizmus.

Pastaraisiais dešimtmečiais skaitmeniniai įrankiai ir interneto ryšys tapo plačiai prieinami daugumoje Vakarų (ir ne tik) visuomenių, o išmaniųjų telefonų dėka skaitmeninės erdvės, anksčiau lokalizuotos kompiuteriuose, dabar nuolatos pasiekiamos telpa tiesiog žmogaus delne. Nuolatinis prisijungimas (*constant connectivity*) tampa norma – galime bendrauti, sekti naujienas, pramogauti ir net dirbti skaitmeninėje erdvėje.⁶⁵ Nuolatos prisijungusiam (*online*) pasaulyje reikšminga, o kartais ir didžioji dalis kasdinių socialinių mainų vyksta socialinėse medijose, kurios ne tik atkartoja realaus pasaulio komunikacines praktikas, bet ir sukuria naujas bendravimo ir saviraiškos galimybes.⁶⁶ Socialinių medijų komunikacijos paradigma apibrėžiama kaip bet kokia technologijų medijuojama komunikacija bet kuriose skaitmeninėse platformose, kuriose vartotojai gali a) kartu kurti, kompiliuoti turinį; b) užsiimti tarpasmenine ir masine komunikacija tuo pat metu arba atskirai; c) turi prieigą matyti ir reaguoti į institucijų arba atskirų vartotojų generuojamą turinį/tekstą.⁶⁷ Ši paradigma pakeitė senąsias komunikacijos taisykles sukurdamą anksčiau neįsivaizduojamas sąlygas visiems dalyviams lygiaverčiai įsitraukti į bendras komunikacines erdves ir formuoti jose besikuriančią kibernetinę kultūrą, praplečia

---

⁶³ Ibid, 526–539.

⁶⁴ Ibid, 526–539.

⁶⁵ Teo Keipi, Matti Näsi, Atte Oksanen, and Pekka Räsänen, *Online Hate and Harmful Content: Cross-National Perspectives* (London: Routledge, 2016), 154.

⁶⁶ Majid KhosraviNik, „Social Media Critical Discourse Studies (SM-CDS),“ in *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*, ed. John Flowerdew and John E. Richardson (London: Routledge, 2017), 583.

⁶⁷ Ibid, 583.

masinės ir tarpasmeninės komunikacijos galimybes panaikindama laiko ir erdvės apribojimus.⁶⁸ Toks plataus masto „įsitinklinimas“ lėmė ir akademikų požiūrio pokytį į skaitmenizuotas erdves ir jose besikurianti diskursą, kuris vis labiau matomas ne kaip atskiras skaitmeninių technologijų determinuojamas reiškiny, o kaip lygiavertė viešosios erdvės diskurso forma, kurią galima tirti ir analizuoti tais pačiais, jau turimais kokybinės analizės būdais.

Anot N. Van Doorn'o, norint tyrinėti skaitmeninio diskurso reiškinius, pirmiausia reikia suprasti jų vietą fizinėje realybėje ir tam pasiūlo kitokią virtualumo sampratą. Virtualumas nėra realybės priešingybė, virtualu – tai kažkas, kas yra realu, tačiau dar neaktualizuota, todėl egzistuoja kaip laukas potencialų (afektai, normos, idealai, atsiminimai), kurie gali turėti galimybę materializuotis praktikoje. Skaitmeninėse erdvėse virtualumas materialiai aktualizuojasi per skaitmeninį turinį (tekstinį, fotografinį, kinematinį).⁶⁹ Lytiškumas ir seksualumas iš dalies taip pat yra virtualūs reiškiniai – neturi konkrečios, materialiai egzistuojančios būties formos, o yra nuolat reprodukuojami/aktualizuojami materialiose diskursyviose praktikose, taip pat ir pats kūniškumas turi virtualų komponentą todėl, kad fizinio kūno patyrimas nėra lokalizuotas pačiame natūraliame kūne, o vyksta per įvairias neįkūnytas praktikas (psichologija, kultūra, menas, dvasingumas).⁷⁰ Ši virtualumo sąvokos konceptualizacija leidžia mąstyti apie skaitmenines erdves ne kaip apie nuo realybės atskirtą, savarankiškai egzistuojančią sritį, bet kaip apie vietą, kur kultūriniai lytiškumo ir seksualumo potencialai tampa matomi, performuojami ir materializuojami. Taip Van Doorn praplečia J. Butler lyties performatyvumo sampratą, pagal kurią kūniškumas visuomet peržengia patį kūną, ir pristato skaitmeninę erdvę kaip vietą, kur lytiškumo ir kūniškumo raiškos yra iš naujo derinamos hibridinėse sąveikose tarp vartotojų, kultūrinių diskursų ir medijų technologijų, todėl čia formuojasi nuo fizinės erdvės besiskiriančios, bet su ja susijusios skaitmeninės tapatybės.⁷¹ Todėl autorius siūlo kūniškumo diskursus skaitmeninėse erdvėse aiškinti derinant vyraujančias socialines-kultūrines normas ir jų technologinį kontekstą, kuris sudaro sąlygas nusistovėjusių normų perrašymui ir kūniškumo aktualizavimo transformacijai.⁷²

Nors binarinės lyčių ir seksualumo kategorijos jau praeitame dešimtmetyje buvo feministinės kritikos objektas, viešojoje erdvėje ši kritika nepajėgė sukurti naujo lytiškumo ir kūniškumo

---

⁶⁸ Majid KhosraviNik and Eleonora Esposito, „Online Hate, Digital Discourse and Critique: Exploring Digitally-Mediated Discursive Practices of Gender-Based Hostility,“ *Lodz Papers in Pragmatics* 14, no. 1 (2018): 46.

⁶⁹ Niels van Doorn, „Digital Spaces, Material Traces: How Matter Comes to Matter in Online Performances of Gender, Sexuality and Embodiment,“ *Media, Culture & Society* 33, no. 4 (2011): 532–534.

⁷⁰ Ibid, 532–534.

⁷¹ Ibid, 532–534.

⁷² Ibid, 532–534.

įsivaizdavimo, tai yra, kol to nesiėmė daryti jauni skaitmeninių technologijų vartotojai. Rob Cover šį reiškinį aiškina per tai, kad akademinė kritika yra pernelyg destabilizuojanti ir siekdama atmesti lytinės tapatybės kategorijas nepasiūlo naujo, konkretaus kūniškumo supratimo.⁷³ Tačiau būtent lengvai suprantamos ir aiškiai apibrėžiamos kategorijos leidžia lengviau įtvirtinti naujas lytiškumo ir seksualumo išraiškas, kurios keičia nusistovėjusias normas jų nelaužydamos, o siūlydamos naują, autentišką savęs įtapatinimo būdą.⁷⁴ Todėl skaitmeninėse erdvėse per naujadarus ėmė aktualizuotis naujos kūniškumo ir lyties kategorijos, kurios tarsi leidžia išeiti iš plataus tapatumo spektro ir įsireminti, autentiškai apsibrėžti savo tapatybės žymas taip, kad jas galėtų atpažinti kiti sociumo nariai. Visgi lygiagrečiai vyko ir atvirkštinis efektas, kurio paradoksalumą pastebėjo dar Van Doorn savo 2011 m. tyrime⁷⁵ - skaitmeninėse erdvėse veikiantys dalyviai neretai linkę iš naujo įtvirtinti jau nusistovėjusias tapatybės normas. Visgi įdomu tai, kad abu reiškiniai iš esmės pabrėžia tam tikrą poreikį ir polinkį vartotojams įtvirtinti tapatybės sampratą skaitmeninėje erdvėje, kuri galėtų būti išnaudojama anonimiškai savoms reikmėms, tačiau dėl savo gebėjimo duoti balsą kiekvienam tampa terpe saviraiškai.

Skaitmeninių erdvių mechanizmai ir sąlygos, kurių dėka diskursas tapo labiau demokratizuotas ir leidžiantis tapatybės įvairovės plėtrą, taip pat sukūrė palankesnes sąlygas neapykantos išraiškoms. A. Zanghellini savo straipsnyje apie konkretų „lyties kritikos“ diskurso atvejį Jungtinėje Karalystėje imasi **dekonstruoti** feministės, filosofijos profesorės K. Stock publikacijas ir įrašus skaitmeninėse platformose.⁷⁶ Atitinkamai autorius pasirenka filosofinę prieigą „lyties kritikos“ argumentacijos kritikai, per kurią siekia įrodyti trūkumus „TERF“ siūlomos socialinės realybės aiškinimuose ir politinių sprendimų pasiūlymuose.⁷⁷ Vėliau autorius pakomentuoja ir skaitmeninį šio diskurso kontekstą, kuris, jo manymu, užkerta kelią nuosekliam argumentavimui ir abipusiam diskursui.⁷⁸ Skaitmeninės erdvės dažnai akademikų pasitelkiamos kaip mokslo populiarinimo įrankiai, kurie dėl savo interaktyvių funkcijų leidžia paprastiems vartotojams ne tik susipažinti su mokslininkų atradimais ar įžvalgomis, bet ir patiems įsitraukti į diskusiją su akademikais. Zanghellini kritikuoja tai, kaip skaitmeninių platformų algoritmai panaikina akademiniam tekstams taikomą patikros ir atrankos mechanizmą, užtikrinantį, kad visi tekstai prieš juos publikuojant bus tikrinami ir recenzuojami kitų tyrėjų.⁷⁹ Skaitmeninėse erdvėse šie

---

⁷³ Rob Cover, „Competing Contestations of the Norm: Emerging Sexualities and Digital Identities,“ Continuum 33, no. 5 (2019): 603.

⁷⁴ Ibid, 603.

⁷⁵ Van Doorn, „Digital Spaces, Material Traces,“ 531–547.

⁷⁶ Zanghellini, „Philosophical Problems,“ 9–12.

⁷⁷ Ibid, 9–12.

⁷⁸ Ibid, 9–12.

⁷⁹ Ibid, 9–12.

reikalavimai negalioja, publikuoti savo tekstus ir mintis gali visi, o akademikai šiuo atveju netgi skatinami apeiti jiems paprastai taikomus apribojimus, tuo pačiu išlaikant savo mokslininko statusą, kuris dar ir padeda pasiekti žinomumo/skaitomumo interneto platformose. Dialogas skaitmeninėse erdvėse iškraipomas tokių fenomenų kaip „trolinimas“ ar „flaming‘as“, o platformų algoritmai nukreipti į reakcinių, dažniausiai neigiamų žinučių plitimą, kadangi būtent tokie įrašai generuoja daugiau interakcijų. Autorius taip pat prideda, kad skaitmeninės erdvės skatina vartotojus vadovautis išankstinėmis prielaidomis, geba kurti stiprius ryšius tarp vartotojų ir internetinio turinio kūrėjų, o taip pat pasižymi didele dezinformacijos sklaida.⁸⁰ Išryškinus šiuos skaitmeninės komunikacijos/diskurso trūkumus autorius kelia klausimą, ar internete išvis gali vykti konstruktyvus diskursas ir ar tokioje terpėje galėtų vykti produktyvus pokalbis tarp „lyties kritikos“ ir pro-trans feminisčių.

Kituose akademinuose tekstuose į skaitmeninės neapykantos reiškinių siūloma žiūrėti kompleksiau, negu tai daryta anksčiau. Paskiri neapykantos atakų reiškiniai nebepaaiškina neapykantos skaitmeninėje erdvėje, vietoje to siūloma judėti link etnografinės prieigos ir diskurso analizės.⁸¹ Analizė turi būti paremta teorija, kuri leistų suprasti diskurse besikuriančius galios santykius, konkretaus diskurso kontekstą, taip pat turi įtraukti ir technologinio konteksto, kuriame diskursas vyksta, implikacijas.⁸² Tokia perspektyva leidžia skaitmeninę neapykantą ir normatyvinį pasipriešinimą diskursą suprasti ne kaip izoliuotą ar marginalų reiškinį, bet kaip platesnį skaitmeninio viešojo diskurso dalį, kuriame per priešiškas diskursines praktikas atkuriamos ir ginamos normatyvinės lyties bei kūniškumo ribos. Siūlomas socialinių medijų kritinio diskurso modelis, derinamas su etnografinė prieiga, tampa analitiniu pagrindu, leidžiančiu stebėti diskurso koncentracijos taškus ir juose besiformuojančius galios santykius, identifikuoti, kurie balsai įgyja matomumą, o kurie yra marginalizuojami, bei atpažinti platesnes ideologines diskurso gijas. Taip pat ši prieiga leidžia neįrėminti diskurso į siaurą neapykantos reiškinio apibrėžimą, bet analizuoti jį kaip normatyvinio pasipriešinimo diskursą, kuris dažnai artikuliuojamas racionalizuotu, „kritišku“ ar tariamai neutraliu kalbėjimu ir veikia per tapatybės ribų gynimą bei jų legitimizavimą viešojoje skaitmeninėje erdvėje. Todėl „lyties kritikos“ diskursas šiame darbe analizuojamas kaip normatyvinio pasipriešinimo forma, kuri skaitmeninėse erdvėse reiškiasi per specifines retorines strategijas ir pasikartojančius naratyvus.

---

⁸⁰ Ibid, 9–12.

⁸¹ KhosraviNik and Esposito, „Online Hate, Digital Discourse and Critique,“ 45–68.

⁸² Ibid, 45–68.

Apibendrinant, esama literatūra leidžia identifikuoti pagrindines „lyties kritikos“ diskurso ideologines prielaidas ir pasikartojančius naratyvus: biologinį esencializmą, trans asmenų sugrėsminimą, „moters“ kategorijos siaurinimą ir judėjimo sąsajas su platesnėmis konservatyviomis ar anti-gender politinėmis darbotvarkėmis. Vis dėlto mažiau dėmesio skiriama tam, kaip šie naratyvai konkrečiai artikuliuojami skaitmeninėse diskursyvinėse praktikose ir kokiomis retorinėmis strategijomis jie įgauna politinę reikšmę. Todėl šis darbas pereina nuo klausimo, kokios nuostatos siejamos su „lyties kritikos“ pozicijomis, prie klausimo, kaip jos konstruojamos, legitimuojamos ir politizuojamos „X“ platformoje.

2. Teorinis pagrindas: lytis, kūniškumas, reprezentacija ir populiarioji kultūra

2.1. Judith Butler: lyties performatyvumas, materialumas ir politinis įskaitomumas

Judith Butler lyties performatyvumo teorija šiame darbe bus reikšminga kaip prieiga, leidžianti interpretuoti, kaip „lyties kritikos“ diskurse konstruojama lyties samprata. Butler indėlis čia reikšmingas ne vien dėl dažnai cituojamos idėjos, kad lytis yra socialiai konstruojama, bet ir plačiau mąstant apie tapatybės kategorijas, kaip jos apibrėžiamos ir ką tai reiškia politiniame kontekste. Knygoje „Gender Trouble“ Butler kritikuoja feministinės teorijos prielaidas, kurios „moterį“ kaip lyties kategoriją traktuoja kaip savaime aiškų ir stabilų politinį subjektą.⁸³ Autorė kalba apie politinį atstovavimą ir problemizuoja politines kategorijas, pagal kurias šis atstovavimas yra organizuojamas.⁸⁴ Jos požiūriu, feminizmas neturėtų nekritiškai remtis iš anksto apibrėžta „moters“ kategorija, nes toks apibrėžimas gali įtvirtinti normatyvias lyties ribas ir funkcionuoti kaip tam tikrus subjektus išskirianti kategorija.⁸⁵

Politisinis atstovavimas, kuris yra organizuojamas pagal politines arba politizuojamas tapatybes, reikalauja aiškumo – tam, kad būtų galima kalbėti apie moterų teises, smurtą prieš moteris ar struktūrinę nelygybę, reikia įvardyti, kas yra politinis subjektas ir kieno teisės ginamos. Čia atsiranda Butler keliami įtampa – kategorijos, kurios leidžia siekti pripažinimo ir teisių, kartu gali tapti ribojančios, nes jos nustato, kokios patirtys laikomos politiškai atpažįstamomis, o kokios lieka už jų ribų.⁸⁶ Todėl Butler teorija leidžia mąstyti ne tik apie tai, kas yra įtraukiama į „moters“ kategoriją, bet ir kokios tapatybės, kūnai ar patirtys tampa neįskaitomos, kai ši kategorija pateikiama kaip stabili ir savaime aiški. Ši kritika susijusi su platesne Butler biologinės lyties (*sex*) ir socialinės lyties (*gender*) skirties analize.⁸⁷ Butler kvestionuoja prielaidą, kad biologinė lytis yra stabili, savaime aiški ir iki diskurso egzistuojanti binarinė kategorija, o socialinė lytis tik vėliau ją kultūriškai išreiškia.⁸⁸ Taip ji suproblemina pačią prielaidą, kad biologinė lytis yra neutralus pagrindas, nuo kurio prasideda socialinės ir politinės lyties reikšmės.⁸⁹ Lytis, kaip viena fundamentaliausių politinių kategorijų, veikia kaip vienas pagrindinių socialinio ir politinio gyvenimo organizavimo principų, o pagal lyties binarinę skirtį organizuojamos ne tik tapatybės, bet ir teisės, institucijos, socialiniai vaidmenys, kūniškumo normos bei politinio atstovavimo formos. Todėl

---

⁸³ Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (New York and London: Routledge, 1999), 3–4.

⁸⁴ *Ibid.*, 3–8.

⁸⁵ *Ibid.*, 4–8.

⁸⁶ *Ibid.*, 4–8, 18–22.

⁸⁷ *Ibid.*, 9–11.

⁸⁸ *Ibid.*, 9–11.

⁸⁹ *Ibid.*, 9–11.

tai, kaip apibrėžiame lytį, kartu nusako ir normatyvinį pagrindą, pagal kurį subjektai tampa socialiai bei politiškai atpažįstami.⁹⁰

Butler teorijoje ypač svarbi kultūrinio įskaitomumo problema: „įskaitomos“ lytys yra tos, kurios palaiko nuoseklų ryšį tarp biologinės lyties, socialinės lyties, seksualinės praktikos ir geismo.⁹¹ Tokia lyties tvarka nėra neutrali: ji nustato, kokios tapatybės gali būti laikomos nuosekliomis, tikromis ir socialiai suprantamomis, o kokios pasirodo kaip neatitikimai, klaidos ar neįmanomos tapatybės. Kitaip tariant, lyties normos ne tik apibrėžia, kas yra „vyras“ ar „moteris“, bet ir nustato pačias sąlygas, pagal kurias kūnai ir subjektai tampa socialiai „realūs“, legitimūs ir politiškai atpažįstami. Šiomis prielaidomis Butler plėtoja savo lyties performatyvumo sampratą, pagal kurią lytis yra formuojama ir atkurama per pasikartojančius veiksmus, gestus, kalbines ir kūniškas praktikas, kurios ilgainiui sukuria stabilios tapatybės įspūdį. Tačiau Butler šio performatyvumo neaiškina kaip sąmoningo ar savavališko veiksmo, o veikiau kaip heteronormatyvios ir binarinės lyties tvarkos reguliuojamą kartojimą. Todėl lytis jos teorijoje nėra nei vidinė esmė, kurią veiksmai tik išreiškia, nei laisvai pasirenkamas vaidmuo, bet normų reguliuojama praktika, per kurią subjektai tampa socialiai atpažįstami kaip stabilios, natūralios ir nuoseklios tapatybės.

Knygoje „Bodies That Matter: On the Discursive Limits of “Sex”“ Butler daugiau dėmesio skiria biologinės lyties ir kūno materialumo klausimui. Šiame tekste ji biologinę lytį permąsto kaip normatyviai reguliuojamą kategoriją, kuri veikia kaip reguliacinis idealas ir yra materializuojama per pasikartojančias socialines bei diskursyvias praktikas. Svarbu pabrėžti, kad Butler kritika nereiškia kūno ar materialumo paneigimo. Ji aiškina, kad kūnų gyvenimas, mirtis, skausmas ar malonumas negali būti atmesti kaip „vien diskursyvi konstrukcija“, tačiau šių patirčių reikšmė visada priklauso nuo to, kokiomis diskursyviomis priemonėmis jos įvardijamos ir suprantamos. Butler teorijoje kūno materialumas suprantamas per normatyvius ir diskursyvius rėmus, kurie nustato, kaip kūnai tampa socialiai atpažįstami, įvardijami ir politiškai įprasminami.

Šiame kontekste svarbi ir Butler abjekcijos arba išstūmimo samprata. *Bodies That Matter* ji teigia, kad subjektas formuojamas ne tik per tapatinimąsi su normatyvia lyties schema, bet ir per tai, kas iš jos pašalinama. Tokiu būdu sukuriamos socialinio gyvenimo zonos, kuriose tam tikri kūnai ar tapatybės tampa „negyvenami“, „neįskaitomi“ arba neturintys pilno subjekto statuso. Tačiau šios išstumtos tapatybės parodo, kad binarinė lyties sistema nėra savaime akivaizdi ar galutinai uždara. Tuo pačiu per

---

⁹⁰ Ibid., 22–24.

⁹¹ Ibid., 22–24.

jas yra apibrėžiama, kas yra laikoma normatyviu, socialiai atpažįstamu subjektu, todėl parodo, jog binarinė vyro ir moters skirtimi paremta lyties sistema turi būti nuolat palaikoma.

Todėl Butler biologinę lytį leidžia suprasti ne kaip neegzistuojančią ar vien kalbinę fikciją, bet kaip normatyviai reguliuojamą kategoriją, kurios materialumas, socialinė reikšmė ir politinis galiojimas formuojasi per pasikartojančias normas. Kadangi ši materializacija niekada nėra galutinai užbaigta, lyties stabilumas turi būti nuolat atkuriamas, kartojamas ir ginamas. Ši teorinė prieiga šiame darbe bus naudojama kaip interpretacinis pagrindas analizuojant, kaip „lyties kritikos“ diskurse apibrėžiamos ir stabilizuojamos lyties ribos bei koks yra šių ribų įtvirtinimo politinis poveikis.

2.2. Stuart Hall: reprezentacija, kultūriniai kodai ir „Kito“ konstravimas

Stuart Hall reprezentacijos teorija šiame darbe bus reikšminga kaip prieiga, leidžianti suprasti, kaip diskurse kuriamos ir politiškai įprasminamos socialinės reikšmės. Jeigu Butler teorija leidžia konceptualizuoti lytį kaip normatyviai reguliuojamą ir per kartojimą įtvirtinamą kategoriją, Hall leidžia paaiškinti, kaip tokios kategorijos tampa kultūriškai atpažįstamos per kalbą, ženklus, vaizdinius ir bendrus reikšmių kodus. Knygoje „Representation: Cultural Representations and Signifying Practices“ Hall kultūrą pirmiausia sieja su „bendromis reikšmėmis“ (angl. shared meanings).⁹² Kalba čia nėra tik priemonė jau egzistuojantiems daiktams ar reiškiniams pavadinti – Hall ją supranta kaip privilegijuotą terpę, per kurią reikšmės yra kuriamos, perduodamos ir suprantamos.⁹³

Hall reprezentacijos nelaiko neutraliu tikrovės atspindėjimu – daiktai, žmonės ar įvykiai neturi vienos galutinės ir savaime aiškos reikšmės.⁹⁴ Reikšmė atsiranda per tai, kaip jie įvardijami, klasifikuojami, vaizduojami, kokios emocijos su jais susiejamos ir kokiuose platesniuose interpretaciniuose rėmuose jie atsiduria.⁹⁵ Todėl reprezentacija nėra antrinis veiksmas po to, kai tikrovė jau yra aiški, ji pati dalyvauja socialinės tikrovės įprasminime. Hall pabrėžia, kad kultūrinės reikšmės nėra tik abstrakčios idėjos ar individualūs suvokimai – jos organizuoja socialines praktikas, veikia elgesį ir turi praktines pasekmes.⁹⁶ Ši Hall pozicija remiasi konstrukcionistine reprezentacijos samprata: reikšmė kuriama per ryšį tarp konceptų ir ženklų, o šį ryšį palaiko kultūriniai kodai.⁹⁷ Tam, kad žodis,

---

⁹² Stuart Hall, „Introduction,“ in Representation: Cultural Representations and Signifying Practices, ed. Stuart Hall (London: SAGE / The Open University, 1997), 1–3.

⁹³ Ibid., 1–3.

⁹⁴ Ibid., 3–4.

⁹⁵ Ibid., 3–4.

⁹⁶ Ibid., 3–4.

⁹⁷ Ibid., 17–19, 26.

vaizdas ar simbolis būtų suprantamas, jis turi būti susietas su platesne sąvokų ir reikšmių sistema.⁹⁸ Todėl kodai nėra natūralūs ar savaime suprantami, jie yra socialiai išmokstami ir kultūriškai palaikomi. Tai nereiškia, kad visi kultūros nariai pasaulį suprantą vienodai, tačiau leidžia paaiškinti, kodėl tam tikri ženklai ar kategorijos tampa atpažįstami kaip bendro reikšmių lauko dalis.⁹⁹

Hall reprezentacijos analizėje svarbi semiotinės ir diskursyvinės prieigos skirtis.¹⁰⁰ Semiotinė prieiga leidžia analizuoti, kaip reikšmės kuriamos per ženklus, skirtumus, kodus ir konotacijas, tačiau Hall taip pat pabrėžia, kad vien semiotikos neužtenka.¹⁰¹ Jeigu norime suprasti, kaip reikšmės susijusios su galia, žinojimu ir subjekto formavimu, reikalinga diskursyvinė prieiga, kurią Hall sieja su Foucault darbais.¹⁰² Remdamasis Foucault, Hall diskursą suprantą ne tik kaip kalbą ar tekstą, bet kaip reprezentacijos sistemą, kuri tam tikru istoriniu momentu nustato, ką galima prasmingai pasakyti apie tam tikrą objektą, kas laikoma žinojimu ir kokios subjekto pozicijos tampa įmanomos.¹⁰³ Todėl Hall teorijoje kalba nėra tik komunikacijos priemonė – ji yra socialinė praktika, susijusi su galios santykiais.¹⁰⁴ Diskursas ne tik aprašo socialinius reiškinius, bet ir kuria žinojimo formas, normatyvines ribas ir sąlygas, pagal kurias tam tikri subjektai tampa atpažįstami.¹⁰⁵ Šioje vietoje Hall teorija ypač naudinga politiniam diskursui, nes leidžia reprezentaciją suprasti kaip reikšmės ir galios susikirtimo vietą.

Hall taip pat svarbi skirties ir stereotipizavimo problema.¹⁰⁶ Reikšmės dažnai kuriamos per klasifikavimą, ribų brėžimą ir priešpriešas, tačiau skirtis tarp socialinių grupių ar tapatybių nėra neutrali – ji gali tapti būdu konstruoti „kitą“ ir nustatyti, kas laikoma norma, o kas nukrypimu.¹⁰⁷ Aptardamas „Kito“ reprezentaciją, Hall rodo, kad stereotipas supaprastina, užfiksuoja ir natūralizuoja socialines kategorijas, pateikdamas jas kaip lengvai atpažįstamas ir tariamai savaime aiškias.¹⁰⁸ Tokiu būdu stereotipizavimas palaiko simbolines ribas tarp „normalaus“ ir „probleminio“ subjekto.¹⁰⁹

---

⁹⁸ Ibid., 17–19, 26.

⁹⁹ Ibid., 17–19, 26.

¹⁰⁰ Ibid., 42–45.

¹⁰¹ Ibid., 42–45.

¹⁰² Ibid., 42–45.

¹⁰³ Ibid., 42–45.

¹⁰⁴ Ibid., 44–50.

¹⁰⁵ Ibid., 44–50.

¹⁰⁶ Ibid., 257–258.

¹⁰⁷ Ibid., 257–258.

¹⁰⁸ Ibid., 257–258.

¹⁰⁹ Ibid., 257–258.

Papildomai šiame darbe bus pasitelkiamas Hall „kodavimo / dekodavimo“ (angl. *encoding/decoding*) modelis.¹¹⁰ Jis leidžia komunikaciją suprasti ne kaip neutralų žinutės perdavimą, bet kaip reiškinių kodavimo ir dekodavimo procesą. Žinutės yra kuriamos tam tikruose ideologiniuose ir kultūriniuose rėmuose, tačiau jų perskaitymas nėra iki galo užtikrintas.¹¹¹ Auditorijos gali priimti dominuojantį skaitymą, derinti jį su kitais rėmais arba perskaityti opoziciškai. Todėl komunikacija Hall teorijoje tampa ne tik reikšmės perdavimo, bet ir kovos dėl reikšmės lauku.¹¹²

Dėl to Hall teorija šiame darbe bus naudojama kaip interpretacinis pagrindas aiškinant, kaip diskurse kuriamos kultūriškai atpažįstamos reikšmės, kaip tam tikros kategorijos įgauna „sveiko proto“ statusą ir kaip reprezentacijos prisideda prie socialinių bei politinių ribų formavimo. Butler padeda suprasti, kaip lyties kategorijos normatyviai stabilizuojamos, o Hall leidžia paaiškinti, kaip šios kategorijos tampa reikšmingos, atpažįstamos ir ginčijamos per kultūrinius kodus, reprezentacijas ir diskursyvines praktikas.

2.3 John Fiske: populiarioji kultūra, matomumas ir reiškinių naudojimas

John Fiske populiariosios kultūros teorija šiame darbe pasitelkiama kaip papildoma teorinė prieiga, leidžianti paaiškinti, kaip kultūrinės reikšmės tampa plačiai atpažįstamos, naudojamos ir politiškai reikšmingos kasdienėse komunikacijos praktikose. Jei Judith Butler leidžia analizuoti lyties normų ir kūniškumo ribų atkūrimą, o Stuart Hall – reprezentacijos, kultūrinių kodų ir reikšmės kūrimo procesus, Fiske padeda suprasti, kaip šios reikšmės pereina į populiariosios kultūros ir kasdienio naudojimo lauką. Kitaip tariant, Fiske čia reikalingas ne kaip pagrindinė teorinė ašis, bet kaip būdas paaiškinti, kaip diskursinės reikšmės tampa socialiai naudojamos, kartojamos ir atpažįstamos.

Knygoje „Understanding Popular Culture Fiske“ populariąją kultūrą supranta ne kaip pasyviai vartojamą masinę kultūrą, bet kaip reiškinių kūrimo ir kovos lauką.¹¹³ Populiarioji kultūra jo teorijoje nėra tiesiog dominuojančios sistemos „iš viršaus“ primetama produkcija, tačiau ji ir neegzistuoja už galios santykių ribų.¹¹⁴ Ji formuojasi santykyje tarp dominuojančio galios bloko ir kasdienėse praktikose veikiančių „žmonių“, kurie naudoja prieinamus kultūrinius resursus savo reikšmėms kurti.¹¹⁵ Todėl Fiske svarbus ne tik dėl klausimo, kokios reikšmės sukuriamos, bet ir dėl klausimo, kaip jos tampa naudojamos

---

¹¹⁰ Stuart Hall, „Encoding/Decoding,“ in *Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies*, 1972–79, ed. Stuart Hall, Dorothy Hobson, Andrew Lowe, and Paul Willis (London: Hutchinson, 1980), 128–138.

¹¹¹ Hall, „Encoding/Decoding,“ 128–138.

¹¹² Hall, „Encoding/Decoding,“ 128–138.

¹¹³ John Fiske, *Understanding Popular Culture* (London and New York: Routledge, 1989), 23–25.

¹¹⁴ *Ibid.*, 24, 28, 159.

¹¹⁵ *Ibid.*, 24, 28, 159.

konkrečiose socialinėse praktikose. Viena svarbiausių Fiske minčių yra skirtis tarp kultūrinės prekės ir kultūrinio resurso.¹¹⁶ Kultūros industrijos gali sukurti tekstus, vaizdinius, prekes ar viešas figūras, tačiau jų reikšmė nėra iki galo kontroliuojama nei gamintojų, nei institucijų, nei dominuojančios ideologijos. Populiarioji kultūra atsiranda ne pačiame objekte, o jo naudojime – tada, kai žmonės jį perima, interpretuoja ir pritaiko savo socialinėms patirtims.¹¹⁷ Ši mintis aktuali skaitmeninės komunikacijos tyrimui, nes platformose politinės reikšmės dažnai cirkuliuoja ne tik kaip nuoseklūs argumentai, bet ir kaip trumpi, atpažįstami bei pakartotinai naudojami ženklai.

Fiske teorijoje svarbus ir populiarių tekstų polisemiškumas.¹¹⁸ Tam, kad tekstas ar kultūrinis ženklas taptų plačiai naudojamas, jis turi būti pakankamai atviras skirtingiems skaitymams ir pritaikymams.¹¹⁹ Dėl to populiarumas nėra vien matomumas ar auditorijos dydis. Jis susijęs su objekto gebėjimu tapti socialiai panaudojamu – tokiu, kurį galima atpažinti, kartoti, perimti ir pritaikyti skirtinguose kontekstuose.¹²⁰ Ši samprata leidžia šiame darbe skaitmeninį „lyties kritikos“ diskursą analizuoti ne tik kaip ideologinių teiginių visumą, bet ir kaip populiariai cirkuliuojančių kultūrinių ženklų lauką. Fiske vartojama „excorporation“ samprata papildomai parodo, kaip socialinės grupės kuria savas reikšmes naudodamos dominuojančios sistemos pateikiamus resursus.¹²¹ Vis dėlto ši praktika neturėtų būti suprantama kaip savaime emancipuojanti – Fiske populiariąją kultūrą leidžia matyti kaip prieštarinę lauką, kuriame auditorijų aktyvumas gali palaikyti skirtingas, net ir politiškai reakcingas, reikšmes.¹²² Todėl jo teorija naudinga ne iškeliant skaitmeninių auditorijų aktyvumą, bet klausiant, kaip tam tikros reikšmės tampa atpažįstamos, pakartojamos ir įtraukiamos į politinį tapatinimąsi.

Taigi šiame darbe Fiske naudojamas kaip trečias teorinis sluoksnis po Butler ir Hall. Butler padeda suprasti normatyvių lyties ribų atkūrimą, Hall – reprezentacijos ir kultūrinių kodų veikimą, o Fiske leidžia klausti, kaip šios reikšmės tampa populiariai naudojamos, atpažįstamos ir politiškai paveikios skaitmeninėje kultūroje. Tokiu būdu Fiske padeda pagrįsti, kodėl X platformoje svarbu analizuoti ne tik argumentų turinį, bet ir jų kultūrinę formą, pakartojamumą, atpažįstamumą ir naudojimą kasdienėse skaitmeninėse praktikose.¹²³

---

¹¹⁶ Ibid., 26–28.

¹¹⁷ Ibid., 26–28.

¹¹⁸ Ibid., 103–105, 158.

¹¹⁹ Ibid., 103–105, 158.

¹²⁰ Ibid., 103–105, 158.

¹²¹ Ibid., 14–15.

¹²² Ibid., 15.

¹²³ Ibid., 23–28, 103–105, 158–159.

3. Tyrimo metodologija

3.1. Skaitmeninė etnografija „X“ platformoje

Šiame tyrime skaitmeninė etnografija buvo taikoma kaip prieiga tyrimo laukui konstruoti, duomenų paieškai ir atrankai pagrįsti. Remiantis C. Hine, internetas nėra suprantamas kaip nuo „realaus“ socialinio gyvenimo atskirta virtuali erdvė, bet kaip technologijų medijuojama ir į kasdienes socialines bei politines praktikas įterpta aplinka.¹²⁴ Todėl „X“ platformoje cirkuliuojantis „lyties kritikos“ diskursas šiame tyrime analizuojamas kaip platesnio viešojo diskurso ir ideologinių konfliktų dalis.

Kontekstinis 2018–2025 m. laikotarpis šiame tyrime nebuvo analizuojamas kaip savarankiškas empirinis objektas, tačiau buvo pasitelkiamas kaip interpretacinis rėmas. 2018 m. laikomi svarbiu lūžio tašku dėl tuo metu vykusių politinių debatų Jungtinėje Karalystėje ir JAV, įskaitant diskusijas dėl lyties pripažinimo, „self-ID“ ir translyčių asmenų sveikatos priežiūros. Empirinis korpusas buvo sudarytas retrospektyviai, renkant 2023-01-01/2025-12-31 laikotarpiu „X“ platformoje publikuotus įrašus. Platformos paieškoje šis laikotarpis praktiškai buvo apibrėžiamas naudojant ribas nuo 2023-01-01 iki 2026-01-01. Šis laiko rėmas pasirinktas siekiant analizuoti jau susiformavusio „lyties kritikos“ diskurso raišką dabartinėje „X“ platformos aplinkoje ir kartu išlaikyti aiškiai apibrėžtą empirinį laikotarpį. Pagrindinis aktyvus duomenų rinkimas buvo vykdomas 2026-03-10/2026-03-24, o pavieniai nuorodų, metrikų ir kontekstinių duomenų tikslinimai atlikti vėlesniame rašymo etape. Taigi 2023–2025 m. laikotarpis apibrėžė analizuojamų įrašų publikavimo ribas, o aktyvaus stebėjimo laikotarpis – realią duomenų paieškos, atrankos ir fiksavimo procedūrą.

Tyrime analizuotas anglų kalba „X“ platformoje cirkuliuojantis „lyties kritikos“ diskursas, daugiausia dėmesio skiriant Jungtinės Karalystės ir JAV viešųjų debatų kontekstui. Toks pasirinkimas grindžiamas tuo, kad būtent anglakalbėje erdvėje „lyties kritikos“ diskursas įgijo ryškų politinį, akademinį ir medijų matomumą, o Jungtinės Karalystės ir JAV kontekstai dažnai veikia kaip pagrindiniai šio diskurso sklaidos ir politizacijos centrai. Tyrimo objektas nebuvo viena konkreti „lyties kritikos“ bendruomenė. Šiame tyrime „X“ platforma suprantama kaip fragmentuota ir dinamiška socialinių medijų aplinka, kurioje „lyties kritikos“ diskursas formuojasi ne vienoje uždaroje bendruomenėje, bet per paskyrų, raktažodžių, grotažymių, matomumo metrikų ir platformos paieškos logikos sąveiką. Sekant A. Caliandro, socialinių medijų tyrime svarbu ne iš anksto identifikuoti stabilią bendruomenę, bet sekti, kaip aplink pasirinktą tyrimo objektą formuojasi laikinos, dinamiškos socialinės sąveikos, viešumos ir

---

¹²⁴ Christine Hine, *Ethnography for the Internet: Embedded, Embodied and Everyday* (London: Routledge, 2020).

diskurso klasteriai.¹²⁵ Todėl šiame tyrime analizuota ne uždara vartotojų grupė, o „lyties kritikos“ diskurso erdvė, susiformuojanti per paskyrų, raktažodžių, grotazių, atsakymų, citavimo įrašų ir platformos matomumo sąveiką.

Duomenys buvo renkami „X“ platformoje, atliekant nedalyvaujantį stebėjimą. Stebėjimo metu buvo naudojama platformos išplėstinė paieška, raktažodžiai, matomumo indikatoriai ir „Top“ paieškos rezultatų logika. Pradiniai raktažodžiai buvo pasirinkti remiantis literatūroje ir viešajame diskurse identifikuojamomis „lyties kritikos“ diskurso sąvokomis, o vėliau tikslinti pagal tyrimo lauke pasikartojančias formuluotes. Pagrindinės paieškos buvo vykdomos pagal šiuos raktažodžius ir jų junginius: „TERF“, „gender-critical“ / „gender critical“, „sex-based rights“, „adult human female“, „biological sex“, „self-ID“ / „self identification“, „single-sex spaces“, „women’s spaces“, „save women’s sports“, „trans ideology“, „gender ideology“ ir „sex matters“. Kai paieškos rezultatai buvo per platūs arba pernelyg nutolę nuo tyrimo objekto, raktažodžiai buvo derinami su papildomais kontekstiniais terminais, tokiais kaip „women“, „girls“, „female“, „sex“, „women’s rights“, „Equality Act“, „EHRC“, „sport“, „children“, „schools“, „prisons“ ar „safeguarding“. Raktažodžių rinkinys nebuvo laikomas galutiniu nuo tyrimo pradžios – jis buvo plečiamas tyrimo eigoje, atsižvelgiant į lauke pasikartojančias frazes, saviidentifikacijos formas ir diskurso dalyvių vartojamus žymenis.

Siekiant sumažinti suasmenintų algoritmų įtaką, tyrimui buvo sukurtas atskiras, specialiai tyrimui skirtas „X“ profilis. Jame nebuvo nurodoma tyrėjos lytis, politinės nuostatos ar kiti tapatybės bruožai, kurie galėtų aktyviai formuoti platformos siūlomą turinį. Vis dėlto tokia strategija negali visiškai pašalinti platformos algoritminės atrankos įtakos, todėl tyrime buvo fiksuojamos paieškos sąlygos: data, naudotas raktažodis, pasirinktas paieškos režimas, matomumo indikatoriai ir pasikartojantys diskurso dalyviai. Profilis nebuvo naudojamas aktyviam dalyvavimui: tyrėja nespaudė „patinka“, nekomentavo, nesidalijo turiniu ir nesiekė užmegzti ryšių su diskurso dalyviais. Duomenų rinkimas buvo grindžiamas ne personalizuotu platformos siūlomų įrašų srautu, bet sąmoningai atliekamomis paieškomis pagal pasirinktus raktažodžius. Stebėjimo metu buvo fiksuojama, kokiomis sąlygomis atlikta paieška: data, naudotas raktažodis, pasirinktas paieškos režimas („Top“, „Latest“ ar kt.), matomumo indikatoriai ir pasikartojantys diskurso dalyviai.

Empirinės medžiagos atranka buvo grindžiama kokybine, etnografinė logika, o ne reprezentatyvia kiekybine imtimi. Į analizę buvo įtraukiami įrašai ir jų sąveikos, kuriuose artikuluojamos, ginamos arba

---

¹²⁵ Alessandro Caliandro, „Digital Methods for Ethnography: Analytical Concepts for Ethnographers Exploring Social Media Environments,“ *Journal of Contemporary Ethnography* 47, no. 5 (2018): 551–578.

plėtojamos „lyties kritikos“ pozicijos ir kurie yra reikšmingi tyrimo klausimui. Kritikuojantys ar oponuojantys įrašai nebuvo laikomi savarankišku analizės objektu, tačiau galėjo būti įtraukiami kaip diskursinio epizodo dalis tais atvejais, kai jie padėjo atskleisti, kaip „lyties kritikos“ pozicijos ginamos, perrėminamos arba politizuojamos sąveikoje su oponentais. Įrašų matomumas šiame tyrime buvo suprantamas santykinai ir vertinamas ne pagal vieną kiekybinį rodiklį, o pagal kelių indikatorių visumą. Atliekant paiešką „X“ platformoje buvo naudojama išplėstinė paieška (angl. - advanced search), leidžianti filtruoti įrašus pagal sąveikų skaičių. Praktikoje paieškos metu buvo taikomi minimalūs sąveikų slenksčiai, kurie buvo koreguojami iteratyviai pagal paieškos rezultatų gausą ir teminį specifiškumą. Dažniausiai buvo naudojami „patinka“ skaičiaus slenksčiai, o platesnėms arba triukšmingesnėms paieškoms papildomai taikyti ir pasidalijimų / repostų kriterijai. Tokie slenksčiai nebuvo suprantami kaip reprezentatyvios kiekybinės imties sudarymo priemonė, bet kaip būdas atrinkti aukštesnio matomumo įrašus, kurie platformoje veikė kaip reikšmingi diskurso mazgai. Todėl matomumas šiame tyrime buvo vertinamas ne pagal vieną fiksuotą skaičių, o pagal kelių indikatorių visumą: įrašo poziciją „Top“ paieškos rezultatuose, „patinka“, pasidalijimų, atsakymų, citavimo įrašų ir peržiūrų skaičių, autoriaus atpažįstamumą bei tai, ar įrašas tapo platesnio diskursinio epizodo dalimi. Tokiu būdu „aukšto matomumo“ kategorija šiame tyrime suprasta kaip platformos algoritminio iškėlimo, vartotojų sąveikų ir diskurso poveikio kombinacija, o ne kaip vienas nekintantis kiekybinis slenkstis.

Tyrime buvo skiriami pirminiai ir kontekstiniai duomenys. Pirminiais duomenimis laikyti „X“ platformoje publikuoti įrašai, atsakymai, citavimo įrašai ir įrašų gijos. Kontekstiniais duomenimis laikyta papildoma informacija, padedanti suprasti įrašų reikšmę ir jų vietą platesniame disкурse: viešai prieinami paskyrų aprašymai, nuorodos į straipsnius ar organizacijų tekstus, J. K. Rowling vieši tekstai, taip pat reikšmingi politiniai ar teisiniai įvykiai, į kuriuos įrašai referavo. Kontekstiniai duomenys nebuvo analizuojami kaip savarankiškas empirinis korpusas, tačiau buvo naudojami diskursinių epizodų interpretacijai, įrašų nuorodoms ir platesniam istoriniam-politiniam kontekstui suprasti.

Atrinkti įrašai buvo fiksuojami tyrimo duomenų lentelėje, nurodant datą, raktažodį, įrašo tipą, sąveikų pobūdį, matomumo indikatorius ir tyrėjos pastabas. Nuorodos ir ekrano kopijos buvo saugomos tik tyrimo tikslais. Stebėjimo metu taip pat buvo vedami tyrimo užrašai, kuriuose fiksuoti pasikartojantys veikėjai, raktažodžiai, temos, konfliktinės linijos, retorinės formuluotės ir platformos matomumo logika. Šie užrašai atliko tarpinę funkciją tarp duomenų rinkimo ir diskurso analizės: jie padėjo identifikuoti pasikartojančius diskurso klasterius, teminius mazgus ir reikšmingus epizodus, kurie vėliau buvo analizuojami taikant diskurso-istorinę prieigą.

3.2. Tyrimo etika ir tyrėjos refleksyvumas

Šiame tyrime etiniai klausimai nebuvo suprantami tik kaip techninis duomenų anonimizavimo ar saugojimo klausimas. Kadangi analizuotas politiškai jautrus ir konfliktinis diskursas, etika taip pat buvo siejama su tyrėjos pozicija, duomenų atranka ir tiriamo lauko reprezentavimu. I. Brudvig feministinės skaitmeninės etnografijos kontekste pabrėžia refleksyvumo ir reprezentacijos politikos svarbą, todėl šiame tyrime buvo reflektuojama, kaip pasirinkti raktažodžiai, stebėjimo būdas, atrankos kriterijai ir interpretaciniai sprendimai formavo analizuojamą „lyties kritikos“ diskurso lauką.¹²⁶ Tyrėja nebuvo šio diskurso dalyvė ir nepalaikė prieš translyčių asmenų teises nukreiptų pozicijų, tačiau kartu nekalbėjo ir iš trans bendruomenės vidaus. Todėl tyrimas buvo atliekamas iš išorinės perspektyvos, pažymėtos kitu geografiniu ir kultūriniu kontekstu nei pagrindiniai analizuoti Jungtinės Karalystės ir JAV viešieji debatai. Šie aspektai buvo reflektuojami duomenų atrankos, interpretacijos metu, siekiant išvengti šališkumo, tačiau tuo pačiu ir analizuojamo diskurso normalizavimo, jo redukavimo į vienareikšmę ar supaprastintą poziciją. Kadangi tyrimas buvo neintervencinis, tyrėja nedalyvavo diskusijose, nesiuntė žinučių vartotojams ir nesiekė patekti į uždaras ar ribotos prieigos erdves.

Tyrime buvo naudojami tik viešai prieinami „X“ platformos duomenys: vieši įrašai, atsakymai, citavimo įrašai ir įrašų gijos. Viešumo ir privatumo skirtis šiame tyrime nebuvo suprantama kaip absoliuti, todėl duomenų naudojimas buvo vertinamas pagal jų prieinamumo lygį, platformos nustatymus ir vartotojų atsekamumo riziką. Vis dėlto viešas duomenų prieinamumas nebuvo laikomas pakankama sąlyga juos naudoti be papildomo etinio įvertinimo. Interneto tyrimų etikos gairėse pabrėžiama, kad interneto tyrimų etika negali būti redukuota į mechaninį taisyklių pritaikymą, nes kiekvienu atveju svarbu įvertinti tyrimo kontekstą, galimą žalą ir duomenų jautrumą.¹²⁷ Todėl šiame tyrime vieši „X“ įrašai nebuvo traktuojami kaip etiškai neribotai naudojami duomenys vien dėl jų techninio prieinamumo. Atsižvelgiant į tyrimo temos jautrumą, buvo siekiama sumažinti tiek vartotojų atsekamumo riziką, tiek galimą žalingo turinio pakartotinį platinimą. Virtualios etnografijos etikos literatūroje pabrėžiamas rūpesčio principas, kuris reikalauja ne tik formaliai laikytis tyrimo taisyklių, bet ir nuolat vertinti, kokią poveikį tyrimas gali turėti tiriamiesiems asmenims.¹²⁸ Šiame darbe šis principas buvo taikomas ribojant

---

¹²⁶ Ingrid Brudvig, „Toward a Feminist Digital Ethnography: Navigating Ethics, Reflexivity and Representation at the Frontier of Online and Offline Spaces,“ in *Qualitative Methods for Digital Social Research: Studies from the Global South*, ed. Nimmi Rangaswamy and Shriram Venkatraman (Singapore: Springer Nature Singapore, 2025), 53–63.

¹²⁷ Aline Franzke et al., *Internet Research: Ethical Guidelines 3.0* (Association of Internet Researchers, 2019), <https://aoir.org/reports/ethics3.pdf>.

¹²⁸ Tom Boellstorff, Bonnie Nardi, Celia Pearce, and T. L. Taylor, *Ethnography and Virtual Worlds: A Handbook of Method* (Princeton: Princeton University Press, 2012).

perteklinį vartotojų identifikavimą, atsargiai pasirenkant pateikiamus pavyzdžius ir vengiant nereikalingo žalingų formuluočių kartojimo.

Eilinių vartotojų įrašai buvo anonimizuojami ir, kai tai netrukdė diskurso analizei, perfrazuojami. Toks sprendimas buvo grindžiamas A. Bruckman aptariama internete surinktų duomenų maskavimo problema: net pašalinus vartotojo vardą, pažodinė socialinių medijų citata gali leisti atsekti pirminį įrašą.¹²⁹ Todėl pažodiniai eilinių vartotojų įrašų pavyzdžiai buvo naudojami tik tada, kai konkreti formuluočių buvo būtina retorinei ar diskurso analizei pagrįsti. Didesnio viešumo veikėjų, organizacijų ar politinių figūrų įrašai buvo cituojami tiksliau, nes jų pasisakymai jau funkcionavo kaip viešojo politinio diskurso dalis. Vis dėlto ir šiais atvejais citatos buvo naudojamos tik tada, kai jos buvo būtinos analizei, o ne siekiant papildomai skleisti ar sustiprinti žalingą turinį. Atrinkti duomenys buvo saugomi tik tyrimo tikslais: įrašai buvo fiksuojami tyrimo lentelėje, nurodant datą, raktažodį, įrašo tipą, sąveikų pobūdį, matomumo indikatorius ir tyrėjos pastabas. Duomenų saugojimui buvo taikytas minimizavimo principas: fiksuota tik tyrimui reikalinga informacija, o pertekliniai identifikaciniai duomenys nebuvo kaupiami. Ekranų kopijos ir nuorodos nebuvo viešinamos kaip savarankiškas duomenų priedas, jeigu tai galėjo padidinti vartotojų atsekamumo riziką.

3.3. Diskurso-istorinė analizė

Šiame tyrime surinkti empiriniai duomenys buvo analizuojami taikant kritinę diskurso analizę, konkrečiau – M. Reisigl ir R. Wodak diskurso-istorinę prieigą (angl. - *Discourse-Historical Approach, DHA*).¹³⁰ Ši prieiga pasirinkta todėl, kad leidžia analizuoti ne tik kalbinius pasirinkimus, bet ir jų santykį su platesniu socialiniu, politiniu ir istoriniu kontekstu. Kadangi „lyties kritikos“ diskursas šiame darbe suprantamas kaip politiškai ir ideologiškai įkrautas diskursas, svarbu buvo tirti tai, kaip tam tikros reikšmės, socialiniai veikėjai, grėsmės ir politinės priešpriešos yra konstruojamos diskurse.

Diskurso-istorinė prieiga šiame tyrime buvo taikoma kaip pagrindinis tekstų analizės instrumentas. Analizės metu buvo remiamasi keliomis M. Reisigl ir R. Wodak išskiriamomis diskursyvinėmis strategijomis (angl. - *discursive strategies*): nominacijos strategijomis (angl. - *nomination strategies*), leidžiančiomis matyti, kaip įvardijami ir kategorizuojami socialiniai veikėjai; predikacijos strategijomis (angl. - *predication strategies*), parodančiomis, kokios savybės, grėsmės ar moraliniai vertinimai jiems priskiriami; argumentacijos strategijomis (angl. - *argumentation strategies*), kuriomis grindžiami ir

---

¹²⁹ Amy Bruckman, „Studying the Amateur Artist: A Perspective on Disguising Data Collected in Human Subjects Research on the Internet,“ *Ethics and Information Technology* 4, no. 3 (2002): 217–231.

¹³⁰ Ruth Wodak and Michael Meyer, eds., *Methods of Critical Discourse Studies*, 3rd ed. (London: SAGE, 2016).

pateisinami tam tikri teiginiai; perspektyvizacijos strategijomis (angl. - *perspectivization strategies*), leidžiančiomis matyti, iš kokios pozicijos pateikiamas diskursas ir kaip reprezentuojami kitų veikėjų pasisakymai; taip pat intensifikacijos ir sušvelninimo strategijomis (angl. - *intensification and mitigation strategies*), rodančiomis, kaip teiginiai sustiprinami, dramatizuojami arba pateikiami kaip nuosaikūs ir racionalūs.¹³¹

Taikant šią priegą, daugiausia dėmesio buvo skiriama tam, kaip „lyties kritikos“ diskurse konstruojamos socialinės grupės ir jų tarpusavio santykiai: kokie veikėjai įvardijami kaip saugotini, kokie – kaip keliantys grėsmę, kokios savybės jiems priskiriamos ir kokiais argumentais grindžiama jų įtrauktis arba atskirtis. Argumentacijos analizėje buvo ieškoma pasikartojančių argumentacinių schemų, M. Reisigl ir R. Wodak įvardijamos kaip *topos* arba *topoi* (vns. *topos*). DHA priėjoje *topoi* suprantami kaip turinio lygmens argumentacinės jungtys, leidžiančios nuo tam tikros prielaidos pereiti prie išvados ir pateikti konkrečią poziciją kaip pagrįstą, būtiną ar savaime suprantamą. Analizė buvo vykdoma palaipsniui: pirmiausia atrinkti įrašai ir jų sąveikos buvo skaitomi siekiant identifikuoti pasikartojančias temas, veikėjus ir argumentavimo kryptis, vėliau šie pastebėjimai buvo sisteminami pagal diskurso-istorinės priegos kategorijas, vertinant, kaip konkrečios kalbinės formuluotės prisideda prie platesnių diskurso reiškinių kūrimo. Galiausiai identifikuotos diskursyvinės strategijos buvo siejamos su platesniu politiniu ir socialiniu kontekstu, kuriame „lyties kritikos“ diskursas cirkuliavo „X“ platformoje.

Įrašai su vaizdine medžiaga šiame tyrime buvo analizuojami kaip multimodalūs diskurso vienetai. Remiantis D. Machin ir A. Mayr multimodalios kritinės diskurso analizės priega, vaizdiniai elementai buvo vertinami ne kaip neutralios iliustracijos, bet kaip reikšmės kūrimo priemonės, papildančios arba sustiprinančios tekstinę įrašo dalį.¹³² Todėl analizėje buvo atsižvelgiama į tai, kaip vaizdai, memai ar ekrano kopijos prisideda prie socialinių veikėjų reprezentavimo, grėsmės konstravimo ir emocinio įrašo rėminimo.

---

¹³¹ Ibid, 112–114.

¹³² David Machin and Andrea Mayr, *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*, 2nd ed. (London: SAGE, 2023).

4. „Lyties kritikos“ diskurso konstravimas ir politizacija „X“ platformoje

Šiame skyriuje analizuojami „X“ platformoje surinkti įrašai, kuriuose artikuluojamas „lyties kritikos“ diskursas. Analizė organizuojama pagal duomenyse pasikartojančius diskursinius rėmus ir jų atliekamas funkcijas, dėmesį skiriant ne tik tam, kokios temos įrašuose išryškėja, bet ir tam, kaip per jas konstruojamos politinės reikšmės. Surinkta medžiaga rodo, kad šis diskursas nėra sudarytas iš pavienių, tarpusavyje nesusijusių teiginių: biologinės lyties, moterų teisių, sporto, vaikų apsaugos, žodžio laisvės ir institucijų kritikos temos jungiamos į platesnį grėsmės, apsaugos ir politinio veikimo pasakojimą. Todėl toliau analizuojama, kaip skirtinguose teminiuose laukuose pasikartojančios retorinės strategijos leidžia „lyties kritikos“ poziciją pristatyti kaip moterų, vaikų, mokslo, kalbos ir viešosios tvarkos gynimą.

4.1. Biologinis esencializmas: „moters“ kategorijos politinės ribos

Surinktoje „X“ platformos medžiagoje vienas pagrindinių išryškėjusių „lyties kritikos“ diskurso rėmų yra esencialistinis lyties supratimas, pagal kurį biologinė lytis rėminama kaip materialinė, nekintama ir politiškai reikšminga realybės interpretacija. Šiame diskurso sluoksnyje biologinės lyties reikšmė nuolat ir pakartotinai įtvirtinama per tokias formuluotes kaip „sex is real“, „men are not women“ ar „woman means adult human female“ ir veikia kaip platesnio argumentavimo pagrindas. Būtent nuo biologinės lyties apibrėžimo įrašuose prieinama prie tokių temų kaip moterų teisės, sportas, moterų erdvės, vaikų apsauga ir žodžio laisvė. Kitaip tariant, biologinė lytis čia tampa ne viena iš diskurso temų, o centriniu pagrindu, ant kurio statomi kiti argumentai.

Tai ypač aiškiai matyti įrašuose, kuriuose „moteris“ (angl. woman) apibrėžiama kaip „suaugęs moteriškos lyties žmogus“ (angl. adult human female). Pavyzdžiui, J. K. Rowling įrašė šį sąvokų grandinę pateikiama itin lakoniškai: „moteris“ (*woman*) apibrėžiama kaip „adult human female“, o „female“ – kaip lyties klasė, kurios kūnas organizuotas gaminti dideles gametas, t. y. lytines ląsteles.¹³³ Tokiu būdu ginčas dėl moters sampratos perkeliamas į biologinės klasifikacijos lygmenį ir pateikiamas kaip savaime suprantamas, tarsi iš gamtos mokslų ateinantis faktas, o ne kaip politiškai ar socialiai kontestuojama sąvoka. Panašia logika „moteris“ apibrėžiama ir kitame įrašė, tik čia jau atskirai paminėta

---

¹³³ J. K. Rowling (@jk_rowling), „Woman: adult human female. Female: a member of the sex class whose body is organised to produce large gametes“, X įrašas, 2025 m. vasario 16 d., https://x.com/jk_rowling/status/1891109985825726736?s=20

ir „transmoteris“ (angl. transwoman), kuri, anot įrašo autorės, jau nurodo atskirą kategoriją.¹³⁴ Nors trans moterys čia nėra paneigiamos kaip egzistuojanti socialinė grupė, jos atskiriamos nuo „moterų“ kategorijos per biologinės lyties kriterijų: joms leidžiama „atrodyti taip, kaip joms patogiau“, tačiau kartu pabrėžiama, kad žmonės negali pakeisti savo biologinės lyties.¹³⁵ Tokiu būdu trans moterų egzistencija pripažįstama, tačiau diskursyviai nustatomos tam tikros sąlygos ir ribos, kurių trans moterys negali ir neturėtų peržengti.

Kituose įrašuose esencialistinė lyties sistema formuluojama polemiskiau. Klausimas „kas yra moteris?“ (angl. *what is a woman?*) pateikiamas kaip „paprastas klausimas“, kuriam vienintelis ir akivaizdus atsakymas – „suaugęs moteriškos lyties žmogus“, taip pat priduriama, kad „nė vienas vyras nėra moteris“.¹³⁶ Tokiu būdu trans moterys, net ir tiesiogiai jų nepaminėjus priskiriamos vyrų kategorijai. Dar kitur „moters“ apibrėžimas paverčiamas binarine alternatyva: arba moteris yra „idėja vyro galvoje“, arba „suaugęs moteriškos lyties žmogus“.¹³⁷ Tokia priešprieša saviidentifikaciją pristato kaip subjektyvią ar klaidinančią pretenziją, priešpriešinamą tariamai neutraliam biologiniam apibrėžimui. Tokiu būdu „moters“ apibrėžimas pateikiamas kaip neutralus, biologinis ir neideologinis, nors diskursiškai jis atlieka aiškia ribų brėžimo funkciją.

---

¹³⁴ Sharron Davies (@sharrond62), „The word “woman” means adult human female... the word transwoman explains exactly who that is too“, X įrašas, 2023 m. spalio 3 d., <https://x.com/sharrond62/status/1709195998973604216?s=20>

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Sall Grover (@salltweets), „The simple question is “what is a woman?” The answer is adult human female“, X įrašas, 2025 m. kovo 7 d., <https://x.com/salltweets/status/1898113490864554066?s=20>

¹³⁷ Sall Grover (@salltweets), „The word “woman” has to have a definition, otherwise it isn’t a word“, X įrašas, 2025 m. gegužės 14 d., <https://x.com/salltweets/status/1922408531455594998?s=20>

(1 pav.)

Kai kuriuose įrašuose trans moterų įvardijimas ne pagal jų lytinę tapatybę (angl. – misgendering) vykdomas tiesiogiai. Tai daroma trans moteris įvardijant kaip „vyrus“, „biologinius vyrus“ arba „trans-identifikuojančius vyrus“.¹³⁸ Viena įrašė esencialistinės lyties kategorijos grindžiamos teiginiu, kad žmonės negali pakeisti savo lyties,¹³⁹ o pats įrašas pažymi Tarptautinę Moters dieną ir panaudoja kontrastuojantį cituojamo straipsnio vizualą (žr. 1 pav.), kuriame galime suprasti, jog matome trans moterį ir cis moterį, o šis atvaizdavimas pateikiamas labai nevienodai – viena pusė tarsi pikta ir nusivylusi, o dešinėje aiškiai matoma pozityvi nuotaika. Kitame rašoma, kad lyties disforija ar medicininė būklė nėra pagrindas „tapti moterimi“.¹⁴⁰ Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu čia ryškios nominacijos ir predikacijos strategijos: nominacijos lygmenyje moterys įvardijamos kaip „adult human female“ arba „female“, o trans moterys – kaip vyrai; predikacijos lygmenyje biologinei lyčiai priskiriamos realumo, nekintamumo ir faktinio akivaizdumo savybės, o lytinė tapatybė apibūdinama kaip

¹³⁸ J. K. Rowling (@jk_rowling), „Males with 5ARD are not female. Trans-identified people remain protected under UK law“, X įrašas, 2025 m. balandžio 17 d., https://x.com/jk_rowling/status/1912651602374111477?s=20

¹³⁹ Sall Grover (@salltweets), „The simple question is “what is a woman?” The answer is adult human female“, X įrašas, 2025 m. kovo 7 d., <https://x.com/salltweets/status/1898113490864554066?s=20>

¹⁴⁰ Sall Grover (@salltweets), „A woman is not a medical condition. You don’t get to become a woman because you might have a medical condition such as gender dysphoria“, X įrašas, 2024 m. liepos 14 d., <https://x.com/salltweets/status/1812386508516810810?s=20>

nepakankama ar klaidinanti kategorija.¹⁴¹ Taigi „moters“ apibrėžimas čia veikia ne tik kaip biologinis teiginys, bet ir kaip normatyvinė riba, nustatanti, kas šiame diskurse gali būti laikoma moterimi.

Šiame esencialistiniame biologinės lyties rėme taip pat ryškus „realybės“ ir „ideologijos“ supriešinimas. Predikacijos lygmenyje biologinei lyčiai priskiriamos realumo, faktinio akivaizdumo, nekintamumo ir „sveiko proto“ savybės, o lytinė tapatybė apibūdinama kaip nuo biologinės realybės nutolusi kalbinė ar ideologinė konstrukcija.¹⁴² Tačiau pats esencialistinis lyties supratimas matomas kaip „neideologinis“, tai yra, priimamas kaip ideologiškai neutralus – nors tai yra ekstremalus mokslinio pozityvizmo pavyzdys. Taip lytinė raiška ir saviidentifikacija pripažįstamos kaip individualios saviraiškos formos, tačiau nepripažįstamos kaip galinčios pakeisti biologinę lytį. Argumentacijos lygmenyje šis supriešinimas veikia kaip realybės / tiesos *topos*: jeigu biologinė lytis pateikiama kaip materialinė ir akivaizdi tikrovė, tuomet jos įvardijimas pristatomas kaip faktų sakymas, o ne kaip politinė ar ideologinė pozicija.¹⁴³ Ši logika kai kuriuose įrašuose perkeliama ir į žodžio laisvės lauką: pavyzdžiui, teigiama, kad biologinės lyties „svarbos ir realumo“ (angl. importance and reality of biological sex) įvardijimas neturėtų būti registruojamas kaip neapykantos incidentas.¹⁴⁴ Tokiu būdu kalbėtojas perspektyvizacijos lygmenyje save pozicionuoja kaip tikrovę arba faktus įvardijantį subjektą, o oponentų pozicija įrėminama kaip ideologinis spaudimas, cenzūra arba atsisakymas pripažinti realybę. Šią poziciją galima papildomai matyti ir įrašuose, kuriuose biologinės lyties kaip svarbios kategorijos atmetimas prilyginamas „apsimetimui“, „melui“, ir netgi siejamas su priverstinio tikėjimo analogija: lytinės tapatybės pripažinimas čia lyginamas su situacija, kurioje žmogus būtų verčiamas tikėti kito asmens religija.¹⁴⁵ Priešpriešos „realybė / ideologija“, „tiesa / melas“, „faktai / jausmai“ čia veikia ir kaip intensifikacijos priemonės, sustiprinančios konfliktą tarp tariamai racionalios „lyties kritikos“ pozicijos ir ideologizuotų oponentų.¹⁴⁶

---

¹⁴¹ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach“, 112–114.

¹⁴² Sall Grover (@salltweets), „A woman is not a medical condition. You don't get to become a woman because you might have a medical condition such as gender dysphoria“, X įrašas, 2024 m. liepos 14 d., <https://x.com/salltweets/status/2055148531376377974?s=20>; Sharron Davies (@sharrond62), „I'm agnostic. I'm not enforced by law to believe in other people's god“, X įrašas, 2024 m. kovo 25 d., <https://x.com/sharrond62/status/1772189426317210051?s=20>

¹⁴³ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach“, 112–114.

¹⁴⁴ J. K. Rowling (@jk_rowling), „Again, I trust everyone will be treated the same way if they express themselves similarly“, X įrašas, 2024 m. balandžio 3 d., https://x.com/jk_rowling/status/1775578845577388343?s=20

¹⁴⁵ Fair Cop (@WeAreFairCop), „BREAKING!!!! We are thrilled to support the launch of a gender critical police network“, X įrašas, 2024 m. sausio 30 d., <https://x.com/WeAreFairCop/status/1752286701727449093?s=20>; Sharron Davies (@sharrond62), „I'm agnostic. I'm not enforced by law to believe in other people's god“, X įrašas, 2024 m. kovo 25 d., <https://x.com/sharrond62/status/1772189426317210051?s=20>

¹⁴⁶ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach“, 112–114.

Atrasti argumentai atliepia literatūroje aptartą biologinio esencializmo svarbą „lyties kritikos“ diskurse. Pavyzdžiui, S. Ploch analizėje kaip pasikartojantys diskurso elementai taip pat išskiriami biologinės lyties binariškumo teiginiai ir trans moterų išskyrimas iš „moters“ kategorijos.¹⁴⁷ Tačiau surinktoje „X“ platformos empirinėje medžiagoje ši prielaida dažnai cirkuliuoja ne kaip išplėtotas teorinis argumentas, bet kaip trumpa ir lengvai atpažįstama formulė. Tokios frazės kaip „*sex is real*“, „*men are not women*“ ar „*adult human female*“ veikia kaip pozicijos signalai: jos ne tiek pradeda argumentaciją nuo pradžių, kiek pažymi priklausymą tam tikram diskursiniam laukui ir leidžia greitai atskirti „tiesos“ gynėjus nuo tų, kurie esą paklūsta ideologijai.¹⁴⁸

Tačiau biologinės lyties rėmas surinktoje medžiagoje nelieta vien apibrėžimo klausimu, o nuosekliai perkeliama į teisės ir politinės mobilizacijos lauką per „biologine lytimi grįstų teisių“ (angl. - sex-based rights) sąvoką. Ši sąvoka veikia kaip jungtis tarp „biologinės moters“ apibrėžimo ir konkrečių politinių reikalavimų: jei moteris apibrėžiama kaip biologinė kategorija, tuomet ir moterų teisės turi būti grindžiamos biologinės lyties pripažinimu.¹⁴⁹ JK kontekste tai gerai iliustruoja jau įvykdytas reikšmingas politinis pokytis – „For Women Scotland v The Scottish Ministers“ byloje 2025 m. balandį JK Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad teisinė „moters“ apibrėžtis pagal Lygybės įstatymą remiasi biologine lytimi.¹⁵⁰ Politiškai tai svarbu todėl, kad „moters“ kategorija čia uždaroma per biologinės lyties kriterijų, o „lyties kritikos“ diskurse kartojama biologinės lyties pirmenybė įgauna teisinį pagrindą.

Tai atsispindi ir analizuojamuose įrašuose, kuriuose „biologine lytimi grindžiamos teisės“ (angl. sex-based rights) siejamos su Lygybės įstatymu (angl. Equality Act) teisinėmis biologinės lyties

---

¹⁴⁷ Ploch, „A Systematic Review of TERF Behaviour Online“, 530.

¹⁴⁸ Sall Grover (@salltweets), „Trans activists have never even bothered to learn what we are saying/reality“, X įrašas, 2025 m. gruodžio 12 d., <https://x.com/salltweets/status/1999599959759597735?s=20>; J. K. Rowling (@jk_rowling), „Woman: adult human female. Female: a member of the sex class whose body is organised to produce large gametes“, X įrašas, 2025 m. vasario 16 d., https://x.com/jk_rowling/status/1891109985825726736?s=20

¹⁴⁹ J. K. Rowling (@jk_rowling), „The court clarified that UK women have sex-based rights“, X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d., https://x.com/jk_rowling/status/1912568100547174442?s=20; J. K. Rowling (@jk_rowling), „Males with 5ARD are not female. Trans-identified people remain protected under UK law“, X įrašas, 2025 m. balandžio 17 d., https://x.com/jk_rowling/status/1912651602374111477?s=20; J. K. Rowling (@jk_rowling), „The misrepresentation in certain sections of the media of what the UK Supreme Court’s recent ruling actually means is outrageous“, X įrašas, 2025 m. birželio 6 d., https://x.com/jk_rowling/status/1930925720370295191?s=20

¹⁵⁰ Reuters, „In Landmark Ruling, UK’s Top Court Says Legal Definition of Woman Refers to Biological Sex“, Reuters, 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.reuters.com/world/uk/uks-highest-court-rule-definition-woman-under-equality-laws-2025-04-15/>.

apibrėžtimis,¹⁵¹ Aukščiausiojo Teismo sprendimais,¹⁵² vienos lyties erdvėmis (angl. single-sex spaces), sąžiningumo sporte klausimais¹⁵³, organizacijomis „For Women Scotland“ ir „Sex Matters“ bei teisinės gynbos fondais.¹⁵⁴ Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu čia ryškėja argumentacijos ir legitimizacijos strategijos: biologinės lyties apibrėžimas naudojamas kaip pagrindas teisinių apsaugų, institucinių sprendimų ir politinio veikimo būtinybei pagrįsti. Pavyzdžiui, kai kuriuose įrašuose teismo sprendimai pristatomi kaip atkūrę „teisingą“ biologinės lyties sampratą teisėje.¹⁵⁵ Kituose įrašuose pasitelkiamas teisinis žargonas siekiant šį ribų brėžimą pateikti kaip teisiškai pagrįstą: remiantis JK Aukščiausiojo Teismo sprendimu teigiama, kad „trans-identifikuoti vyrai“ (angl. trans-identified men) neturi teisės į moterų „biologine lytimi grįstas teises“.¹⁵⁶ Taip diskursas pereina nuo šūkio prie institucinės veiklos: teismų, fondų, organizacijų, parlamentinio spaudimo ir teisinių apibrėžimų.

Apibendrinant, biologinės lyties, moters apibrėžimo ir biologine lytimi grįstų teisių rėmas sudaro pamatinį „lyties kritikos“ diskurso sluoksnį. Pirmiausia biologinė lytis įtvirtinama kaip materialinė, nekintama ir savaime akivaizdi tikrovė; tuomet per formulę „suaugęs moteriškos lyties žmogus“ (angl. adult human female) apibrėžiama „moters“ kategorija; galiausiai iš šios kategorijos išvedamos teisinės

---

¹⁵¹ Maya Forstater (@MForstater), „Minister for Women & Equalities says “We are proud of the EqAct & the rights & protections it affords women”“, X įrašas, 2024 m. rugsėjo 9 d., <https://x.com/MForstater/status/1833248023138197872?s=20>; J. K. Rowling (@jk_rowling), „Unless the Equality Act is clarified to say the protected characteristic of sex refers to biological sex“, X įrašas, 2024 m. birželio 29 d., https://x.com/jk_rowling/status/1807104606087848057?s=20; Kemi Badenoch (@KemiBadenoch), „Saying “trans women are women” was never true in fact and now isn’t true in law, either“, X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d., <https://x.com/KemiBadenoch/status/1912443184161886669?s=20>

¹⁵² J. K. Rowling (@jk_rowling), „The misrepresentation in certain sections of the media of what the UK Supreme Court’s recent ruling actually means is outrageous“, X įrašas, 2025 m. birželio 6 d., https://x.com/jk_rowling/status/1930925720370295191?s=20; J. K. Rowling (@jk_rowling), „Males with 5ARD are not female. Trans-identified people remain protected under UK law“, X įrašas, 2025 m. balandžio 17 d., https://x.com/jk_rowling/status/1912651602374111477?s=20

¹⁵³ J. K. Rowling (@jk_rowling), „All who recognise the injustice of boys taking these girls’ opportunities and honours must become the cavalry“, X įrašas, 2025 m. birželio 7 d., https://x.com/jk_rowling/status/1931399698566262986?s=20

¹⁵⁴ J. K. Rowling (@jk_rowling), „The misrepresentation in certain sections of the media of what the UK Supreme Court’s recent ruling actually means is outrageous“, X įrašas, 2025 m. birželio 6 d., https://x.com/jk_rowling/status/1930925720370295191?s=20; J. K. Rowling (@jk_rowling), „I’m enchanted to announce that since news of my legal fighting fund for women’s sex-based rights spread on social media“, X įrašas, 2025 m. gegužės 24 d., https://x.com/jk_rowling/status/1926290489684185125?s=20; Maya Forstater (@MForstater), „Minister for Women & Equalities says “We are proud of the EqAct & the rights & protections it affords women”“, X įrašas, 2024 m. rugsėjo 9 d., <https://x.com/MForstater/status/1833248023138197872?s=20>; Sharron Davies HoL MBE (@sharrond62), „Congratulations @ForWomenScot & all the other amazing people who have been fighting“, X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d., <https://x.com/sharrond62/status/1912434637021851966?s=20>;

¹⁵⁵ Sharron Davies (@sharrond62), „Congratulations @ForWomenScot & all the other amazing people who have been fighting to protect the reality of human biological sex“, X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d., <https://x.com/sharrond62/status/1912434637021851966?s=20>

¹⁵⁶ J. K. Rowling (@jk_rowling), „Males with 5ARD are not female. Trans-identified people remain protected under UK law“, X įrašas, 2025 m. balandžio 17 d., https://x.com/jk_rowling/status/1912651602374111477?s=20

ir politinės pretenzijos į moterų teises, erdves ir apsaugą. Todėl šiame poskyryje aptartas esencialistinis lyties supratimas tampa pagrindu kitoms analizės dalims: grėsmės konstravimui moterų erdvėse, sporte ir vaikų apsaugos diskurse, taip pat žodžio laisvės, viktimizacijos ir politizacijos naratyvams.

4.2. Grėsmės konstravimo mechanizmai: moterų erdvės, sportas ir vaikai

Biologinės lyties ir biologine lytimi grindžiamų teisių (angl. – *sex-based rights*) rėmas surinktoje medžiagoje nėra apsiribojęs vien moters apibrėžimo klausimu – jis toliau plėtojamas per grėsmės konstravimo logiką. Jei ankstesniame poskyryje pagrindinis dėmesys buvo skiriamas tam, kas analizuojamame diskurse laikoma „moterimi“, šiame poskyryje analizuojama, kokios pasekmės siejamos su biologinės lyties kriterijaus nepripažinimu arba pakeitimu lytinės tapatybės kriterijumi. Įrašuose ši grėsmė dažniausiai konkretinama trijuose laukuose: moterims skirtose erdvėse, sporte ir vaikų apsaugoje.

Moterims skirtos erdvės, arba „vienos lyties erdvės“ (angl. *single-sex spaces*), analizuojamuose įrašuose apima moterų tualetus, persirengimo kambarius, kalėjimus, prieglaudą, ligoninių palatas ar prievartos aukoms skirtus socialinių paslaugų centrus. Šios erdvės yra pristatomos kaip kūniško saugumo, privatumo, orumo ir ribų garantas, kur biologinės lyties skirties nepaisymas tiesiogiai pažeistų moterų saugumą arba kūnišką autonomiją. Pavyzdžiui, vienuose įrašuose vadinamoji saviidentifikacijos politika (angl. *self-ID*) pristatoma kaip mechanizmas, galintis sudaryti sąlygas vyrams patekti į moterų erdves ir išnaudoti šią prieigą seksualiniams nusikaltimams vykdyti.¹⁵⁷ Kai kuriuose įrašuose šis grėsmės rėmas išplečiamas į ypač pažeidžiamų moterų kontekstus, pavyzdžiui, moterų kalėjimus ar seksualinio smurto aukoms skirtas soc. paslaugas.¹⁵⁸ Taip privatumo ir kūniškų ribų argumentas perauga į platesnį apsaugos nuo grėsmės argumentą: „vienos lyties erdvės“ pristatomos ne kaip patogumo ar pasirinkimo klausimas, bet kaip būtina moterų saugumo sąlyga. „For Women Scotland“ bylos sprendimas šį klausimą papildomai perkėlė iš diskurso į konkretų politinio ir institucinio reguliavimo lauką: vienos lyties erdvės

---

¹⁵⁷ J. K. Rowling (@jk_rowling), „For years now, women have been saying that self-ID will be exploited by predators“, X įrašas, 2024 m. kovo 3 d., https://x.com/jk_rowling/status/1764257944089006482?s=20; Claire Fox (@Fox_Claire), „Yesterday I made a brief intervention making one last, desperate, appeal to the government to ensure the Data (Use and Access) Bill doesn't become a vehicle for self-ID“, X įrašas, 2025 m. gegužės 13 d., https://x.com/Fox_Claire/status/1922364767475208589?s=20; Julia Hartley-Brewer (@JuliaHB1), „This exchange between a lawyer and a doctor at the employment tribunal proves how insane trans ideology really is“, X įrašas, 2025 m. vasario 10 d., <https://x.com/JuliaHB1/status/1888994663203541432?s=20>; Janet Murray (@jan_murray), „I was trying to explain to someone yesterday why women defend single-sex spaces“, X įrašas, 2025 m. gruodžio 23 d., https://x.com/jan_murray/status/2003391438038397347?s=20

¹⁵⁸ J. K. Rowling (@jk_rowling), „From the email to Joe Fitzpatrick MSP on 26 October 2022, sent by the rape survivors who met Sandy Brindley to discuss their fears around self-ID“, X įrašas, 2024 m. rugsėjo 16 d., https://x.com/jk_rowling/status/1835679810476970304?s=20; Riley Gaines (@Riley_Gaines), „A different angle on the gender ideology movement and how it adversely affects women“, X įrašas, 2024 m. vasario 22 d., https://x.com/Riley_Gaines/status/1760785685219340717?s=20; Diana Alastair (@sappholives83), „Women are getting raped in jails and prisons and psychiatric wards, in women's shelters and in women's bathrooms, all because of gender ideology“, X įrašas, 2025 m. gruodžio 6 d., <https://x.com/sappholives83/status/1997268135733276897?s=20>; Jill Foster (@JournalistJill), „Just heard a woman on radio saying: 'Why are gender critical women pouring so much energy this?'“, X įrašas, 2025 m. birželio 4 d., <https://x.com/JournalistJill/status/1930180830057353709?s=20>

čia tampa nebe vien simbolinių ribų ar moralinių argumentų klausimu, bet teisiškai ir politiškai reguliuojama kategorija.¹⁵⁹

Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu šiuose įrašuose ypač ryški argumentacijos strategija, paremta grėsmės ir apsaugos topais.¹⁶⁰ Moterų erdvės konstruojamos kaip apsaugos objektas, o trans asmenų įtrauktis – kaip rizika, kurią reikia reguliuoti, riboti arba atmesti. Predikacijos lygmenyje moterys apibūdinamos kaip pažeidžiamos ir turinčios teisę į apsaugą, o institucijos dažnai vaizduojamos kaip nesugebančios ar nenorinčios šios apsaugos užtikrinti.¹⁶¹ Taip abstraktus ginčas dėl lyties apibrėžties paverčiamas konkrečiu kūniško saugumo klausimu.

Antrasis grėsmės laukas yra moterų sportas. Šioje potemėje biologinės lyties argumentas pateikiamas kaip empiriškai matomas: per fizinį pranašumą, rekordus, medalius, prizus ir moterų bei mergaičių galimybes. Įrašuose moterų sportas dažnai apibrėžiamas kaip sritis, kurioje biologinės lyties nepaisymas sukuria nesąžiningą konkurenciją. Pavyzdžiui, trans moterų dalyvavimas moterų kategorijose siejamas su „vyrų“ fiziniu pranašumu ir nesąžininga konkurencija,¹⁶² moterų rekordų perrašymu, prizinių vietų praradimu ar mergaičių galimybių būti pastebėtoms sporte sumažėjimu.¹⁶³ Todėl sportas čia nėra aptariamas tik kaip įtraukties klausimas – jis įreminamas kaip viena iš sričių, kurioje turi būti saugomos biologine lytimi grįstos moterų teisės ir galimybės. Ši grėsmės logika kai kuriuose įrašuose sujungiamą į platesnį moterų erdvių, sporto ir resursų apsaugos rėmą. Pavyzdžiui, viename įrašė „lyties kritikos“ pozicija apibrėžiama ne kaip naujas judėjimas ar ideologija, bet kaip moterų pasipriešinimas politinėms jėgoms, kurios esą siekia atimti iš jų erdves, sportą ir resursus.¹⁶⁴ Tokiu būdu moterų erdvės ir sportas pateikiami ne kaip atskiri klausimai, o kaip tos pačios biologine lytimi grindžiamų apsaugų sistemos dalys. Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu čia veikia

---

¹⁵⁹ Reuters, „In Landmark Ruling, UK’s Top Court Says Legal Definition of Woman Refers to Biological Sex“, Reuters, 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.reuters.com/world/uk/uks-highest-court-rule-definition-woman-refers-biological-sex-2025-04-16/>.

¹⁶⁰ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach“, 112–114.

¹⁶¹ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach“, 112–114.

¹⁶² Sharron Davies (@sharrond62), „Males competing against females in a sports competition created solely for women is CHEATING“, X įrašas, 2024 m. kovo 27 d., <https://x.com/sharrond62/status/1772895964912619873?s=20>; Sharron Davies (@sharrond62), „Hopefully a few media folk will read this. Presently I am in Paris as usual working for the BBC poolside“, X įrašas, 2024 m. rugpjūčio 1 d., <https://x.com/sharrond62/status/1818990679667966060?s=20>

¹⁶³ Riley Gaines (@Riley_Gaines), „This past year I've put my life on hold to do everything I can to enact change to protect the sex-based rights of women and girls“, X įrašas, 2023 m. birželio 2 d., https://x.com/Riley_Gaines/status/1664703003511738400?s=20; Kirralie Smith (@KirralieS), „Round 7 continues this week in court. So far I have won 6/6“, X įrašas, 2024 m. liepos 8 d., <https://x.com/KirralieS/status/1810114873826877902?s=20>

¹⁶⁴ Janet Inglis (@ThatAussieWoman), „Controversial opinion - because I don't have enough of those. There is no Gender Critical movement“, X įrašas, 2023 m. lapkričio 11 d., <https://x.com/ThatAussieWoman/status/1723216462306021756?s=20>

argumentacijos strategija, paremta sąžiningumo ir žalos *topoi*: jeigu biologinė lytis lemia fizinį pranašumą, tuomet trans įtrauktis moterų sporte pateikiama kaip nesąžininga ir žalinga moterims.¹⁶⁵ Predikacijos lygmenyje moterys ir mergaitės apibūdinamos kaip netenkančios galimybių, o trans sportininkės – kaip turinčios nepagrįstą pranašumą arba keliančios riziką sąžiningai konkurencijai.

Sporto tema taip pat tampa mobilizuojančiu diskurso mazgu. Tai gerai iliustruoja Riley Gaines atvejis: buvusi JAV universitetų plaukikė plačiau išgarsėjo po 2022 m. JAV Nacionalinės universitetų sporto asociacijos („NCAA“) čempionato, kuriame 200 jardų laisvojo stiliaus rungtyje užėmė tą pačią vietą kaip trans sportininkė Lia Thomas; vėliau Gaines tapo viena matomiausių aktyvisčių prieš trans moterų dalyvavimą moterų sporte.¹⁶⁶ Šis atvejis svarbus ne tik kaip individuali sportininkės istorija, bet ir kaip platesnės JAV politinės mobilizacijos pavyzdys: 2024 m. Gaines kartu su kitomis sportininkėmis padavė „NCAA“ į teismą, teigdamos, kad trans sportininkių dalyvavimas moterų varžybose pažeidžia jų Švietimo pataisų IX skyriaus (angl. Title IX) teises.¹⁶⁷ Analizuojamoje „X“ medžiagoje jos įrašas, sulaukęs 9,9 tūkst. patiktukų, 829 pasidalijimų ir 1 mln. peržiūrų, moterų sportą sieja su „biologine lytimi grįstomis teisėmis“, mergaičių apsauga ir platesne konservatyvia mobilizacija.¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach,“ 112–114.

¹⁶⁶ Ruth Graham, „Riley Gaines Finished 5th. Now She Believes Victory Is in Her Grasp,“ The New York Times, 2025 m. rugpjūčio 27 d., <https://www.nytimes.com/2025/08/27/us/riley-gaines-trans-athletes.html>.

¹⁶⁷ Associated Press, „College Swimmers, Volleyball Players Sue NCAA over Transgender Policies,“ AP News, 2024 m. kovo 15 d. <https://apnews.com/article/transgender-lia-thomas-swimming-lawsuit-b7df63108a03100f36b2e4364d585cdc>.

¹⁶⁸ Riley Gaines (@Riley_Gaines_), „This past year I've put my life on hold to do everything I can to enact change to protect the sex-based rights of women and girls“, X įrašas, 2023 m. birželio 2 d., https://x.com/Riley_Gaines_/status/1664703003511738400?s=20

(2 pav.)

Kitas ryškus pavyzdys – Imane Khelif atvejis, tapęs viena daugiausia viešų reakcijų sukėlusiu 2024 m. olimpiinių žaidynių istorijų. Nors Khelif nėra translytė ir Tarptautinis olimpinis komitetas patvirtino jos tinkamumą varžytis moterų kategorijoje, jos kūnas ir fizinis pajėgumas socialiniuose tinkluose buvo naudojami kaip pagrindas kvestionuoti jos biologinę lytį ir teisę varžytis moterų kategorijoje.¹⁶⁹ Šį atvejį viešai pakomentavo ir J. K. Rowling, kurios įrašas sulaukė 123,9 mln. peržiūrų, 419 tūkst. patiktukų, 114 tūkst. pasidalijimų, 43 tūkst. komentarų ir 15 tūkst. išsisaugojimų.¹⁷⁰ Įrašė esanti varžybų fotografija veikia kaip vizualus grėsmės argumentas: varžovė vaizduojama kaip nuskriausta ir fiziškai pažeidžiama auka, o Khelif – kaip tariamai „vyriška“, fiziškai pranašesnė ir pavojinga priešininkė (žr. 2 pav.). Tokiu būdu sporto rėmas išplečiamas už trans įtraukties klausimo ribų ir pradeda veikti kaip platesnis moterų kūnų tikrinimo bei biologinės lyties kontrolės mechanizmas.

Trečiasis grėsmės laukas yra vaikų apsauga translyčiams nepilnamečiams asmenims teikiamų medicinos paslaugų kontekste. Šį rėmą gerai iliustruoja įrašai, kuriuose medicininės institucijos, brendimo blokatoriai ir „lyties ideologija“ siejami su vaikams daroma žala. Pavyzdžiui, viename didelio matomumo J. K. Rowling įrašė „lyties ideologija“ siejama su plataus masto brendimo blokatorių skyrimu vaikams ir jų patirta žala; įrašas sulaukė 53 tūkst. patiktukų, 17 tūkst. pasidalijimų ir 1,3 mln. peržiūrų.

¹⁶⁹ Mark Puleo, „How Olympic Boxer Imane Khelif’s Performance Embroiled Arguments about Gender in Sport“, The Athletic, 2024 m. rugpjūčio 1 d., <https://www.nytimes.com/athletic/5675415/2024/08/01/olympic-womens-boxing-dispute-imane-khelif/>.

¹⁷⁰ https://x.com/jk_rowling/status/1819007216214573268?s=20

¹⁷¹ Kitame įrašė Jungtinės Karalystės Nacionalinės sveikatos tarnybos („NHS“) sprendimai dėl brendimo blokatorių pristatomi kaip „trans ideologijos“ atsitraukimo ženklas¹⁷², o dar kitame NHS vaikų erdvėje matoma „lyties ideologijos“ simbolika interpretuojama kaip institucinis poveikis vaikams.¹⁷³ Ši mobilizacija matoma ir politiniame lygmenyje: pavyzdžiui, Liz Truss įrašė jos įstatymo projektas pristatomas kaip priemonė sustabdyti vaikų prieigą prie „žalingų brendimo blokatorių“ ir kartu teisiškai įtvirtinti, kad lytis reiškia biologinę lytį. Įrašas sulaukė 2,1 mln. peržiūrų, 8,2 tūkst. patiktukų, 2,1 tūkst. pasidalijimų ir 2,8 tūkst. komentarų.¹⁷⁴

JAV kontekste vaikų apsaugos rėmas dažniau persikelia į mokyklų, švietimo finansavimo, sporto ir valstybės politikos lauką. Čia grėsmės ir apsaugos logika siejama su „lyties ideologijos“ sklaida švietimo institucijose, federalinės valdžios veiksmais, mokyklų finansavimu, moterų erdvėmis ir moterų sportu. Pavyzdžiui, Ron DeSantis įrašė Bideno-Harris administracija kaltinama siekiu atimti finansavimą iš mokyklų, kurios nepitaria „lyties ideologijai“, o ši politika siejama su trans sportininkų teisių iškelimu aukščiau moterų sportininkų sąžiningos konkurencijos.¹⁷⁵ Nancy Mace įrašė valstybės finansavimas pristatomas kaip politinis svertas prieš „lyties ideologijos“ sklaidą švietimo institucijose: viešosios lėšos neturėtų būti skiriamos įstaigoms, kurios moko apie daugiau nei dvi lytis, leidžia „biologinius vyrus“ į moterų erdves ar moterų sportą.¹⁷⁶ Kituose įrašuose ši grėsmė formuluojama dar plačiau – kaip „trans ideologijos“ daroma žala vaikams arba vaikų įtraukimas į lytinės tapatybės temas, kurios pristatomos kaip pavojingas suaugusiųjų primetamas projektas.¹⁷⁷

Tokiuose įrašuose vaikų apsauga tampa ne tik medicininis, bet ir politiniu argumentu prieš „lyties ideologiją“ (angl. – *gender ideology*) kaip valstybės ar švietimo institucijų palaikomą ideologinį projektą.

---

¹⁷¹ J. K. Rowling (@jk_rowling), „Puberty blockers were developed for end-stage prostate cancer and are used to chemically castrate sex offenders“, X įrašas, 2024 m. gruodžio 14 d., https://x.com/jk_rowling/status/186790562284435481?s=20

¹⁷² Konstantin Kisin (@KonstantinKisin), „The Iraq war moment for trans ideology is coming: all the people who supported it will, at best, go silent“, X įrašas, 2024 m. kovo 12 d., <https://x.com/KonstantinKisin/status/1767635862278283631?s=20>

¹⁷³ Rupert Lowe (@RupertLowe10), „This is on show in a play area for ill toddlers receiving care in a London NHS hospital“, X įrašas, 2025 m. vasario 13 d., <https://x.com/RupertLowe10/status/1988872113516683331?s=20>

¹⁷⁴ Liz Truss (@trussliz), „I’m furious Labour MPs have filibustered in Parliament today to prevent debate of my Bill.“ X įrašas, 2024 m. kovo 15 d., <https://x.com/trussliz/status/1768646878508306492?s=20>.

¹⁷⁵ Ron DeSantis (@RonDeSantis), „Of course she supports it. Biden-Harris admin is even trying to strip \$\$.“ X įrašas, 2024 m. rugpjūčio 1 d., <https://x.com/RonDeSantis/status/1819009673657524599?s=20>.

¹⁷⁶ Nancy Mace (@NancyMace), „As Governor, I will draw a hard line: not a single state dollar...“ X įrašas, 2025 m. rugsėjo 28 d., <https://x.com/NancyMace/status/1972376536784245098?s=20>.

¹⁷⁷ Benny Johnson (@bennyjohnson), „Trans ideology frames their movement as ‘saving’ kids from ‘genocide.’“ X įrašas, 2023 m. kovo 28 d., <https://x.com/bennyjohnson/status/1640702199646003201?s=20>; Andy Ngô (@MrAndyNgo), „A brave statement from the co-founder & frontman of rock band KISS...“ X įrašas, 2023 m. gegužės 1 d., <https://x.com/MrAndyNgo/status/1652807339408527371?s=20>.

Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu čia veikia vaikų apsaugos *topos*: iš prielaidos, kad vaikai yra pažeidžiami ir jiems gali būti daroma žala, prieinama prie išvados, kad trans asmenų sveikatos apsauga ar mokyklų politikos praktikos turi būti ribojamos arba politiškai kontroliuojamos.¹⁷⁸ Taip transaktyvistų politinė darbotvarkė įrašuose nominuojama kaip „lyties ideologija“ ir predikacijos lygmenyje apibūdinama ne tik kaip klaidinga ar nepagrįsta idėja, bet kaip vaikams, moterims ir institucijoms žalą darantis mechanizmas. Šie procesai turėjo ir konkrečių praktinių pasekmių translyčių nepilnamečių sveikatos apsaugai. Po „Cass Review“ ir su „Tavistock GIDS“ susijusių debatų Jungtinėje Karalystėje buvo pertvarkytas ankstesnis vaikų lytinės tapatybės paslaugų modelis, apribotas įprastinis brendimo blokatorių skyrimas nepilnamečiams ir sustiprinta medicininių intervencijų kontrolė.¹⁷⁹ Todėl analizuojamuose įrašuose pasikartojantys argumentai apie „žalą vaikams“, brendimo blokatorius ar institucijų neveikimą gali būti interpretuojami kaip moralinę paniką kuriantis mechanizmas, turintis realių pasekmių trans asmenų sveikatos apsaugos politikai.

Apibendrinant, moterų erdvių, sporto ir vaikų temos analizuojamame diskurse veikia kaip skirtingi to paties grėsmės konstravimo mechanizmo laukai. Moterų erdvėse grėsmė formuluojama per kūnišką saugumą, privatumą ir ribas, sporte – per biologinį pranašumą ir sąžiningos konkurencijos pažeidimą, o vaikų apsaugos rėme – per vaikų pažeidžiamumą, medicininės žalos ir institucinio neveikimo naratyvus. Šiose temose biologinės lyties klausimas pateikiamas ne kaip abstraktus teorinis nesutarimas, bet kaip praktines pasekmes turintis pavojus, todėl „lyties kritikos“ pozicija legitimuojama kaip būtina apsaugos priemonė.

4.3. Žodžio laisvė, viktimizacija ir „TERF“ etiketės perrašymas

Kitas analizuojamame diskurse išryškėjęs rėmas yra žodžio laisvės, nutildymo ir viktimizacijos naratyvai. Ankstesniuose poskyriuose biologinė lytis buvo pristatoma kaip tiesos ir teisinės tvarkos pagrindas, o moterų erdvės, sportas ir vaikai – kaip grėsmės laukai, tad šiame poskyryje bus analizuojama kaip šios pozicijos formuluojamos platesniame viešajame diskurse. Kadangi analizuotas diskursas atskleidė ne tik ideologines „lyties kritikos“ pozicijas, bet išryškino ir kartu su jomis konstruojamus stigmatas, viktimizacijos, diskursinės ir politinės kovos naratyvus, šiame poskyryje bus plačiau aptariama, kaip „lyties kritikos“ veikėjai ir veikėjos šiame diskurse pozicionuoja save.

---

¹⁷⁸ Reisigl ir Wodak, 'The discourse-historical approach', pp. 112–114.

¹⁷⁹ The Guardian, „The Cass Review: Why the Debate over Gender Care Is so Polarised“, The Guardian, 2024 m. balandžio 13 d., <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/apr/11/the-guardian-view-on-the-cass-report-rising-numbers-of-gender-distressed-young-people-need-help>.

Žodžio laisvės ir nutildymo rėmas glaudžiai susijęs su ankstesniame poskyryje aptarta biologinės lyties kaip „realybės“ samprata. Jeigu biologinė lytis pristatoma kaip akivaizdus faktas, tuomet bet kokia kritika ar užginčijimas analizuotuose įrašuose vaizduojami kaip ideologinis spaudimas, cenzūra arba bandymas kontroliuoti kalbą. Pavyzdžiui, kai kuriuose įrašuose teigiama, kad biologinės lyties kaip svarbios kategorijos išskėlimas ir prilyginimas realybei neturėtų būti laikomai neapykantos atvejais, o moterų teisių gynimas neturėtų būti laikomi transfobija.¹⁸⁰ J. K. Rowling įrašė tikslus biologinės lyties apibūdinimas ir jos „svarbos bei realumo“ įvardijimas pateikiamas kaip pozicija, kuri neturėtų būti registruojama kaip neapykantos incidentas; įrašas sulaukė 1,5 mln. peržiūrų, 37 tūkst. patiktukų ir 5,2 tūkst. pasidalijimų.¹⁸¹ Panaši logika kartojama ir kitame įrašė, kuriame teigiama, kad tikėjimas biologine lytimi pervadinamas fanatizmu, o moterų biologine lytimi grįstų teisių gynimas – transfobija.¹⁸² Taip ginčas dėl lyties apibrėžimo perkeliamas į žodžio laisvės lauką. Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu čia veikia kelios tarpusavyje susijusios strategijos. Nominacijos lygmenyje „lyties kritikos“ pozicija įvardijama per „tiesos“, „realybės“, biologine lytimi grindžiamų teisių ir žodžio laisvės sąvokas, o kritika šiai pozicijai – kaip nutildymas, cenzūra, patyčios arba neapykantos etiketės primetimas.¹⁸³ Predikacijos lygmenyje „lyties kritikos“ veikėjai apibūdinami kaip racionalūs, drąsūs ar baudžiami už tiesos sakymą, o institucijos arba transaktyvistai – kaip ideologiškai, autoritariškai ar linkę nutildyti kitą pusę.¹⁸⁴ Taip žodžio laisvės rėmas kuria moralinę asimetriją: viena pusė vaizduojama kaip ginanti realybę ir tiesą, kita – kaip ją neigianti ir ribojanti kito laisvę.

Viktimizacijos naratyvas ypač ryškus įrašuose, kuriuose „lyties kritikos“ pozicija pateikiama kaip nepagrįstai persekiojama. Juose pasikartoja motyvai apie profesines sankcijas, viešą gėdinimą, paskyrų blokavimą, akademinių ar žiniasklaidos institucijų šališkumą ir socialinį spaudimą.¹⁸⁵ Pavyzdžiui, „The Telegraph“ įrašė trys Kembridžo universiteto studentės pristatomos kaip „TERF“ etikete paženklintos ir bendraamžių atstumtos už vienos lyties teisių gynimą; įrašas sulaukė 4 mln. peržiūrų.¹⁸⁶ Kitame įrašė „Free Speech Union“ dalijasi istorija apie BBC žurnalistę, kuri esą buvo priversta palikti darbą dėl „lyties

¹⁸⁰ Helen Joyce (@HJoyceGender), „I will continue to say that men cannot be women after April 1st.“ X įrašas, 2024 m. kovo 29 d., <https://x.com/HJoyceGender/status/1773704417700704621?s=20>.

¹⁸¹ J. K. Rowling (@jk_rowling), „Again, I trust everyone will be treated the same way...“ X įrašas, 2024 m. balandžio 3 d., https://x.com/jk_rowling/status/1775578845577388343?s=20.

¹⁸² Katherine Deves Morgan (@Katherine_deves), „Belief in biological sex has been redefined as bigotry.“ X įrašas, 2023 m. sausio 15 d., https://x.com/Katherine_deves/status/1614578413670633472?s=20.

¹⁸³ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach,“ 112–114.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ Kathleen Stock (@Docstockk), „New comprehensive report out on publishing’s suppression of gender-critical views...“ X įrašas, 2025 m. birželio 25 d., <https://x.com/Docstockk/status/1937790866212479423?s=20>.

¹⁸⁶ The Telegraph (@Telegraph), „Branded ‘terfs’ and shunned by peers, three university students...“ X įrašas, 2025 m. spalio 31 d., <https://x.com/Telegraph/status/1984252217851879910?s=20>.

kritikos“ pažiūrų.¹⁸⁷ Tokiu būdu persekiojimo naratyvas tampa legitimacijos strategija: „lyties kritikos“ pozicija pateikiama kaip teisinga būtent todėl, kad ji esą nutildoma. Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu čia veikia perspektyvizacijos ir intensifikacijos strategijos: kalbėtojai save pozicionuoja kaip nutildomus tiesos sakytojus, o kritika jų pozicijai sustiprinama kaip cenzūra, ideologinis spaudimas ar institucinis persekiojimas.¹⁸⁸

Ši viktimizacijos ir žodžio laisvės rėmą gerai iliustruoja Maya Forstater atvejis. Po jos viešų „lyties kritikos“ pasisakymų jai nebuvo pratęsta darbo sutartis, dėl ko kilo konfliktas, kuris greitai išėjo į viešumą ir tapo plačiai aptariamu žodžio laisvės ir „lyties kritikos“ judėjimo klausimu. Vienu svarbiausių momentų tapo viešas J. K. Rowling palaikymas Forstater, kuris padėjo šį ginčą perkelti iš individualaus darbo konflikto į platesnį politinį ir kultūrinį kontekstą. Vėliau Jungtinės Karalystės teismai pripažino, kad „lyties kritikos“ pažiūros gali būti teisiškai saugomas filosofinis įsitikinimas.¹⁸⁹ Šis atvejis „lyties kritikos“ diskurse pradeda veikti kaip įrodymas, kad biologinės lyties reikšmės gynimas yra baudžiamas, o pati Forstater vėliau tampa organizacijos „Sex Matters“ vykdomąja direktore.¹⁹⁰ Tokiu būdu viktimizacijos naratyvas čia tampa ne tik gynybine pozicija, bet ir pagrindu platesnei organizacinei bei politinei mobilizacijai.

Svarbu tai, kad ši viktimizacijos logika veikia net tada, kai analizuojami įrašai sulaukia didelio matomumo ir palaikymo, arba kai „lyties kritikos“ rėmus artikuliuoja politiškai ir kultūriškai įtakingi veikėjai. Surinktoje empirinėje medžiagoje „lyties kritikos“ argumentus formuluoja ne tik aktyvistų ar viešų komentatorių paskyros, bet ir aukšto statuso politiniai veikėjai, pavyzdžiui: Rishi Sunak biologinės lyties svarbą sieja su valstybės pareiga saugoti moteris ir mergaites¹⁹¹, Liz Truss biologinės lyties apibrėžimą jungia su vaikų apsauga ir įstatymų leidyba¹⁹², o Kemi Badenoch šiuos argumentus perkelia į teismų, švietimo, sporto ar institucijų politikos lauką.¹⁹³ Šių politinių veikėjų įrašai taip pat pasižymi

---

¹⁸⁷ The Free Speech Union (@SpeechUnion), „I was forced out of BBC News over gender-critical views...“ X įrašas, 2025 m. lapkričio 10 d., <https://x.com/SpeechUnion/status/1987943930248282284?s=20>.

¹⁸⁸ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach,“ 112–114.

¹⁸⁹ The Guardian, „JK Rowling in Row over Court Ruling on Transgender Issues,“ The Guardian, 2019 m. gruodžio 19 d., <https://www.theguardian.com/books/2019/dec/19/jk-rowling-trans-row-court-ruling-twitter-maya-forstater>.

¹⁹⁰ The Guardian, „Maya Forstater Was Discriminated against over Gender-Critical Beliefs, Tribunal Rules,“ The Guardian, 2022 m. liepos 6 d., <https://www.theguardian.com/society/2022/jul/06/maya-forstater-was-discriminated-against-over-gender-critical-beliefs-tribunal-rules>.

¹⁹¹ Rishi Sunak (@RishiSunak), „Biological sex matters.“ X įrašas, 2024 m. birželio 3 d., <https://x.com/RishiSunak/status/1797533078505836877?s=20>.

¹⁹² Liz Truss (@trussliz), „This week I will present a Private Members' Bill to Parliament.“ X įrašas, 2023 m. gruodžio 3 d., <https://x.com/trussliz/status/1731259826972274898?s=20>.

¹⁹³ Kemi Badenoch (@KemiBadenoch), „A woman should never be forced to undress in front of a man.“ X įrašas, 2025 m. kovo 25 d., <https://x.com/KemiBadenoch/status/1904599275721343255?s=20>.

dideliu matomumu: Rishi Sunak įrašas sulaukė 15,8 mln. peržiūrų, Liz Truss – 1 mln., o Kemi Badenoch – 185 tūkst. peržiūrų. Tai sukuria paradoksą: viena vertus, „lyties kritikos“ diskursas „X“ platformoje sulaukia didelio matomumo, palaikymo ir institucinės paramos; kita vertus, jo veikėjai dažnai kalba iš marginalizuotos ar persekiojamos pozicijos. Šis paradoksas leidžia vienu metu mobilizuoti auditoriją ir iš pažeidžiamos, ir iš galios pozicijos: diskursas gali skelbti teisinės ar politinės pergalės, bet kartu palaikyti nuolatinio nutildymo ir kovos prieš ideologinę kontrolę naratyvą.

Šiame kontekste svarbi ir „TERF“ akronimo kaip diskursinės etiketės reikšmė. Analizuojamuose įrašuose „TERF“ dažnai pasirodo kaip stigmatizuojanti etiketė, kuria, pasak diskurso veikėjų, siekiama delegituoti ar nutildyti moteris, ginančias biologinės lyties sampratą ir moterų teises. Šiuose įrašuose ši etiketė pristatoma kaip įžeidimas ar politinis ginklas, prilyginantis „lyties kritikos“ poziciją neapykantai. Viename įrašė teigiama, kad moteris, kuri „tiksliai įvardija biologinę lytį“ ir nustato savo ribas, bus pavadinta „TERF“, fanatike, transfobe ar naciste; įrašas sulaukė 232,6 tūkst. peržiūrų, 7,3 tūkst. patiktukų ir 1,4 tūkst. pasidalijimų.¹⁹⁴ Kitame įrašė ši etiketė perimama kaip sąlyginė politinė tapatybė: jei būti „TERF“ reiškia įvardyti seksualinius grobuonis, ginti „teisingą kalbą“, biologiją, moterų sportą ir diskriminacijos dėl lyties teisę, autorė teigia prie šios etiketės prisijungianti. Įrašas sulaukė 173 tūkst. peržiūrų, 11 tūkst. patiktukų ir 1,1 tūkst. pasidalijimų.¹⁹⁵ Tačiau kitame įrašė matyti, kad ši etiketė gali būti ne tik atmetama kaip įžeidimas, bet ir perimama kaip pasipriešinimo bei ribų gynimo ženklas: jei būti „TERF“ reiškia ginti „teisingą kalbą“, biologiją, moterų sportą ir diskriminacijos dėl lyties teisę, autorė teigia prie šios etiketės prisijungianti. Įrašas sulaukė 173 tūkst. peržiūrų, 11 tūkst. patiktukų ir 1,1 tūkst. pasidalijimų.¹⁹⁶ Tokiuose įrašuose „TERF“ tapatybė siejama ne su neapykanta, o su moterų saugumu, biologinės realybės įvardijimu, vaikų apsauga, sporto sąžiningumu ar žodžio laisve. Kitaip tariant, stigmatizuojanti etiketė perrašoma taip, kad įgytų moralinį turinį: „TERF“ pateikiama kaip pozicija, kuri atsisako paklusti ideologiniam spaudimui ir gina tai, kas šiame diskurse laikoma moterų teisėmis bei saugumu. Šis termino diskursinės reikšmės keitimas taip pat turi mobilizacinę funkciją – ji leidžia diskurso veikėjams ne tik gintis nuo kaltinimų transfobija, bet ir paversti šiuos kaltinimus bendruomenę telkiančiu ženklu. Wodak diskurso-istorinės požiūriu čia veikia perspektyvizacijos ir intensifikacijos strategijos: kalbama iš persekiojamos, bet morališkai teisingos pozicijos, o oponentų

¹⁹⁴ Sall Grover (@salltweets), „Every woman is currently learning that if she dares speak up...“ X įrašas, 2023 m. kovo 19 d., <https://x.com/salltweets/status/1637402005579902976?s=20>.

¹⁹⁵ Sharron Davies (@sharrond62), „If a terf is someone that calls out sex predators...“ X įrašas, 2025 m. liepos 5 d., <https://x.com/sharrond62/status/1941075349758001230?s=20>.

¹⁹⁶ Sharron Davies (@sharrond62), „If a terf is someone that calls out sex predators...“ X įrašas, 2025 m. liepos 5 d., <https://x.com/sharrond62/status/1941401973447852155?s=20>.

kalba pristatoma kaip puolimas prieš moteris, tiesą ir žodžio laisvę.¹⁹⁷ Tokiu būdu „TERF“ etiketė tampa ne tik stigmatos, bet ir politinės tapatybės kūrimo priemone.

Apibendrinant, žodžio laisvės, viktimizacijos ir „TERF“ etiketės rėmas leidžia „lyties kritikos“ diskursą pateikti kaip ginantį ne tik biologinę lytį ar moterų teises, bet ir pačią galimybę apie tai viešai kalbėti. Šiame poskyryje matyti, kad diskursas veikia per dvigubą logiką: viena vertus, jis siekia legitimuotis per biologiją, teisę ir „sveiką protą“, kita vertus, savo moralinį autoritetą stiprina per persekiojimo, nutildymo ir stigmatos perrašymo naratyvus. „TERF“ etiketės reikšmės ir poveikio pakeitimas tampa būdu paversti neapykantos kaltinimus į pasipriešinimo ir grupinės tapatybės ženklą.

---

¹⁹⁷ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach,“ 112–114.

4.4. Politizacijos trajektorijos: institucijos, teisė ir valstybės politika

Ankstesniuose poskyriuose aptarti biologinės lyties, moterų erdvių, sporto, vaikų apsaugos ir žodžio laisvės rėmai analizuotuose įrašuose nėra pateikiami kaip atskiri ar izoliuoti klausimai. Jie dažnai sujungiami į platesnį politinį pasakojimą, kuriame trans asmenų teisių darbotvarkė įvardijama kaip „lyties ideologija“ (*gender ideology*) arba „trans ideologija“ (*trans ideology*). Analizuojamuose įrašuose šios sąvokos vartojamos gana persidengiančiai: jos veikia ne kaip tiksliai apibrėžti terminai, bet kaip lankstūs diskursiniai žymenys, leidžiantys skirtingas praktikas – trans asmenų teisių politiką, saviidentifikaciją, lytinės tapatybės pripažinimą, medicininės intervencijas, mokyklų politiką, moterų sportą ar institucinius sprendimus – suvesti į vieną ideologinės grėsmės pasakojimą. Viena įrašė matomas retorinis sutirštinimas: kelios anksčiau aptartos temos – moterų sportas, moterų erdvės, kalėjimai, vaikų apsauga ir medicininių intervencijų kritika – sujungiamos į vieną „lyties ideologijos“ kaip „viruso“, kurį reikia išnaikinti, vaizdinį; įrašas sulaukė 184,5 tūkst. peržiūrų, 13 tūkst. patiktukų ir 3,5 tūkst. pasidalijimų.¹⁹⁸ Kitame įrašė matoma šio rėmo institucionalizacija: D. Trumpo vykdomasis įsakymas pristatomas kaip „lyties ideologijos“ šalinimas iš federalinės valdžios, siejamas su teisiniais „vyro“ ir „moters“ apibrėžimais, kalėjimais, asmens dokumentais, mokyklomis ir vaikų apsauga nuo „trans indoktrinacijos“.¹⁹⁹

Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu čia svarbios nominacijos ir predikacijos strategijos.²⁰⁰ Nominacijos lygmenyje skirtingos trans asmenų įtraukties, lytinės tapatybės pripažinimo ar saviidentifikacijos politikos praktikos suvedamos į vieną visą apimančią sąvoką – „lyties ideologija“ arba „trans ideologija“.²⁰¹ Predikacijos lygmenyje šioms „ideologijoms“ priskiriamos grėsmės, žalos, institucinio poveikio ir visuomenės klaidinimo savybės.²⁰² Kitaip tariant, trans asmenų teisių ar transaktyvistų politinė darbotvarkė įrašuose pristatoma ne kaip teisėmis ar įtrauktimi grindžiama politinė pozicija, bet kaip žalingas mechanizmas, veikiantis moteris, vaikus, sportą, kalbą ir institucijas.

Šių sąvokų lankstumas ypač matomas institucijų kritikos įrašuose. Juose „lyties ideologija“ arba „trans ideologija“ siejama ne tik su pavieniais aktyvistais, bet ir su viešosiomis institucijomis, žiniasklaida, sveikatos apsaugos ar švietimo organizacijomis, kurios vaizduojamos kaip praradusios

¹⁹⁸ James Esses (@JamesEsses), „Gender ideology supports a man punching a woman in a boxing ring.“ X įrašas, 2024 m. rugpjūčio 1 d., <https://x.com/JamesEsses/status/1818967603202703584?s=20>.

¹⁹⁹ Matt Walsh (@MattWalshBlog), „Trump is signing an Executive Order that officially defines the words man and woman...“ X įrašas, 2025 m. sausio 20 d., <https://x.com/MattWalshBlog/status/1881454365283880998?s=20>.

²⁰⁰ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach,“ 112–114.

²⁰¹ Ibid, 112–114.

²⁰² Ibid. 112–114.

neutralumą ir perėmusios trans teises palaikančią poziciją.²⁰³ Šiuose įrašuose ryškėja institucijų užvaldymo naratyvas: institucijos pristatomos kaip nukrypusios nuo neutralumo, biologinės realybės ar moterų apsaugos ir veikiančios transaktyvistinės ideologijos naudai.

Politizacijos aspektas atsiskleidžia ir per tai, kokie veikėjai šiuos rėmus artikuliuoja „X“ platformoje. „Lyties kritikos“ diskursas čia neapsiriboja atskirų aktyvistų ar komentatorių paskyromis – jis nuolat siejamas su organizacijomis, žiniasklaidos veikėjais, politikais, teisiniais sprendimais ir valstybės politika. Jungtinės Karalystės kontekste šis diskursas dažniausiai pasirodo teisinio moterų apsaugų atkūrimo projektas, kuriame biologinės lyties pripažinimas siejamas su teisinių apibrėžimų, institucinių gairių ir vienos lyties erdvių reguliavimu. Pavyzdžiui, vienuose įrašuose institucijų gairės pristatomos kaip patvirtinimas, kad moterims skirtos erdvės turi remtis biologinės lyties kriterijumi, o kituose teismo sprendimas įreminamas kaip politinė ir teisinė pergalė moterims, kurios esą buvo puolamos už „akivaizdžios“ tiesos sakymą.²⁰⁴ Čia „lyties kritikos“ pozicija pateikiama kaip siekis atkurti arba apsaugoti teisinius moterų apibrėžimus ir biologine lytimi grindžiamas apsaugas.

JAV kontekste tie patys argumentai dažniau persikelia į platesnį konservatyvų prieš „lyties ideologiją“ nukreiptą politikos lauką. Čia „lyties ideologija“ dažniau įrašoma į Respublikonų partijos politinę darbotvarkę: viename įrašė D. Trumpo pažadas „išardyti trans ideologiją“ siejamas su sienos kontrole, švietimu, kariuomene, universitetais ir valstybės biurokratija; įrašas sulaukė 3,4 mln. peržiūrų. Kitame įrašė Trumpo sprendimas dėl moterų sporto pristatomas kaip „radikalios lyties ideologijos“ pabaiga ir pergalė „sveikam protui“ bei sporto sąžiningumui.²⁰⁵ Tokiuose įrašuose moterų ir mergaičių apsaugos kalba tampa politiniu resursu, leidžiančiu prieš „lyties ideologiją“ nukreiptas pozicijas pateikti kaip kovą už vaikus, sporto sąžiningumą ir valstybės institucijų apsaugą nuo ideologijos.

---

²⁰³ Gays Against Groomers (@againstgroomers), „WOW. The Telegraph has just released a scathing article accusing BBC News...“ X įrašas, 2025 m. lapkričio 13 d., <https://x.com/againstgroomers/status/1988981216570150915?s=20>;

Julia Hartley-Brewer (@JuliaHB1), „Why is a single penny of the @PoppyLegion poppy appeal funds...“ X įrašas, 2024 m. spalio 25 d., <https://x.com/JuliaHB1/status/1849691613619998746?s=20>;

Julia Hartley-Brewer (@JuliaHB1), „This exchange between a lawyer and a doctor at the employment tribunal proves...“ X įrašas, 2025 m. vasario 10 d., <https://x.com/JuliaHB1/status/1888994663203541432?s=20>.

²⁰⁴ Sex Matters (@SexMattersOrg), „BREAKING: Single-sex spaces must be based on biology, @EHRC says.“ X įrašas, 2025 m. rugsėjo 5 d., <https://x.com/SexMattersOrg/status/1963849820604440707?s=20>;

Kemi Badenoch (@KemiBadenoch), „Saying ‘trans women are women’ was never true in fact...“ X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d., <https://x.com/KemiBadenoch/status/1912443184161886669?s=20>.

²⁰⁵ Stephen Miller (@StephenM), „President Trump pledged to seal the border — and he did.“ X įrašas, 2025 m. liepos 3 d., <https://x.com/StephenM/status/1940608468068499679?s=20>; Wesley Hunt (@WesleyHuntTX), „Today, marks a pivotal moment in our nation as President Trump fulfills...“ X įrašas, 2025 m. vasario 5 d., <https://x.com/WesleyHuntTX/status/1887205306419331225?s=20>.

Ši JK ir JAV skirtis nereiškia, kad tai du visiškai atskiri diskursai. Veikiau analizuojamuose įrašuose matomas tų pačių argumentų judėjimas tarp skirtingų politinių laukų. Biologinės lyties, moterų teisių, sporto ar vaikų apsaugos rėmai gali būti artikuluojami kaip feministinis-teisinis projektas, tačiau taip pat gali būti perimami konservatyviose politinėse koalicijose. Todėl „lyties kritikos“ diskursas „X“ platformoje veikia kaip jungiamoji struktūra: jis leidžia skirtingiems veikėjams – sportininkėms, politikams, žurnalistams, organizacijoms ir aktyvistinėms paskyroms – naudoti panašius argumentus, bet įrašyti juos į skirtingas politines darbotvarkes.

Wodak diskurso-istorinės prieigos požiūriu šiame poskyryje ypač ryški argumentacijos strategija, paremta institucinio užvaldymo ir politinės būtinybės topoi.²⁰⁶ Jei institucijos vaizduojamos kaip paveiktos „lyties ideologijos“ arba „trans ideologijos“, tuomet teisinis, administracinis ar politinis įsikišimas pateikiamas kaip būtinas atsakas. Taip įrašuose legitimuojami teisiniai apibrėžimai, vykdomieji įsakymai, institucinių gairių keitimas, finansavimo ribojimas ar organizuota teisinė mobilizacija. Kitaip tariant, grėsmės naratyvas čia pereina į politinio veikimo naratyvą: „lyties kritikos“ pozicija pristatoma ne tik kaip kritika, bet ir kaip valstybės, teisės ir institucijų pertvarkymo reikalavimas.

Apibendrinant, „lyties ideologijos“ ir „trans ideologijos“ rėmai leidžia analizuojamą diskursą perkelti iš atskirų teminių konfliktų į platesnį politizacijos ir institucionalizacijos lauką. JK kontekste šis diskursas dažniau įgauna teisinio-feministinio projekto formą, orientuotą į biologinės lyties kaip teisinės kategorijos apibrėžimą. JAV kontekste tie patys rėmai dažniau susiejami su konservatyvia prieš „lyties ideologiją“ nukreipta politika, švietimo, sporto ir federalinės valdžios klausimais. Abiem atvejais „lyties kritikos“ diskursas „X“ platformoje veikia ne tik kaip nuomonių rinkinys, bet kaip politinis rėmas, kuris sujungia grėsmę, teises, institucijas ir veiksmų būtinybę.

---

²⁰⁶ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach,“ 112–114.

4.5. Pasikartojančios diskursinės strategijos: įvardijimas, grėsmė ir priešpriešos

Ankstesniuose poskyriuose aptarti pagrindiniai analizuojamo „lyties kritikos“ diskurso rėmai – biologinė lytis, moterų erdvės, sportas, vaikų apsauga, žodžio laisvė ir šių temų politizacija. Tačiau šie rėmai neveikia kaip visiškai atskiros temos – per jas kartojasi panaši argumentacinė seka: pirmiausia biologinė lytis pateikiama kaip materialinė ir akivaizdi tikrovė, kurios atsisakymas siejamas su konkrečia grėsme, o ši grėsmė naudojama siekiant pagrįsti politinio įsikišimo būtinybę. Taip skirtingos temos sujungiamos į vientisą pasakojimą apie „biologinę tiesą“, moterų ir vaikų apsaugą bei institucinį atsaką. Šiame poskyryje apibendrinama ne nauja empirinė tema, o bendra analizuojamo diskurso veikimo logika: kaip skirtinguose rėmuose kartojasi kategorijų ribų brėžimas, grėsmės konstravimas, apsaugos argumentas ir politinio veikimo būtinybė.

Viena svarbiausių pasikartojančių strategijų yra nuolatinis ginčas dėl kategorijų: kas laikoma moterimi, kas pristatoma kaip grėsmė, kas vaizduojama kaip auka ir kas turi teisę kalbėti moterų ar vaikų vardu. Analizuojamuose įrašuose „moteris“ apibrėžiama per biologinius žymenis, tuo tarpu trans moterys neretai net neįvardijamos kaip trans moterys, o yra pervadinamos „vyrais“ arba **oponentais**. „trans-identifikuojančiais vyrais“, arba „trans-identifikuojančiais asmenimis“.²⁰⁷ Ta pati logika veikia ir platesniame, politiniame diskurse: trans teisių politika įvardijama kaip „lyties ideologija“ arba „trans ideologija“, o įvairios institucijos – kaip šios ideologijos paveiktos ar užvaldytos. Tuo tarpu „lyties kritikos“ veikėjai ir veikėjos dažniau pozicionuojami ne per vieną socialinę tapatybę, o per moralinę ir epistemologinę poziciją: kaip biologinę realybę įvardijantys, moterų teises ginantys, drąsiai „tiesą“ sakantys ir dėl to kritikuojami ar nutildomi subjektai. Tokiu būdu nominacija ir predikacija ne tik aprašo veikėjus, bet ir iš anksto paskirsto jų pozicijas konflikte: vieni pristatomi kaip pažeidžiami ar ginantys tiesą, kiti – kaip keliantys grėsmę, klaidinantys ar primetantys žalingą ideologiją.

Argumentacijos lygmenyje per skirtingas temas kartojasi keli pagrindiniai *topoi*.²⁰⁸ Biologinės realybės *topos* leidžia pasitelkti prielaidą, kad biologinė lytis yra reali ir nekintama, prieinant prie

---

²⁰⁷ J. K. Rowling (@jk_rowling), „Woman: adult human female.“ X įrašas, 2025 m. vasario 16 d., https://x.com/jk_rowling/status/1891109985825726736?s=20;

Sall Grover (@salltweets), „A woman is not a medical condition.“ X įrašas, 2024 m. liepos 14 d., <https://x.com/salltweets/status/1812386508516810810?s=20>;

Sharron Davies (@sharrond62), „Males competing against females in a sports competition created solely for women is CHEATING.“ X įrašas, 2024 m. kovo 27 d., <https://x.com/sharrond62/status/1772895964912619873?s=20>;

J. K. Rowling (@jk_rowling), „Males with 5ARD are not female.“ X įrašas, 2025 m. balandžio 17 d., https://x.com/jk_rowling/status/1912651602374111477?s=20.

²⁰⁸ Reisigl and Wodak, „The Discourse-Historical Approach,“ 112–114.

išvados, kad teisė, institucijos ir sporto kategorijos turi šia prielaida remtis.²⁰⁹ Grėsmės ir apsaugos *topos* leidžia teigti, kad trans politinė darbotvarkė moterims ar vaikams kelia pavojų, todėl trans asmenų įtrauktis ar teisių plėtra turi būti ribojama arba reguliuojama.²¹⁰ Institucinio užvaldymo *topos* leidžia aiškinti trans įtrauktimi ar žmogaus teisėmis grindžiamą politiką kaip „lyties ideologijos“ ar „trans ideologijos“ įsiskverbimą į mokyklas, žiniasklaidą, mediciną, sportą ar valstybę.²¹¹ Dėl to sukuriamos sąlygos „lyties kritikos“ poziciją pateikti ne tik kaip nuomonę ar diskutuotiną poziciją, bet kaip būtiną, politinės intervencijos reikalaujantį atsaką į grėsmę.

Kitas svarbus analizuojamo „X“ diskurso bruožas yra trumpų diskursinių formulių ir šūkių režimas. Daugelyje įrašų autoriaus ar autorės pozicija nebėra išsamiai įrodinėjama nuo pradžių, o signalizuojama per lengvai atpažįstamas formuluotes: „sex is real“, „men are not women“, „adult human female“, „protect women and girls“.²¹² Šios frazės veikia kaip diskursiniai atpažinimo ženklai: jos leidžia greitai ir efektyviai pademonstruoti priklausymą tam tikrai politinei pozicijai ir sutrumpina argumentaciją iki jau atpažįstamo konflikto tarp „tiesos“ ir „ideologijos“. Tai ypač svarbu „X“ platformos kontekste, kur trumpi, lengvai pakartojami ir afektyvūs teiginiai gali būti lengvai derinami su emociškai paveikiu vizualiniu turiniu, todėl tampa patogūs tiek auditorijos mobilizacijai, tiek konflikto sklaidai.

Galiausiai, analizuojamuose įrašuose kartojasi pergalės ir persekiojimo paradoksas. Viena vertus, „lyties kritikos“ diskursas konstruojamas per pasiektus politinius rezultatus: teismų sprendimus, teisinių apibrėžimų atkūrimą, įkurtus fondus, organizacijas, gautą politikų palaikymą ar įvykdytus valstybės politikos pokyčius. Kita vertus, tie patys veikėjai dažnai kalba iš nutildymo, stigmatizacijos ir persekiojimo pozicijos. Šis derinys leidžia diskursui vienu metu veikti ir iš galios, ir iš pažeidžiamumo pozicijų: institucinės ar politinės pergalės rodo augantį „lyties kritikos“ diskurso legitimumą, o viktimizacijos naratyvas palaiko nuolatinės kovos poreikį ir skatina mobilizaciją.

---

²⁰⁹ Ibid, 112–114.

²¹⁰ Ibid, 112–114.

²¹¹ Ibid, 112–114.

²¹² J. K. Rowling (@jk_rowling), „Woman: adult human female.“ X įrašas, 2025 m. vasario 16 d., https://x.com/jk_rowling/status/1891109985825726736?s=20;

J. K. Rowling (@jk_rowling), „Well, James, we had to choose between male rapists“ X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d., https://x.com/jk_rowling/status/1912538627424350403?s=20;

Rishi Sunak (@RishiSunak), „Biological sex matters.“ X įrašas, 2024 m. birželio 3 d., <https://x.com/RishiSunak/status/1797533078505836877?s=20>;

Sharron Davies (@sharrond62), „Males competing against females in a sports competition created solely“ X įrašas, 2024 m. kovo 28 d., <https://x.com/sharrond62/status/1772895964912619873?s=20>;

James Esses (@JamesEsses), „Gender ideology supports a man punching a woman in a boxing ring.“ X įrašas, 2024 m. rugpjūčio 1 d., <https://x.com/JamesEsses/status/1818967603202703584?s=20>.

Apibendrinant, analizuojamame „lyties kritikos“ diskurse pasikartojančios diskursinės strategijos leidžia skirtingas temas sujungti į vieną argumentacinę struktūrą: biologinė lytis pateikiama kaip tiesa, jos atmetimas – kaip grėsmė, o šiai grėsmei suvaldyti siūlomas teisinių apibrėžimų, institucinių gairių, sporto taisyklių, mokyklų ar medicinos politikos peržiūrėjimas. Todėl „X“ platformoje šis diskursas veikia ne tik kaip pavienių nuomonių rinkinys ar platesnė vieša diskusija, bet kaip nuoseklus grėsmės, apsaugos, tiesos ir politinio veiksmo pasakojimas. Ši bendra diskurso struktūra leidžia toliau kelti klausimą, kaip tokie rėmai įgyja įtikinamumą platesnėje skaitmeninėje ir politinėje kultūroje, kurioje populiarumo, atpažįstamumo ir auditorijų mobilizavimo logikos tampa ne mažiau svarbios nei patys argumentai.

5. Teorinė rezultatų interpretacija: lyties ribos, reprezentacija ir skaitmeninis atpažįstamumas

Ankstesniuose poskyriuose atlikta empirinė analizė parodė, kokie pagrindiniai rėmai struktūruoja „lyties kritikos“ diskursą „X“ platformoje: biologinės lyties kaip politinės kategorijos įtvirtinimas, grėsmės konstravimas moterų erdvėse, sporte ir vaikų apsaugos diskurse, žodžio laisvės bei viktimizacijos naratyvai ir šių temų politizacija per „lyties ideologijos“ ar „trans ideologijos“ sąvokas. Šiame poskyryje pristatomi nebe nauji empiriniai pavyzdžiai, o siekiama interpretuoti atradimus anksčiau aprašytos teorijos rėmuose. Kitaip tariant, čia siekiama parodyti, kaip analizėje išryškėjusios diskursinės strategijos gali būti suprantamos per Judith Butler lyties ribų ir įskaitomumo sampratą, Stuart Hall reprezentacijos ir kultūrinių kodų teoriją bei John Fiske populiariosios kultūros ir skaitmeninio atpažįstamumo logiką. Šios teorinės prieigos leidžia analizuojamą diskursą apjungti į bendrą pasakojimą ir geriau suprasti, kaip jis veikia kaip platesnė reikšmių kūrimo sistema.

5.1. Lyties ribų stabilizavimas ir politinis įskaitomumas

Judith Butler teorija leidžia analizuoti vieną svarbiausių empirinėje medžiagoje išryškėjusių aspektų – biologiniu esencializmu grindžiamas lyties kategorijas ir jų įtvirtinimą per diskursą.²¹³ „Lyties kritikos“ diskurse vykdomas nuolatinis ir pakartotinis „moters“ kaip lyties kategorijos konstravimas. Įrašuose kartojamos formuluotės „adult human female“, „sex is real“ ar „men are not women“ veikia kaip nuolat stabilizuojama politinė riba. Jomis pakartotinai įtvirtinama prielaida, kad „moteris“ yra uždara, aiški ir biologine lytimi grindžiama kategorija, o šios kategorijos politinė reikšmė kyla būtent iš jos tariamo stabilumo.²¹⁴

Žvelgiant iš Butler teorijos perspektyvos, tokia stabilumo pretenzija yra teoriškai svarbi todėl, kad tapatybės kategorijos niekada nėra vien aprašomosios. Jos veikia kaip politinio atpažinimo sąlygos: leidžia nusakyti, kas gali būti atstovaujama, kieno teisės ginamos ir kas laikoma teisėtu politiniu subjektu.²¹⁵ Analizuojamame diskurse „moteris“ labai dažnai apibrėžiama per biologinius, reprodukinius žymenis, pagal kuriuos atskiriama, kas į kokią kategoriją patenka. Tai taip pat tampa pagrindu spręsti, kam priklauso moterų teisės, iškyla vienos lyties erdvių politizavimas, biologine lytimi grįstos sporto kategorijos ar apsaugos mechanizmai. Taigi ginčas dėl „moters“ apibrėžimo nėra vien

---

²¹³ Butler, Gender Trouble, 9–11.

²¹⁴ Ibid., 22–24.

²¹⁵ Ibid., 3–8.

semantinis ginčas dėl žodžio reikšmės. Jis tampa ginču dėl politinio įskaitomumo: kas šiame diskurse gali būti pripažįstama kaip moteris ir kieno patirtys lieka už šios kategorijos ribų.²¹⁶

Šiuo požiūriu prasminga ir Butler knygoje „Bodies That Matter“ plėtojama biologinės lyties materialumo samprata.²¹⁷ Butler čia neneigia kūno materialumo, tačiau kvestionuoja prielaidą, kad biologinė lytis gali būti suprantama kaip neutrali, savaime akivaizdi ir nuo diskurso nepriklausanti duotybė.²¹⁸ Biologinė lytis šioje teorijoje veikia kaip reguliacinė norma: ji nustato, kokie kūnai tampa įskaitomi, pripažįstami ir laikomi „tikrais“, o kokie lieka už normatyvios tvarkos ribų.²¹⁹ Todėl analizuojamame diskurse nuolatinis biologinės lyties įvardijimas kaip „realios“ nėra tik tikrovės aprašymas. Tai yra diskursyvi praktika, per kurią biologinė lytis iš naujo įtvirtinama kaip politinio pripažinimo pagrindas.

Šiuo požiūriu ypač svarbus analizėje aptartas dažnai tiesioginis trans moterų pervardijimas ne pagal jų lytinę tapatybę. Trans moterys analizuotuose įrašuose vadinamos „vyrais“, „biologiniais vyrais“ ar „trans-identifikuotais vyrais“, tokiu būdu ginčijant jų tapatybę ir padarant ją politiškai negaliojančią. Jos neįtraukiamos į „moters“ kategoriją, nes neatitinka esencialistinės biologinės schemas, kurioje kūnas, biologinė lytis ir socialinis atpažinimas turi sutapti. Butler aprašoma įskaitomumo problema čia tampa itin aiški: subjektai tampa socialiai ir politiškai atpažįstami tik tada, kai atitinka heteronormatyvią lyties tvarką.²²⁰ Butler idėjos taip pat leidžia šį pašalinimą suprasti dar tiksliau: normatyvūs kūnai įgyja pripažinimą kartu sukuriant išstumtų, neįskaitomų ar „netinkamai“ materializuotų kūnų lauką.²²¹ Tie subjektai, kurie šios tvarkos neatitinka, gali būti vaizduojami kaip neatitikimai ar net klaidos, grėsmės, arba kaip asmenys, kurių lytinė tapatybė neturi politinio galiojimo.

Dėl to „biologine lytimi grįstų teisių“ argumentas analizuojamame diskurse veikia dvejopai: kaip teisinis reikalavimas ir kaip lyties sampratos ribų stabilizavimo mechanizmas. Jei moterų teisės apibrėžiamos kaip priklausančios tik biologinėms moterims, tuomet teisė, sportas, institucijos ir socialinės erdvės pradedamos organizuoti pagal tą pačią uždara lyties schemą. Kitaip tariant, biologinės lyties kriterijus čia veikia kaip vartai į politinį pripažinimą: jis nustato, kas gali būti laikoma teisių subjektu, o kas turi būti atskirta kaip nepriklausanti šiai kategorijai.²²²

---

²¹⁶ Ibid., 4–8, 18–22.

²¹⁷ Judith Butler, *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of “Sex”* (New York and London: Routledge, 1993).

²¹⁸ Ibid., 1–3.

²¹⁹ Ibid., 1–3.

²²⁰ Butler, *Gender Trouble*, 22–24.

²²¹ Butler, *Bodies That Matter*, 3, 16.

²²² Ibid., 22–24.

Butler teorija taip pat leidžia pastebėti paradoksą: „lyties kritikos“ diskursas esencialistinę lyties supratimą pristato kaip savaime akivaizdžią ir iki diskurso egzistuojančią tikrovę, tačiau atlikta analizė rodo, kad šis akivaizdumas turi būti nuolat atkartojamas, ginamas ir iš naujo įtvirtinamas.²²³ Būtent nuolatinis formuluočių „*sex is real*“, „*adult human female*“ ar „*men are not women*“ pasitelkimas rodo, kad biologinės lyties stabilumas diskurse turi būti nuolat aktyviai palaikomas. Čia ypač svarbi Butler mintis, kad materializacija nėra iki galo užbaigtas procesas: jei norma turi būti nuolat kartojama, vadinasi, jos stabilumas nėra savaime garantuotas.²²⁴ Šiuo požiūriu „lyties kritikos“ diskursas ne tik aprašo lytį kaip stabilią kategoriją, bet ir pats dalyvauja jos stabilizavime.

Skaitmeninė „X“ platformos aplinka šį procesą dar labiau išryškina. Fiziniai kūnai joje nedalyvauja tiesiogiai – pokalbis vyksta tarp avatarų, o saviraiška nuo fizinių veiksmų ir balso persikelia į skaičius, pikselius, profilius ir tekstą. Taigi saviraiška yra įmanoma, tačiau kitais būdais: ji pasirodo per vardus, profilius, vaizdus, kalbines saviprezentacijos formas ir kitų vartotojų priskiriamas kategorijas. Todėl lytinė tapatybė čia tampa ypač priklausoma nuo diskursyvaus įvardijimo ir atpažinimo: subjektai save pozicionuoja, o kiti juos pervardija, patvirtina arba ginčija. Kūniškumas skaitmeninėje erdvėje nėra visiškai panaikinamas, bet tampa medijuojamas skaitmeninių ženklų. Toks įvardijimas vykdomas per skaitmeninę kalbą ir vizualumą, o juos sustiprinti ar prislopinti gali juos talpinančios platformos ir jose užkoduotos matomumo logikos. Todėl, kai jose vyksta kova dėl pripažinimo, platforma tampa ne neutraliu fonu, o įrankiu, per kurį lytinė tapatybė yra patvirtinama arba ginčijama. Tokiu būdu skaitmeninėje erdvėje lyties performatyvumas tampa labiau matomas ir koncentruotas: lytis čia nuolat daroma per pasikartojančias formuluotes, savęs pristatymo praktikas, citavimą, ginčą ir pervardijimą. Šiame kontekste „lyties kritikos“ diskurso formuluotės veikia ne tik kaip teiginiai apie kūną, bet ir kaip skaitmeniniai įskaitomumo mechanizmai, kuriais nustatoma, kokia lytinė tapatybė laikoma galiojančia.

Todėl pirmasis teorinis analizės rezultatas yra tas, kad „lyties kritikos“ diskurse biologinė lytis veikia kaip politinio įskaitomumo ir ribų palaikymo principas. „Moters“ kategorija čia stabilizuojama ne vien tam, kad būtų apibrėžta tapatybė, bet tam, kad būtų pagrįstos konkrečios politinės pasekmės: trans moterų pašalinimas iš feminizmo, moterų teisių apsaugos politikos. Tuo tarpu moterų teisių politika taip pat grindžiama esencialistine lyties samprata, todėl politizuojamas biologine lytimi grindžiamų teisių gynimas, vienos lyties erdvių saugojimas ir institucinių sprendimų reikalavimas. Butler perspektyva leidžia šį procesą suprasti kaip normatyvios lyties tvarkos atkūrimą, kuriame „moteris“ tampa ne tik

---

²²³ Ibid., 9–11, 22–24.

²²⁴ Ibid., 1–3, 12.

tapatybės kategorija, bet ir politinė riba.²²⁵ Svarbu tai, kad ši politinė riba formuluojama santykyje su feminizmu. „Lyties kritikos“ diskursas perima feministinę moterų teisių, saugumo, smurto ir apsaugos kalbą, tačiau ją susiaurina iki esencialistinės lyčių sistemos kūrimo. Tokiu būdu feminizmo žodynas tampa politiniu resursu, leidžiančiu prieš trans asmenis ir jų teises nukreiptas pozicijas pateikti kaip moterų teisių gynimą ir pritaikyti nebūtinai feministiniuose kontekstuose.

5.2. Reprezentacinės priešpriešos: tiesa, grėsmė ir ideologija

Stuart Hall reprezentacijos teorija leidžia paaiškinti, kaip analizėje aptartos lyties ribos įgyja kultūrinę reikšmę ir tampa politiškai atpažįstamos. Jei Butler padeda suprasti, kaip „moters“ kategorija stabilizuojama kaip politinio įskaitomumo riba, Hall leidžia matyti, kaip ši riba reprezentuojama per kalbą, vaizdinius, pasikartojančias priešpriešas ir bendrus kultūrinius kodus. Analizuojamame diskurse biologinė lytis ir esencialistinė lyties samprata reprezentuojama per tokias koncepcijas kaip „tiesa“, „realybė“, „sveikas protas“ ir teisinės tvarkos pagrindas. Tuo tarpu lytinė tapatybė, trans teisės, įtrauktis ar transaktyvistų politinė darbotvarkė dažniausiai įreminamos kaip „ideologija“, „melas“, „grėsmė“, „institucinis užvaldymas“ arba visuomenės klaidinimas.

Knygos „Representation: Cultural Representations and Signifying Practices“ Hall reprezentaciją aiškina kaip vieną pagrindinių praktikų, per kurias kultūroje kuriamos, perduodamos ir suprantamos reikšmės.²²⁶ Reprezentacija jo požiūriu nėra tik jau egzistuojančios tikrovės atspindėjimas – ji dalyvauja kuriant socialinę tikrovę.²²⁷ Ji nustato, kaip tam tikri reiškiniai turi būti suprantami, su kokiomis emocijomis siejami ir kokiose reikšmių sistemose atpažįstami.²²⁸ Todėl svarbu ne tik tai, ką diskurso dalyviai pasako apie biologinę lytį ar trans teises, bet ir tai, kokį reikšmių lauką jie sukuria aplink šias kategorijas.²²⁹ Tai ypač aiškiai matyti analizuotuose įrašuose, kuriuose skirtingos temos – moterų erdvės, sportas, vaikų apsauga, medicininės paslaugos, mokyklos, kalėjimai ar žodžio laisvė – sujungiamos į vieną vientisą pasakojimą apie grėsmę. Tokiu būdu trans teisių ir įtraukties problema reprezentuojama ne kaip konkretus teisės, sveikatos apsaugos ar švietimo politikos klausimas, bet kaip bendresnės „lyties ideologijos“ apraiška.

Šiame diskurse veikia aiški reprezentacinė priešprieša. Vienoje pusėje yra esencialistinė lyties samprata, siejama su materialumu, tiesa, racionalumu, moterų saugumu ir vaikų apsauga. Kitoje pusėje

---

²²⁵ Butler, *Gender Trouble*, 22–24; Butler, *Bodies That Matter*, 1–3.

²²⁶ Hall, „Introduction“, 1–4.

²²⁷ *Ibid.*, 1–4.

²²⁸ Hall, „Introduction“, 1–4.

²²⁹ *Ibid.*, 3–4, 17–19.

– lytinė tapatybė arba trans teisės, siejamos su ideologiniu spaudimu, grėsme, institucijų šališkumu ar realybės neigimu. Tokia priešprieša supaprastina sudėtingus socialinius ir politinius klausimus, nes skaitytojui pasiūlo iš anksto paruoštą konflikto interpretaciją: viena pusė gina tikrovę, kita ją iškraipo; viena pusė saugo moteris ir vaikus, kita kelia jiems pavojų; viena pusė kalba „faktais“, kita primeta „ideologiją“. Šia prasme diskursas veikia ne tik per atskirus argumentus, bet ir per pageidaujamą skaitymo kryptį: įvykiai pateikiami taip, kad auditorija juos galėtų dekoduoti kaip tos pačios grėsmės pasikartojimą.²³⁰

Čia svarbi Hall kultūrinių kodų samprata.²³¹ Tokios frazės kaip „*sex is real*“, „*adult human female*“, „*protect women and girls*“ ar „*gender ideology*“ veikia kaip bendro reikšmių lauko ženklai. Jie leidžia auditorijai greitai atpažinti, kokia pozicija užimama ir kaip reikėtų interpretuoti aptariamą situaciją ar reiškinį. Pavyzdžiui, kuomet sporto ginčas įrėminamas per „biologinį pranašumą“, jis tampa ne tik diskusija apie varžybų taisykles ir kaip skirtingi kūnai turėtų būti skirstomi varžybose. Tai tampa platesnio pasakojimo apie moterų teisių atėmimą dalimi. Kuomet nepilnamečių sveikatos apsauga aptariama per „trans ideologiją“, ji tampa ne tik medicinos ar sveikatos apsaugos politikos klausimu, bet ir grėsmės vaikams bei institucinio neveiksnumo naratyvu. Šie kultūriniai kodai padeda skirtingus įvykius perskaityti kaip tos pačios ideologinės grėsmės pasikartojimus.

Skaitmeninė „X“ platformos aplinka šiuos kodus dar labiau sutankina. Čia reikšmės dažnai perduodamos ne ilgais argumentais, o trumpomis formuluotėmis, citatomis, vaizdais, reakcijomis ir pakartojimais. Todėl „*sex is real*“ ar „*gender ideology*“ veikia ne tik kaip frazės, bet ir kaip skaitmeniniai ženklai, kurie leidžia vartotojams iš karto atpažinti konflikto pusę, moralinę poziciją ir siūlomą interpretaciją. Ši mintis pratęsia ankstesniame poskyryje aptartą kūniškumo skaitmeninėje erdvėje problemą: jei kūnas platformoje pasirodo medijuotai, per ženklus ir įvardijimus, tai būtent reprezentaciniai kodai tampa vienu pagrindinių būdų nustatyti, kokia lytinė tapatybė laikoma „tikra“, „klaidinga“ ar politiškai galiojančia.

Hall teorija taip pat leidžia analizuoti „Kito“ konstravimą.²³² Analizuojamame diskurse trans moterys, transaktyvistai ar vadinamos „lyties ideologijos“ šalininkai dažnai reprezentuojami ne kaip lygiaverčiai politinio ginčo dalyviai, bet kaip antagonistinės, grėsmės figūros. Trans moterys sporto kontekste vaizduojamos kaip turinčios nepagrįstą pranašumą, o moterų erdvių kontekste konstruojamos

²³⁰ Hall, „Encoding/Decoding,“ 128–138.

²³¹ Hall, „Introduction,“ 4, 17–19.

²³² Hall, „The Spectacle of the ‘Other’,“ 257–258.

kaip pažeidžiančios (biologinių) moterų ribas ar keliančios joms pavojų. Transaktyvistai ir institucijos, palaikančios trans asmenų įtrauktį, vaizduojami kaip klaidinantys visuomenę, nutildantys „tiesą“ arba primetantys ideologinę kalbą tarsi tikėjimą. Tokiu būdu „Kitas“ čia konstruojamas ne tik per skirtumą, bet ir per grėsmę: jis tampa tuo, nuo ko reikia saugoti moteris, vaikus, sportą, kalbą ir institucijas.

Hall perspektyvoje ypač reikšmingas yra „lyties ideologijos“ arba „trans ideologijos“ rėmas. Šios sąvokos veikia kaip reprezentaciniai sutankinimai: jos leidžia skirtingus reiškinius – trans asmenų teises, medicininės intervencijas, mokyklų politiką, kalbos normas, sporto taisykles ar institucinius sprendimus – sujungti į vieną atpažįstamą grėsmės vaizdinį.²³³ Šios sąvokos nėra tikslios analitinės kategorijos, bet būtent dėl savo lankstumo tampa politiškai veiksmingomis. Jos leidžia skirtingiems veikėjams tą patį terminą taikyti skirtingoms situacijoms, išlaikant bendrą prasmę: esą egzistuoja viena ideologinė jėga, kuri veikia prieš esencialistinę biologinę realybę, moterų teises ir vaikų apsaugą.

Todėl Hall teorija padeda suprasti, kad analizuojamas diskursas veikia ne vien per argumentus, bet ir per reikšmių kūrimą.²³⁴ Jo poveikumas kyla iš to, kad jis sukuria lengvai atpažįstamą moralinį žemėlapi: „mes“ giname realybę, moteris, vaikus ir žodžio laisvę, o „jie“ primeta ideologiją, griaua ribas ir užvaldo institucijas. Šis žemėlapis leidžia auditorijai greitai dekoduoti konkrečius įvykius kaip platesnio konflikto dalis. Būtent todėl moterų sportas, kalėjimai, mokyklos, medicininės paslaugos ar žodžio laisvė gali būti jungiami į vieną politinį pasakojimą, nors instituciškai tai yra labai skirtingi klausimai.

Taigi antrasis teorinis analizės rezultatas yra tas, kad „lyties kritikos“ diskursas „X“ platformoje veikia per reprezentacinių priešpriešų sistemą. Esencialistinė lyties samprata reprezentuojama kaip tiesos ir apsaugos pagrindas, o trans teisės – kaip ideologinė ir institucinė grėsmė. Hall perspektyva leidžia matyti, kad ši priešprieša nėra tik retorinis pasirinkimas: ji kuria kultūrinį kodą, per kurį auditorijos atpažįsta, vertina ir politiškai įprasmina trans teisių klausimus.²³⁵ Šis kodas skirtinguose politiniuose kontekstuose veikia nevienodai. Jungtinėje Karalystėje jis dažniau artikuliuojamas per feministinį-teisinį moterų apsaugų atkūrimo žodyną, o JAV kontekste lengviau įsilieja į platesnį konservatyvų kultūrinių karų lauką. Todėl prieš trans politiką nukreiptos pozicijos šiame diskurse nėra vienodai reprezentuojamos visur: jų ryšys su feminizmu priklauso nuo politinio konteksto, kuriame jos tampa atpažįstamos.

---

²³³ Hall, „Introduction“, 3–4, 17–19.

²³⁴ Hall, „Encoding/Decoding“, 128–138.

²³⁵ Hall, „Introduction“, 17–19, 26; Hall, „Encoding/Decoding“, 128–138.

5.3. Skaitmeninis atpažįstamumas ir populiariai cirkuliuojančios formulės

John Fiske teorija leidžia papildyti Butler ir Hall perspektyvas kitu analizės lygmeniu: ne tik klausti, kaip lyties ribos stabilizuojamos ar reprezentuojamos, bet ir kaip jos tampa socialiai naudojamos. Analizuotame „X“ diskurse daugelis argumentų veikia ne kaip nuosekliai išplėtoti teiginiai, o kaip trumpos, nuolat kartojamos ir lengvai atpažįstamos formulės. Tokios frazės kaip „*sex is real*“, „*adult human female*“, „*men are not women*“ ar „*protect women and girls*“ tampa ne tik teiginiais, bet ir kultūriniais resursais, kuriuos auditorijos gali perimti, kartoti, cituoti ir naudoti politiniam tapatinimuisi.²³⁶

Fiske perspektyva taip pat leidžia pagrįsti, kodėl šiame tyrime svarbūs ne tik patys teiginiai, bet ir aukšto matomumo veikėjai, per kuriuos šie teiginiai cirkuliuoja.²³⁷ Populiariosios kultūros logikoje reikšmės tampa socialiai veiksmingos todėl, kad jos yra naudojamos, atpažįstamos ir perimamos auditorijų. Todėl tokios figūros kaip J. K. Rowling yra reikšmingos kaip populiariosios kultūros veikėjos, kurių matomumas leidžia politinėms reikšmėms pasiekti platesnes auditorijas. Kitos veikėjos, tokios kaip M. Forstater ar R. Gaines, tampa reikšmingos kiek kitaip: jų matomumas kyla ne iš ankstesnio populiariosios kultūros statuso, bet iš to, kaip jas iškelia, palaiko ir įtvirtina kiti diskurso dalyviai. M. Forstater atveju reikšmingas tampa aukšto matomumo veikėjų, tarp jų J. K. Rowling, palaikymas, o R. Gaines atveju – jos pavertimas atpažįstama politine figūra JAV konservatyvaus aktyvizmo ir partinės politikos lauke. Todėl jų įrašai veikia kaip diskurso mazgai ne savaime, bet dėl platesnio palaikymo tinklo, per kurį kartojamos, sutankinamos ir politiškai atpažįstamos tos pačios formuluotės.

Fiske perspektyva leidžia papildomai paaiškinti, kodėl tokios formuluotės kaip „*sex is real*“, „*adult human female*“ ar „*gender ideology*“ tampa paveikios ne tik dėl savo ideologinio turinio, bet ir dėl savo tinkamumo populiariam naudojimui. Jos yra trumpos, lengvai kartojamos, atpažįstamos ir pritaikomos skirtingiems įvykiams. „X“ platformoje šį procesą sustiprina matomumo logika: patiktukai, pasidalijimai, peržiūros ir algoritminis iškėlimas padeda tam tikroms frazėms tapti ne tik argumentais, bet ir cirkuliuojančiais politinio tapatinimosi ženklais.

Šiuo požiūriu svarbu ne vien tai, ką šios frazės reiškia, bet ir kaip jos funkcionuoja. Ankstesnėje analizėje parodyta, kad biologinės lyties, moterų apsaugos ar „lyties ideologijos“ argumentai dažnai sutraukiami į trumpas formules, kurioms nebereikia išsamios argumentacijos kiekviename įrašė. Jos

---

²³⁶ Fiske, *Understanding Popular Culture*, 23–28.

²³⁷ *Ibid.*, 23–28, 103–105, 158–159.

veikia kaip atpažinimo ženklai: žinutėje panaudojus „*adult human female*“ ar „*sex is real*“, auditorijai jau nurodoma visa platesnė pozicija – esencialistinė lyties samprata, lyties tapatybės kritika, moterų ir vaikų teisių apsaugos politizavimas. Tokiu būdu diskursas įgyja tam tikrą poargumentacinę dimensiją: nebesiekama išskleisti ir paaiškinti savo pozicijos, jos tiesiog yra sutrumpinamos iki lengvai atpažįstamo politinio ženklo. Ši sutankinta argumentacija ypač gerai veikia kultūrinių karų logikoje, kur trumpa frazė gali nurodyti visą politinę poziciją. Pavyzdžiui, „*sex is real*“ ar „*adult human female*“ nebėra vien biologiniai teiginiai – jie veikia kaip pozicijos ženklai, leidžiantys greitai atpažinti, kuriai konflikto pusei priklausoma.

Čia Fiske teorija naudinga, nes jis populiariąją kultūrą leidžia suprasti ne kaip pasyvų turinio vartojimą, o kaip reikšmių naudojimo lauką.²³⁸ „Lyties kritikos“ diskurse trumpos formulės veikia panašiai kaip populiariai cirkuliuojantys ženklai: jos gali būti perkeliamos iš vieno konteksto į kitą, jungiamos su naujais įvykiais, naudojamos reaguojant į sporto pasaulio ginčus, teismo sprendimus, politinius pareiškimus ar institucijų veiksmus. Dėl to jų reikšmė nėra apribota vienu konkrečiu įrašu – jos tampa platesnio skaitmeninio repertuaro dalimi.

Šis repertuaras ypač gerai veikia „X“ platformos logikoje. Trumpi šūkiai ar komentarai, aiškos priešpriešos ir emociškai paveikūs vaizdiniai lengvai cirkuliuoja per pasidalijimus, citavimą, komentarus ir algoritminį matomumą. Todėl aukšto matomumo veikėjų – rašytojų, sportininkų, politikų ar organizacijų įrašai čia tampa ne tik individualiomis nuomonėmis, bet ir diskurso mazgais, per kuriuos tos pačios frazės bei argumentai pakartotinai įtvirtinami. Čia svarbus ir cenzūros naratyvo vaidmuo – suvokiama cenzūra veikia ne tik kaip viktimizacijos pasakojimas, bet ir kaip mobilizacijos mechanizmas. Kuo labiau pozicija pristatoma kaip nutildoma, tuo labiau jos kartojimas įgauna pasipriešinimo reikšmę. Tokiu būdu „nutildymo“ istorijos pačios tampa lengvai platinamu turiniu, kuris gali didinti diskurso matomumą. Matomumo metrikos šiuo atveju svarbios ne vien kaip populiarumo rodiklis, bet kaip ženklas, kad tam tikros formulės tampa plačiai atpažįstamos ir politiškai panaudojamos.

Fiske perspektyva taip pat leidžia tiksliau suprasti, kodėl šis diskursas neturi būti vertinamas vien pagal argumentų nuoseklumą. Paveikumas kyla ne tik iš loginės argumentacijos, bet ir iš gebėjimo gaminti lengvai naudojamą reikšmę.²³⁹ Lengvai platinamos ir cirkuliuojamos frazės veikia beveik kaip politiniai „prekės ženklai“: jos sutraukia sudėtingą politinę ar vertybinę poziciją į trumpą, atpažįstamą ir pakartojamą formą. Vis dėlto tai nereiškia, kad jos yra neutralios ar tik komunikacinės etiketės.

---

²³⁸ Ibid., 23–28.

²³⁹ Fiske, *Understanding Popular Culture*, 23–28, 103–105.

Priešingai, jos neša aiškų normatyvinį turinį – apibrėžia, kas laikoma tiesa, kas laikoma grėsme ir kas turi būti saugoma.

Todėl trečiasis teorinis analizės rezultatas yra tas, kad „lyties kritikos“ diskursas „X“ platformoje veikia ne tik kaip argumentų ir reprezentacijų sistema, bet ir kaip populiariai cirkuliuojantis politinių formulių repertuaras. Fiske padeda matyti, kad šio diskurso galia kyla iš jo naudojamumo: frazės yra trumpos, perkeliamos, kartojamos ir lengvai pritaikomos skirtingiems konfliktams. Būtent dėl to jos gali veikti kaip mobilizacijos, priklausymo ir politinio atpažįstamumo priemonės.

Išvados

Šiame darbe buvo analizuotas „X“ platformoje cirkuliuojantis „lyties kritikos“ / „TERF“ diskursas, siekiant atsakyti, kaip skaitmeninėje viešojoje erdvėje konstruojamos biologinės lyties, „moters“, moterų teisių ir translyčių asmenų įtraukties reikšmės bei kokiais retoriniais ir ideologiniais būdais šios reikšmės paverčiamos politinio mobilizavimo pagrindu. Kadangi tyrime hipotezės nebuvo keliamos, išvados formuluojamos kaip atsakymas į tyrimo klausimą ir darbo uždavinius.

Tyrimas parodė, kad „lyties kritikos“ / „TERF“ diskursas veikia kaip reikšmių sistema, kurioje biologinė lytis įtvirtinama kaip stabilus, natūralus ir politiškai lemiantis socialinės tvarkos pagrindas. Ši logika kuria esencialistinę lyčių sistemą, kurioje „moters“ kategorija, moterų teisės ir politinio pripažinimo ribos apibrėžiamos remiantis biologinės lyties kriterijumi. Dėl to translyčių asmenų įtrauktis šiame diskurse dažniausiai nėra pristatoma kaip lygybės ar teisių klausimas, bet kaip grėsmė moterų teisėms, saugumui, kalbai, institucijoms ir socialinei tvarkai.

Pagrindinis analizuoto diskurso konstravimo mechanizmas yra priešprieša tarp „moterų“ kaip saugotinos, biologiškai apibrėžtos grupės ir „trans ideologijos“, trans įtraukties politikos, institucijų ar valstybės sprendimų kaip grėsmės šaltinių. „Moterys“ vaizduojamos kaip nutildoma, ištrinama arba pažeidžiama grupė, o jų teisių ir saugumo apsauga siejama su aiškios biologinės lyties ribos išlaikymu. Priešingoje pusėje trans įtrauktis ir ją palaikantys veikėjai konstruojami kaip agresyvi, institucijose įsitvirtinusi arba tikrovę neigianti jėga. Tokia priešprieša leidžia diskurso dalyviams savo poziciją pateikti ne kaip translyčių asmenų teisių ribojimą, bet kaip moterų, vaikų, mokslo, kalbos ir viešosios tvarkos gynimą.

Empirinė analizė atskleidė, kad diskursas remiasi pasikartojančiu grėsmės ir apsaugos modeliu. Moterims skirtos erdvės, sportas, vaikų apsauga, teisė, institucijos ir žodžio laisvė pristatomi kaip skirtingi, bet tarpusavyje susiję laukai, kuriuose biologinė lytis turi išlikti pagrindiniu teisių, saugumo ir institucinės tvarkos kriterijumi. Šios temos neveikia kaip atskiros problemos – jos sujungiamos į bendrą politinį naratyvą, kuriame trans įtrauktis siejama su moterų saugumo, vaikų apsaugos, sporto sąžiningumo, institucinės autonomijos ir „tikrovės“ praradimu.

Diskurso politizacija vyksta tada, kai biologinės lyties apibrėžimas perkeliamas į teisės, valstybės, švietimo, sporto, sveikatos apsaugos ir institucinio reguliavimo lauką. Šiame procese biologinė lytis tampa kriterijumi, kuriuo grindžiami reikalavimai išlaikyti arba atkurti aiškias socialines ir teises ribas. Jungtinėje Karalystėje šis diskursas dažniau artikuliuojamas per teisinį-feministinį moterų apsaugą ir

biologinės lyties kaip teisinės kategorijos atkūrimo žodyną, o JAV kontekste tie patys rėmai lengviau įsilieja į platesnį konservatyvų kultūrinių karų lauką. Todėl „lyties kritikos“ diskursas nėra vienalytis: jo ryšys su feminizmu, dešiniąja politika ir instituciniu reguliavimu priklauso nuo konkretaus politinio konteksto.

Svarbus tyrimo rezultatas yra tai, kad šis diskursas veikia per dvigubą galios ir pažeidžiamumo poziciją. Viena vertus, jame dalyvauja aukšto matomumo veikėjai, politikai, organizacijos ir instituciniai aktoriai, galintys daryti poveikį viešajai diskusijai, teisės ir politikos laukui. Kita vertus, tie patys veikėjai dažnai kalba iš nutildymo, stigmatizacijos ar persekiojimo pozicijos. Dėl to institucinės ar politinės pergalės pateikiamos kaip augančio legitimumo ženklai, o viktimizacijos naratyvas palaiko nuolatinės kovos, mobilizacijos ir „tiesos sakymo“ poreikį.

Kitas svarbus rezultatas yra feministinio žodyno perėmimas ir susiaurinimas. „Lyties kritikos“ diskursas remiasi moterų teisių, saugumo, smurto, apsaugos ir politinio atstovavimo kalba, tačiau šias sąvokas susieja su esencialistine lyčių sistema. Tokiu būdu feministinis žodynas tampa politiniu resursu, leidžiančiu prieš translyčių asmenų įtrauktį nukreiptas pozicijas pateikti kaip moterų teisių gynimą. Tai taip pat paaiškina, kodėl šis diskursas gali būti pritaikomas nebūtinai feministiniuose kontekstuose – jis leidžia konservatyviems ar valstybės politikos veikėjams kalbėti moterų apsaugos vardu.

Teorinė rezultatų interpretacija parodė, kad analizuojamas diskursas veikia ne tik per argumentus, bet ir per lyties ribų palaikymą, reprezentavimą ir skaitmeninę cirkuliaciją. Butler perspektyvoje svarbiausias rezultatas yra tai, kad biologinė lytis šiame diskurse nėra vien aprašomasis kūno faktas. Ji pateikiama kaip savaime akivaizdi, iki diskurso egzistuojanti tikrovė, tačiau kartu jos akivaizdumas nuolat atkuriamas per pasikartojančias formuluotes, tokias kaip „sex is real“, „adult human female“ ar „men are not women“. Kitaip tariant, biologinė lytis šiame diskurse veikia kaip performatyviai kartojama norma, per kurią nustatoma, kokie kūnai, tapatybės ir politiniai subjektai laikomi įskaitomais. Trans moterų pervardijimas „vyrais“, „biologiniais vyrais“ ar „trans-identifikuotais vyrais“ tampa viena iš šios normos palaikymo praktikų, nes taip jos pašalinamos iš „moters“ kategorijos ir paverčiamos politiškai neįskaitomomis šio diskurso viduje.

Hall reprezentacijos teorijos požiūriu ši biologinės lyties riba tampa politiškai paveiki per pasikartojančias priešpriešas. Biologinė lytis siejama su tiesa, realybe, racionalumu, saugumu ir apsauga, o trans įtrauktis – su ideologija, grėsme, instituciniu spaudimu ir tikrovės neigimu. Tokiu būdu diskurse sukuriama moralinis žemėlapis, kuriame viena pusė vaizduojama kaip ginanti tikrovę, moteris ir vaikus,

o kita – kaip griauianti ribas, klaidinanti institucijas ir kelianti pavojų socialinei tvarkai. Fiske perspektyva papildomai parodo, kad šios reikšmės „X“ platformoje tampa veiksmingos dėl savo naudojamumo: jos sutraukiamos į trumpas, lengvai kartojamas ir atpažįstamas formules, kurioms nebereikia kiekvieną kartą iš naujo pagrįsti visos politinės pozicijos. Todėl „sex is real“, „adult human female“ ar „gender ideology“ veikia ne tik kaip argumentai, bet ir kaip politinio atpažinimo, tapatinimosi ir mobilizacijos ženklai.

Metodologiškai skaitmeninės etnografijos ir kritinės diskurso analizės derinimas leido tirti „X“ ne tik kaip tekstų saugyklą, bet kaip platforminę diskurso aplinką. Skaitmeninė etnografija padėjo apibrėžti diskurso lauką, stebėti pasikartojančius veikėjus, raktažodžius, matomumo modelius ir atrankos logiką, o R. Wodak diskurso-istorinė prieiga leido sistemingai analizuoti nominacijos, predikacijos, argumentacijos, perspektyvizacijos ir intensyvinimo strategijas. Tai patvirtina, kad platformos matomumo logika šiame tyrime negali būti laikoma vien techniniu fonu – ji yra viena iš sąlygų, per kurias diskursas įgauna politinį svorį.

Tyrimas taip pat parodė, kad skaitmeninėje erdvėje lyties ir kūniškumo klausimai tampa ypač priklausomi nuo įvardijimo, reprezentacijos ir atpažinimo. Kadangi fiziniai kūnai platformoje nedalyvauja tiesiogiai, lytinė tapatybė pasirodo per profilius, tekstus, vaizdus, saviprezentaciją ir kitų vartotojų priskiriamas kategorijas. Todėl „lyties kritikos“ diskurse kartojamos formuluotės veikia ne tik kaip teiginiai apie biologinę lytį, bet ir kaip skaitmeniniai įskaitomumo mechanizmai, kuriais nustatoma, kokia lytinė tapatybė laikoma galiojančia.

Teorinė darbo reikšmė yra ta, kad jis leidžia „lyties kritikos“ / „TERF“ diskursą suprasti ne vien kaip prieš trans asmenis ar transaktyvistus nukreiptą retorikos formą, bet kaip reikšmių sistemą, kurioje biologinė lytis, moterų teisės, saugumas ir institucinis reguliavimas sujungiami į politiškai mobilizuojantį pasakojimą. Empirinė darbo reikšmė yra ta, kad tyrimas parodo, kaip šis diskursas veikia konkrečioje skaitmeninėje platformoje: per pasikartojančias formules, aukšto matomumo paskyras, konfliktinę komunikaciją ir lengvai atpažįstamas priešpriešas. Aukšto matomumo veikėjai šiame diskurse veikia kaip reikšmių cirkuliacijos mazgai: vieni, kaip J. K. Rowling, politizuoja jau turimą populiariosios kultūros matomumą, kiti tampa matomi per platesnius diskurso palaikymo tinklus, politinį aktyvizmą ar platforminę cirkuliaciją. Todėl šiame tyrime matomumas nėra tik kiekybinis populiarumo rodiklis, bet viena iš sąlygų, leidžiančių diskursui įgyti politinį ir simbolinį svorį.

Darbo ribotumas yra tas, kad tyrimas apsiribojo „X“ platformos įrašais ir aukšto matomumo diskurso fragmentais. Todėl jis neapėmė mažiau matomų vartotojų sąveikų, uždarų bendruomenių, kitų platformų ar neanglakaičių viešųjų erdvių. Vis dėlto šis apribojimas leido nuosekliai analizuoti būtent tas diskurso formas, kurios „X“ platformoje įgyja didžiausią matomumą ir veikia kaip platesnio politinio pasakojimo mazgai.

Ateities tyrimuose būtų prasminga lyginti „lyties kritikos“ diskurso raišką skirtingose platformose ir nacionaliniuose kontekstuose, taip pat tirti, kaip skaitmeninėje erdvėje išsakomos „lyties kritikos“ veikėjų pozicijos siejasi su jų veikla už platformos ribų – organizaciniu dalyvavimu, politiniu aktyvizmu, instituciniu įsitraukimu ar kasdienėmis praktikomis. Tokia tyrimo kryptis leistų geriau suprasti ne tik tai, kaip šis diskursas cirkuliuoja skaitmeninėje erdvėje, bet ir tai, kokios socialinės, politinės, religinės, akademinės ar asmeninės patirtys formuoja šias pozicijas bei kaip jos persikelia į platesnę politinę praktiką.

Literatūros sąrašas

1. Amery, Fran. „‘Gender Critical’ Feminism as Biopolitical Project.“ *Sexualities* 28, No. 3 (2025): 1239–1253.
2. Associated Press. „College Swimmers, Volleyball Players Sue NCAA over Transgender Policies.“ AP News, 2024 m. kovo 15 d. <https://apnews.com/article/transgender-lia-thomas-swimming-lawsuit-b7df63108a03100f36b2e4364d585cdc>.
3. Bassi, Serena ir Greta LaFleur. „Introduction: TERFs, Gender-Critical Movements, and Postfascist Feminisms.“ *TSQ: Transgender Studies Quarterly* 9, No. 3 (2022): 311–333.
4. Billard, Thomas J. „‘Gender-Critical’ Discourse as Disinformation: Unpacking TERF Strategies of Political Communication.“ *Women’s Studies in Communication* 46, No. 2 (2023): 235–243.
5. Boellstorff, Tom, Bonnie Nardi, Celia Pearce ir T. L. Taylor. *Ethnography and Virtual Worlds: A Handbook of Method*. Princeton: Princeton University Press, 2012.
6. Bruckman, Amy. „Studying the Amateur Artist: A Perspective on Disguising Data Collected in Human Subjects Research on the Internet.“ *Ethics and Information Technology* 4, No. 3 (2002): 217–231.
7. Brudvig, Ingrid. „Toward a Feminist Digital Ethnography: Navigating Ethics, Reflexivity and Representation at the Frontier of Online and Offline Spaces.“ kn. *Qualitative Methods for Digital Social Research: Studies from the Global South*, sud. Nimmi Rangaswamy ir Shriram Venkatraman, 53–63. Singapore: Springer Nature Singapore, 2025.
8. Butler, Judith. *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of “Sex”*. New York and London: Routledge, 1993.
9. Butler, Judith. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York and London: Routledge, 1999.
10. Caliandro, Alessandro. „Digital Methods for Ethnography: Analytical Concepts for Ethnographers Exploring Social Media Environments.“ *Journal of Contemporary Ethnography* 47, No. 5 (2018): 551–578.
11. Clarke, Helen. „Revisiting the Legacy: The Historical Influence of Mary Daly, Janice Raymond, and Shelia Jeffreys on ‘Gender-Critical’ Feminism.“ *Women’s History Review* (2025): 5–10. <https://doi.org/10.1080/09612025.2025.2530259>.
12. Conger, Kate ir Ryan Mac. *Character Limit: How Elon Musk Destroyed Twitter*. New York: Penguin Group, 2024.

13. Cover, Rob. „Competing Contestations of the Norm: Emerging Sexualities and Digital Identities.“ *Continuum* 33, No. 5 (2019): 603–614.
14. de la Villa Vecilla, Isabel. „‘You Are a TERF’: Discursive-Semantic Analysis of the Use of the Acronyms TERF and TRA in the Trans-Inclusive and Trans-Exclusionary Radical Feminism Conflict.“ *Estudios interlingüísticos*, No. 9 (2021): 60–76.
15. Fiske, John. *Understanding Popular Culture*. London and New York: Routledge, 1989.
16. Franzke, Aline Shakti, Anja Bechmann, Michael Zimmer ir Charles M. Ess. *Internet Research: Ethical Guidelines 3.0*. Association of Internet Researchers, 2019.
<https://aoir.org/reports/ethics3.pdf>.
17. Graham, Ruth. „Riley Gaines Finished 5th. Now She Believes Victory Is in Her Grasp.“ *The New York Times*, 2025 m. rugpjūčio 27 d. <https://www.nytimes.com/2025/08/27/us/riley-gaines-trans-athletes.html>.
18. Green, E. R. „Debating Trans Inclusion in the Feminist Movement: A Trans-Positive Analysis.“ kn. *Challenging Lesbian Norms*, sud. Angela Pattatucci-Aragón, 231–248. London: Routledge, 2013.
19. Gusmeroli, Paolo. „Is Gender-Critical Feminism Feeding the Neo-Conservative Anti-Gender Rhetoric? Snapshots from the Italian Public Debate.“ *Journal of Lesbian Studies* 28, No. 3 (2024): 382–399. <https://doi.org/10.1080/10894160.2023.2184908>.
20. Hall, Stuart. „Encoding/Decoding.“ kn. *Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies*, 1972–79, sud. Stuart Hall, Dorothy Hobson, Andrew Lowe ir Paul Willis, 128–138. London: Hutchinson, 1980.
21. Hall, Stuart. „Introduction.“ kn. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, sud. Stuart Hall, 1–4. London: SAGE / The Open University, 1997.
22. Hall, Stuart. „The Spectacle of the ‘Other’.“ kn. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, sud. Stuart Hall, 223–290. London: SAGE / The Open University, 1997.
23. Hine, Christine. *Ethnography for the Internet: Embedded, Embodied and Everyday*. London: Routledge, 2020.
24. Hines, Sally. „Hands towards the Right: UK Gender-Critical Feminism and Right-Wing Coalitions.“ *Journal of Gender Studies* 34, No. 5 (2025): 699–715.
<https://doi.org/10.1080/09589236.2025.2468805>.
25. Keipi, Teo, Matti Näsi, Atte Oksanen ir Pekka Räsänen. *Online Hate and Harmful Content: Cross-National Perspectives*. London: Routledge, 2016.

26. KhosraviNik, Majid. „Social Media Critical Discourse Studies (SM-CDS).“ kn. The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies, sud. John Flowerdew ir John E. Richardson, 583. London: Routledge, 2017.
27. KhosraviNik, Majid ir Eleonora Esposito. „Online Hate, Digital Discourse and Critique: Exploring Digitally-Mediated Discursive Practices of Gender-Based Hostility.“ *Lodz Papers in Pragmatics* 14, No. 1 (2018): 45–68.
28. Killmister, Suzanne. „What’s Wrong with Gender-Critical Feminism?“ *Hypatia* (2025): 1–22.
29. Machin, David ir Andrea Mayr. *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. 2nd ed. London: SAGE, 2023.
30. Mc Manus, Susan G. ir Jennifer S. Neuhaus. „Gender Critical Feminism in Mexico: Origins, Particularities, Attributes.“ *DiGeSt: Journal of Diversity and Gender Studies* 10, No. 2 (2023).
31. Miller, L. J. „JK Rowling’s Anti-Trans Rhetoric: Populist Transantagonism.“ *Quarterly Journal of Speech* 110, No. 3 (2024): 479–488.
32. Morgenroth, Thekla, Teri A. Kirby, Marleen K. Zehnter ir Michelle K. Ryan. „Sex Wars and TERF Wars: The Divisiveness of Who Is Included in Feminism.“ *Sex Roles* 90, No. 6 (2024): 676–705.
33. Pearce, Ruth, Sonja Erikainen ir Ben Vincent. „TERF Wars: An Introduction.“ *The Sociological Review* 68, No. 4 (2020): 677–698.
34. Ploch, N. „A Systematic Review of TERF Behaviour Online in Relation to Sociopsychological Group Dynamics.“ *Journal of Gender Studies* 34, No. 4 (2025): 526–539.
35. Puleo, Mark. „How Olympic Boxer Imane Khelif’s Performance Embroiled Arguments about Gender in Sport.“ *The Athletic*, 2024 m. rugpjūčio 1 d. <https://www.nytimes.com/athletic/5675415/2024/08/01/olympic-womens-boxing-dispute-imane-khelif/>.
36. Reisigl, Martin ir Ruth Wodak. „The Discourse-Historical Approach.“ kn. *Methods of Critical Discourse Analysis*, sud. Ruth Wodak ir Michael Meyer, 87–121. London: SAGE, 2001.
37. Reuters. „In Landmark Ruling, UK’s Top Court Says Legal Definition of Woman Refers to Biological Sex.“ Reuters, 2025 m. balandžio 16 d. <https://www.reuters.com/world/uk/uks-highest-court-rule-definition-woman-refers-biological-sex-2025-04-16/>.
38. Reuters. „No Doubt Boxers in Gender Dispute Are Women, IOC’s Bach Says.“ Reuters, 2024 m. rugpjūčio 3 d. <https://www.reuters.com/sports/olympics/no-doubt-boxers-gender-dispute-are-women-iocs-bach-says-2024-08-03/>.

39. Rhee, Hojung ir Kate Eichhorn. „Digital Feminisms.“ kn. Oxford Research Encyclopedia of Gender and Women's History, sud. Amanda Capern. New York: Oxford University Press, 2026. <https://doi.org/10.1093/9780197852675.003.0015>. Žiūrėta 2026 m. balandžio 21 d.
40. Rogers, B. A. „TERFs Aren't Feminists: Lesbians Stand Against Trans Exclusion.“ Journal of Lesbian Studies 28, No. 1 (2024): 24–43.
41. Rowling, J. K. „J.K. Rowling Writes about Her Reasons for Speaking Out on Sex and Gender Issues.“ J.K. Rowling, 2020 m. birželio 10 d. <https://www.jkrowling.com/opinions/j-k-rowling-writes-about-her-reasons-for-speaking-out-on-sex-and-gender-issues/>.
42. Sarter, Elena, Peter Hegarty ir Annalisa Casini. „Gender-Critical or Gender-Inclusive?: Radical Feminism Is Associated With Positive Attitudes Toward Trans* People and Their Rights.“ Sex Roles 90, No. 10 (2024): 1301–1325.
43. Smythe, Viv. „I'm Credited with Having Coined the Word 'Terf'. Here's How It Happened.“ The Guardian, 2018 m. lapkričio 29 d. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/nov/29/im-credited-with-having-coined-the-acronym-terf-heres-how-it-happened>. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d.
44. Stock, Kathleen. Material Girls: Why Reality Matters for Feminism. London: Fleet, 2021.
45. The Guardian. „JK Rowling in Row over Court Ruling on Transgender Issues.“ The Guardian, 2019 m. gruodžio 19 d. <https://www.theguardian.com/books/2019/dec/19/jk-rowling-trans-row-court-ruling-twitter-maya-forstater>.
46. The Guardian. „Maya Forstater Was Discriminated against over Gender-Critical Beliefs, Tribunal Rules.“ The Guardian, 2022 m. liepos 6 d. <https://www.theguardian.com/society/2022/jul/06/maya-forstater-was-discriminated-against-over-gender-critical-beliefs-tribunal-rules>.
47. The Guardian. „The Cass Review: Why the Debate over Gender Care Is so Polarised.“ The Guardian, 2024 m. balandžio 13 d. <https://www.theguardian.com/society/2024/apr/13/the-cass-review-why-the-debate-over-gender-care-is-so-polarised>.
48. Thomsen, Carly ir Laurie Essig. „Lesbian, Feminist, TERF: A Queer Attack on Feminist Studies.“ kn. Is Lesbian Identity Obsolete?, 111–128. London: Routledge, 2023.
49. Thurlow, Claire. „From TERF to Gender Critical: A Telling Genealogy?“ Sexualities 27, No. 4 (2024): 962–978.
50. Tudisco, Jordan J. „The Failure of Cis Feminism: Trans-Exclusionary Radical Feminism in Academia.“ TSQ: Transgender Studies Quarterly 10, No. 3–4 (2023): 508–526.

51. van Doorn, Niels. „Digital Spaces, Material Traces: How Matter Comes to Matter in Online Performances of Gender, Sexuality and Embodiment.“ *Media, Culture & Society* 33, No. 4 (2011): 531–547.
52. Williams, Cristan. „The Ontological Woman: A History of Deauthentication, Dehumanization, and Violence.“ *The Sociological Review* 68, No. 4 (2020): 718–734.
53. Wodak, Ruth ir Michael Meyer, sud. *Methods of Critical Discourse Studies*. 3rd ed. London: SAGE, 2016.
54. Worthen, Meredith G. F. „This Is My TERF! Lesbian Feminists and the Stigmatization of Trans Women.“ *Sexuality & Culture* 26, No. 5 (2022): 5–6.
55. Zanghellini, Aleardo. „Philosophical Problems With the Gender-Critical Feminist Argument Against Trans Inclusion.“ *SAGE Open* 10, No. 2 (2020): 1–14.
<https://doi.org/10.1177/2158244020927029>.

Empiriniai šaltiniai: „X“ įrašai

1. Andy Ngô (@MrAndyNgo). „A brave statement from the co-founder & frontman of rock band KISS...“ X įrašas, 2023 m. gegužės 1 d.
<https://x.com/MrAndyNgo/status/1652807339408527371>.
2. Badenoch, Kemi (@KemiBadenoch). „A woman should never be forced to undress in front of a man.“ X įrašas, 2025 m. kovo 25 d.
<https://x.com/KemiBadenoch/status/1904599275721343255?s=20>.
3. Badenoch, Kemi (@KemiBadenoch). „Saying “trans women are women” was never true in fact and now isn’t true in law, either.“ X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d.
<https://x.com/KemiBadenoch/status/1912443184161886669?s=20>.
4. Davies, Sharron (@sharrond62). „The word “woman” means adult human female... the word transwoman explains exactly who that is too.“ X įrašas, 2023 m. spalio 3 d.
<https://x.com/sharrond62/status/1709195998973604216?s=20>.
5. Davies, Sharron (@sharrond62). „I’m agnostic. I’m not enforced by law to believe in other people’s god.“ X įrašas, 2024 m. kovo 25 d.
<https://x.com/sharrond62/status/1772189426317210051?s=20>.
6. Davies, Sharron (@sharrond62). „Males competing against females in a sports competition created solely for women is CHEATING.“ X įrašas, 2024 m. kovo 27 d.
<https://x.com/sharrond62/status/1772895964912619873?s=20>.

7. Davies, Sharron (@sharrond62). „Hopefully a few media folk will read this. Presently I am in Paris as usual working for the BBC poolside.“ X įrašas, 2024 m. rugpjūčio 1 d.
<https://x.com/sharrond62/status/1818990679667966060?s=20>.
8. Davies, Sharron (@sharrond62). „Congratulations @ForWomenScot & all the other amazing people who have been fighting to protect the reality of human biological sex.“ X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d. <https://x.com/sharrond62/status/1912434637021851966?s=20>.
9. Davies, Sharron (@sharrond62). „If a terf is someone that calls out sex predators...“ X įrašas, 2025 m. liepos 5 d. <https://x.com/sharrond62/status/1941401973447852155?s=20>.
10. DeSantis, Ron (@RonDeSantis). „Of course she supports it. Biden-Harris admin is even trying to strip \$\$...“ X įrašas, 2024 m. rugpjūčio 1 d.
<https://x.com/RonDeSantis/status/1819009673657524599?s=20>.
11. Deves Morgan, Katherine (@Katherine_deves). „Belief in biological sex has been redefined as bigotry.“ X įrašas, 2023 m. sausio 15 d.
https://x.com/Katherine_deves/status/1614578413670633472?s=20.
12. Esses, James (@JamesEsses). „Gender ideology supports a man punching a woman in a boxing ring.“ X įrašas, 2024 m. rugpjūčio 1 d.
<https://x.com/JamesEsses/status/1818967603202703584?s=20>.
13. Fair Cop (@WeAreFairCop). „BREAKING!!!! We are thrilled to support the launch of a gender critical police network.“ X įrašas, 2024 m. sausio 30 d.
<https://x.com/WeAreFairCop/status/1752286701727449093?s=20>.
14. Forstater, Maya (@MForstater). „Minister for Women & Equalities says “We are proud of the EqAct & the rights & protections it affords women“.“ X įrašas, 2024 m. rugsėjo 9 d.
<https://x.com/MForstater/status/1833248023138197872?s=20>.
15. Fox, Claire (@Fox_Claire). „Yesterday I made a brief intervention making one last, desperate, appeal to the government to ensure the Data (Use and Access) Bill doesn’t become a vehicle for self-ID.“ X įrašas, 2025 m. gegužės 13 d.
https://x.com/Fox_Claire/status/1922364767475208589?s=20.
16. Free Speech Union, The (@SpeechUnion). „I was forced out of BBC News over gender-critical views...“ X įrašas, 2025 m. lapkričio 10 d.
<https://x.com/SpeechUnion/status/1987943930248282284?s=20>.

17. Gaines, Riley (@Riley_Gaines_). „This past year I've put my life on hold to do everything I can to enact change to protect the sex-based rights of women and girls.“ X įrašas, 2023 m. birželio 2 d. https://x.com/Riley_Gaines_/status/1664703003511738400?s=20.
18. Gaines, Riley (@Riley_Gaines_). „A different angle on the gender ideology movement and how it adversely affects women.“ X įrašas, 2024 m. vasario 22 d. https://x.com/Riley_Gaines_/status/1760785685219340717?s=20.
19. Gays Against Groomers (@againstgrmrs). „WOW. The Telegraph has just released a scathing article accusing BBC News...“ X įrašas, 2025 m. lapkričio 13 d. <https://x.com/againstgrmrs/status/1988981216570150915?s=20>.
20. Grover, Sall (@salltweets). „Every woman is currently learning that if she dares speak up...“ X įrašas, 2023 m. kovo 19 d. <https://x.com/salltweets/status/1637402005579902976?s=20>.
21. Grover, Sall (@salltweets). „A woman is not a medical condition. You don't get to become a woman because you might have a medical condition such as gender dysphoria.“ X įrašas, 2024 m. liepos 14 d. <https://x.com/salltweets/status/1812386508516810810?s=20>.
22. Grover, Sall (@salltweets). „The simple question is “what is a woman?” The answer is adult human female.“ X įrašas, 2025 m. kovo 7 d. <https://x.com/salltweets/status/1898113490864554066?s=20>.
23. Grover, Sall (@salltweets). „The word “woman” has to have a definition, otherwise it isn't a word.“ X įrašas, 2025 m. gegužės 14 d. <https://x.com/salltweets/status/1922408531455594998?s=20>.
24. Grover, Sall (@salltweets). „Trans activists have never even bothered to learn what we are saying/reality.“ X įrašas, 2025 m. gruodžio 12 d. <https://x.com/salltweets/status/1999599959759597735?s=20>.
25. Hartley-Brewer, Julia (@JuliaHB1). „Why is a single penny of the @PoppyLegion poppy appeal funds...“ X įrašas, 2024 m. spalio 25 d. <https://x.com/JuliaHB1/status/1849691613619998746?s=20>.
26. Hartley-Brewer, Julia (@JuliaHB1). „This exchange between a lawyer and a doctor at the employment tribunal proves how insane trans ideology really is.“ X įrašas, 2025 m. vasario 10 d. <https://x.com/JuliaHB1/status/1888994663203541432?s=20>.
27. Hunt, Wesley (@WesleyHuntTX). „Today, marks a pivotal moment in our nation as President Trump fulfills...“ X įrašas, 2025 m. vasario 5 d. <https://x.com/WesleyHuntTX/status/1887205306419331225?s=20>.

28. Inglis, Janet (@ThatAussieWoman). „Controversial opinion - because I don't have enough of those. There is no Gender Critical movement.“ X įrašas, 2023 m. lapkričio 11 d.
<https://x.com/ThatAussieWoman/status/1723216462306021756?s=20>.
29. Johnson, Benny (@bennyjohnson). „Trans ideology frames their movement as ‘saving’ kids from ‘genocide.’“ X įrašas, 2023 m. kovo 28 d.
<https://x.com/bennyjohnson/status/1640702199646003201?s=20>.
30. Joyce, Helen (@HJoyceGender). „I will continue to say that men cannot be women after April 1st.“ X įrašas, 2024 m. kovo 29 d.
<https://x.com/HJoyceGender/status/1773704417700704621?s=20>.
31. Kisin, Konstantin (@KonstantinKisin). „The Iraq war moment for trans ideology is coming: all the people who supported it will, at best, go silent.“ X įrašas, 2024 m. kovo 12 d.
<https://x.com/KonstantinKisin/status/1767635862278283631?s=20>.
32. Lowe, Rupert (@RupertLowe10). „This is on show in a play area for ill toddlers receiving care in a London NHS hospital.“ X įrašas, 2025 m. vasario 13 d.
<https://x.com/RupertLowe10/status/1988872113516683331?s=20>.
33. Mace, Nancy (@NancyMace). „As Governor, I will draw a hard line: not a single state dollar...“ X įrašas, 2025 m. rugsėjo 28 d. <https://x.com/NancyMace/status/1972376536784245098?s=20>.
34. Miller, Stephen (@StephenM). „President Trump pledged to seal the border — and he did.“ X įrašas, 2025 m. liepos 3 d. <https://x.com/StephenM/status/1940608468068499679?s=20>.
35. Murray, Janet (@jan_murray). „I was trying to explain to someone yesterday why women defend single-sex spaces.“ X įrašas, 2025 m. gruodžio 23 d.
https://x.com/jan_murray/status/2003391438038397347?s=20.
36. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „For years now, women have been saying that self-ID will be exploited by predators.“ X įrašas, 2024 m. kovo 3 d.
https://x.com/jk_rowling/status/1764257944089006482?s=20.
37. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „Again, I trust everyone will be treated the same way if they express themselves similarly.“ X įrašas, 2024 m. balandžio 3 d.
https://x.com/jk_rowling/status/1775578845577388343?s=20.
38. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „Unless the Equality Act is clarified to say the protected characteristic of sex refers to biological sex.“ X įrašas, 2024 m. birželio 29 d.
https://x.com/jk_rowling/status/1807104606087848057?s=20.

39. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „From the email to Joe Fitzpatrick MSP on 26 October 2022, sent by the rape survivors who met Sandy Brindley to discuss their fears around self-ID.“ X įrašas, 2024 m. rugsėjo 16 d. https://x.com/jk_rowling/status/1835679810476970304?s=20.
40. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „Puberty blockers were developed for end-stage prostate cancer and are used to chemically castrate sex offenders.“ X įrašas, 2024 m. gruodžio 14 d. https://x.com/jk_rowling/status/1867905622844354811?s=20.
41. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „Woman: adult human female. Female: a member of the sex class whose body is organised to produce large gametes.“ X įrašas, 2025 m. vasario 16 d. https://x.com/jk_rowling/status/1891109985825726736?s=20.
42. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „Well, James, we had to choose between male rapists.“ X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d. https://x.com/jk_rowling/status/1912538627424350403?s=20.
43. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „The court clarified that UK women have sex-based rights.“ X įrašas, 2025 m. balandžio 16 d. https://x.com/jk_rowling/status/1912568100547174442?s=20.
44. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „Males with 5ARD are not female. Trans-identified people remain protected under UK law.“ X įrašas, 2025 m. balandžio 17 d. https://x.com/jk_rowling/status/1912651602374111477?s=20.
45. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „I'm enchanted to announce that since news of my legal fighting fund for women's sex-based rights spread on social media.“ X įrašas, 2025 m. gegužės 24 d. https://x.com/jk_rowling/status/1926290489684185125?s=20.
46. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „The misrepresentation in certain sections of the media of what the UK Supreme Court's recent ruling actually means is outrageous.“ X įrašas, 2025 m. birželio 6 d. https://x.com/jk_rowling/status/1930925720370295191?s=20.
47. Rowling, J. K. (@jk_rowling). „All who recognise the injustice of boys taking these girls' opportunities and honours must become the cavalry.“ X įrašas, 2025 m. birželio 7 d. https://x.com/jk_rowling/status/1931399698566262986?s=20.
48. Sex Matters (@SexMattersOrg). „BREAKING: Single-sex spaces must be based on biology, @EHRC says.“ X įrašas, 2025 m. rugsėjo 5 d. <https://x.com/SexMattersOrg/status/1963849820604440707?s=20>.
49. Smith, Kirralie (@KirralieS). „Round 7 continues this week in court. So far I have won 6/6.“ X įrašas, 2024 m. liepos 8 d. <https://x.com/KirralieS/status/1810114873826877902?s=20>.

50. Stock, Kathleen (@Docstockk). „New comprehensive report out on publishing’s suppression of gender-critical views...” X įrašas, 2025 m. birželio 25 d.
<https://x.com/Docstockk/status/1937790866212479423?s=20>.
51. Sunak, Rishi (@RishiSunak). „Biological sex matters.” X įrašas, 2024 m. birželio 3 d.
<https://x.com/RishiSunak/status/1797533078505836877?s=20>.
52. Telegraph, The (@Telegraph). „Branded ‘terfs’ and shunned by peers, three university students...” X įrašas, 2025 m. spalio 31 d.
<https://x.com/Telegraph/status/1984252217851879910?s=20>.
53. Truss, Liz (@trussliz). „This week I will present a Private Members’ Bill to Parliament.” X įrašas, 2023 m. gruodžio 3 d. <https://x.com/trussliz/status/1731259826972274898?s=20>.
54. Truss, Liz (@trussliz). „I’m furious Labour MPs have filibustered in Parliament today to prevent debate of my Bill.” X įrašas, 2024 m. kovo 15 d.
<https://x.com/trussliz/status/1768646878508306492?s=20>.
55. Walsh, Matt (@MattWalshBlog). „Trump is signing an Executive Order that officially defines the words man and woman...” X įrašas, 2025 m. sausio 20 d.
<https://x.com/MattWalshBlog/status/1881454365283880998?s=20>.

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė: Gabija Norgilaitė

Studento pažymėjimo numeris:

2215572

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам:

- ☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.
- ☒ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? „ChatGPT“

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbines priemones. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite: .....

2. ☒ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite: Dirbtinio intelekto įrankiai buvo pasitelkti kaip pagalbines paieškos priemones, siekiant identifikuoti magistro darbui aktualią mokslinę literatūrą ir platesnį tyrimo kontekstą.

3. ☐ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paašškinkite: .....

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paašškinkite: .....

5. ☒ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite: Analizuojant mokslinę literatūrą, dirbtinis intelektas kai kuriais atvejais buvo naudojamas kaip papildoma pagalbinė priemonė, padedanti paprastesne kalba paaiškinti nagrinėjamas teorijas ir sąvokas, kad būtų lengviau suprasti skaitomus šaltinius.

6. ☒ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite: dirbtinis intelektas buvo naudojamas kaip pagalbinė priemonė sistemizuojant duomenis – sudedant juos į duomenų rinkimo lentelę. Galutiniai analizės sprendimai ir rezultatų interpretavimas buvo atliekami savarankiškai.

7. ☐ **Efektivumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite: .....

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite: .....

9. Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?

Paaškindite: dirbtinio intelekto įrankiai buvo naudojami kritiškai ir tik kaip pagalbinė priemonė rengiant magistro darbą. Visa DI rasta ir/ar sugeneruota informacija buvo tikrinama ir peržiūrima originaliuose šaltiniuose

Priedai

1 priedas.

Sall Grover
@salltweets

Subscribe

The simple question is “what is a woman?”

The answer is adult human female, and not a single man is a woman. Not one. Never. No matter what delusion he claims. No man is a woman.

Happy International Women’s Day 🌸

10:48 PM · Mar 7, 2025 · 64.9K Views

110

1K

6.7K

53

2 priedas:

Summary

The Politicization of Gender-Critical (TERF) Discourse: Rhetorical Strategies in Digital Spaces

This thesis examines the construction and politicization of “gender-critical” / “TERF” discourse in digital spaces. The discourse is analysed as a system of meaning in which biological sex, the category of “woman,” women’s rights, and trans activism become objects of political conflict. The thesis aims to examine the rhetorical strategies, ideological assumptions, and mechanisms of platformed communication through which this discourse acquires political significance. The research combines digital ethnography and critical discourse analysis; the empirical material consists of public “X” posts from 2023–2025 and public texts produced by “gender-critical” actors. The analysis focuses on recurring discursive frames, actors, keywords, visibility logics, and rhetorical strategies through which biological sex is presented as the basis of political recognition, while the inclusion of transgender people is represented as a threat to women’s rights, safety, child protection, sport, and institutional order. The thesis shows that “gender-critical” / “TERF” discourse on “X” operates through recurring oppositions, threat-and-protection narratives, and short, easily recognizable formulations that become tools of political mobilization and identification.